

UNIVERSITATEA BABEȘ-BOLYAI
BABEȘ-BOLYAI TUDOMÁNYEGYETEM
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITÄT
BABEȘ-BOLYAI UNIVERSITY

TRADITIO ET EXCELLENTIA

FACULTATEA DE GEOGRAFIE
STR. CLINICILOR NR. 5-7
CLUL-NAPOCA, 400006
TEL: 0264-596116, FAX: 0264-597988
GEOGR@UBBCLUJ.RO
HTTPS://GEOGRAFIE.UBBCLUJ.RO

CONSILIUL JUDEȚEAN
BISTRIȚA-NĂSĂUD

CIF: 4347550, Municipiul Bistrița,
Piața Petru Rareș, Nr.1 CP.420080,
Tel: (40) 263/213657, Fax:
0263/214750, www.portalbn.ro
E-mail: cjbn@cjbn.ro

JUDEȚUL
BISTRIȚA
NĂSĂUD

Poarta Transilvaniei

PLANUL DE AMENAJARE A TERITORIULUI JUDEȚEAN BISTRIȚA-NĂSĂUD

**ETAPA I – ANALIZA ȘI PROGNOZA EVOLUȚIEI DEZVOLTĂRII TERITORIALE A
JUDEȚULUI BISTRIȚA-NĂSĂUD. DIAGNOZA STADIULUI DE DEZVOLTARE
TERITORIALĂ A JUDEȚULUI BISTRIȚA-NĂSĂUD
VOLUMUL I.2. STUDII DE FUNDAMENTARE CU CARACTER ANALITIC ȘI
PROSPECTIV**

**Livrabil I.2.1.3. – STUDIU DE FUNDAMENTARE PRIVIND ORGANIZAREA
TERITORIULUI JUDEȚEAN ȘI REȚEAUA DE LOCALITĂȚI**

TABEL DE RESPONSABILITĂȚI

LIVRABIL I.2.1.3. – STUDIU DE FUNDAMENTARE PRIVIND ORGANIZAREA TERITORIULUI JUDEȚEAN ȘI REȚEAUA DE LOCALITĂȚI

DENUMIRE PROIECT	Elaborarea Planului de Amenajare a Teritoriului Județean Bistrița-Năsăud	
ETAPA și FAZA PROIECT	ETAPA 1 – Analiza și prognoza evoluției dezvoltării teritoriale a Județului Bistrița-Năsăud. Diagnoza stadiului de dezvoltare teritorială a Județului Bistrița-Năsăud	
ACHIZITOR	CONSILIUL JUDEȚEAN BISTRIȚA-NĂSĂUD Piața Petru Rareș, Nr. 1, Municipiul Bistrița, Jud. Bistrița-Năsăud	
RESPONSABIL PROIECT DIN PARTEA ACHIZITORULUI	Arh. Cristina-Annamaria KEREKES Arhitect-Șef al Județului Bistrița-Năsăud	
DIRECTOR PROIECT	NUME	SEMNĂTURĂ
	Șef lucr. dr. geogr.-urb. Ciprian MOLDOVAN Expert RUR, simbol B, C, C1, F1, F3, F5, G2, G9	
CONSULTANT ȘTIINȚIFIC	Acad. prof. univ. dr. geogr.-urb. BENEDEK Jozsef Expert RUR, simbol B, C, F1, F2, F3, F5, G2, G9	
ELABORATOR LIVRABIL	NUME	SEMNĂTURĂ
	Conf. univ. dr. geogr.-urb. Raularian RUSU Expert RUR, simbol B, C, C1, F1, F3, F5	
RESPONSABIL GIS	NUME	SEMNĂTURĂ
	Conf. univ. dr. geogr.-urb Titus-Cristian MAN Expert RUR, simbol B, C, C1, F1, F3, F5, G2, G9 Drd. Cosmina-Daniela URSU	
DATA	Septembrie 2025	

CUPRINS

1. DELIMITAREA OBIECTIVULUI STUDIAT	4
2. ANALIZA CRITICĂ A SITUAȚIEI EXISTENTE	6
2.1 Evoluția organizării administrativ-teritoriale a județului Bistrița-Năsăud. Evoluția localităților din județul Bistrița-Năsăud	6
2.2 Clasificarea UAT după suprafață și numărul de localități aparținătoare	18
2.3 Componenta rețelei de localități. Categorii de localități după rang și mărime. Distribuția teritorială pe categorii de mărime a localităților	24
2.4 Așezările urbane. Clasificarea așezărilor rurale după structura, forma și textura vetrei ...	33
2.5 Zone lipsite de municipii și orașe. Zone rurale defavorizate	37
2.6 Ierarhizarea și funcțiunile localităților. Satisfacerea indicatorilor minimali de definire conform PATN – Secțiunea a IV-a, pe categorii de localități, în ceea ce privește infrastructura socio-culturală, echiparea tehnico-edilitară și locuirea	40
2.7 Densitatea populației. Zone cu densitate scăzută a populației	46
2.8 Unități administrativ-teritoriale deficitare, respectiv cu perspective de promovare în categorii superioare	48
3. EVIDENȚIEREA DISFUNȚIONALITĂȚILOR ȘI PRIORITĂȚI DE INTERVENȚIE	50
3.1 Disfunționalități	50
3.2 Priorități de intervenție	53
4. ANALIZA SWOT.....	57
5. PROPUNERI DE ELIMINARE / DIMINUARE A DISFUNȚIONALITĂȚILOR.....	59
6. PROGNOZE, SCENARII SAU ALTERNATIVE DE DEZVOLTARE	63
5.1 Prognoze.....	63
5.2 Scenarii / alternative de dezvoltare	65
SURSE BIBLIOGRAFICE.....	67
ANEXE.....	68

LISTĂ FIGURI

Fig. 1. PRIMA ATESTARE DOCUMENTARĂ A AȘEZĂRILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD.	9
Fig. 2. CLASIFICAREA UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE DE BAZĂ DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD DUPĂ SUPRAFAȚĂ.	19
Fig. 3. CLASIFICAREA UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE DE BAZĂ DUPĂ NUMĂRUL DE AȘEZĂRI COMPONENTE.	22
Fig. 4. CLASIFICAREA AȘEZĂRILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD PE RANGURI, CONFORM LEGII 351/2001.....	26
Fig. 5. CLASIFICAREA UAT DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD DUPĂ MĂRIMEA DEMOGRAFICĂ. ..	28
Fig. 6. CLASIFICAREA AȘEZĂRILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD DUPĂ MĂRIMEA DEMOGRAFICĂ.....	31
Fig. 7. DENSITATEA POPULAȚIEI DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD LA NIVEL DE UAT ÎN 2025.....	47

1. DELIMITAREA OBIECTIVULUI STUDIAT

Județul Bistrița-Năsăud este localizat în partea nordică a României, fiind traversat de paralela de 47°N și de meridianele de 24°E și 25°E. Este parte integrantă a Regiunii de Dezvoltare 6 Nord-Vest (Transilvania de Nord), alături de județele Cluj, Bihor, Satu Mare, Sălaj și Maramureș, și are conexiuni directe cu Regiunea de Dezvoltare 1 Nord-Est, mai exact cu județul Suceava (pe drumul european și național E58 / DN17 Dej – Beclean – Bistrița – pasul Tihuța – Vatra Dornei – Suceava, pe drumul național DN17D Beclean – Năsăud – Sângeorz Băi – pasul Rotunda, și pe calea ferată Beclean – Năsăud – Ilva Mică – Vatra Dornei – Suceava) și cu Regiunea de Dezvoltare 8 – Centru, mai exact cu județul Mureș (pe mai multe căi rutiere, între care drumul european și național E578 / DN15A Bistrița – Teaca – Reghin, precum și pe calea ferată magistrală 400 Dej – Beclean – Sărățel – Deda). Principala axă rutieră a județului este pe direcție vest-est, respectiv drumul european și național E58 / DN 17 (Dej – Beclean – Bistrița – pasul Tihuța), dublată de o cale ferată cu un traseu ușor diferit (Dej – Beclean – Năsăud – Ilva Mică – Vatra Dornei), care fac legătura cu municipiile Dej, Cluj-Napoca sau Baia Mare spre vest, respectiv Vatra Dornei și Suceava spre est. Din această axă principală se desprind mai multe axe pe direcție nord-sud: de la Salva pe valea Sălăuței spre nord, făcând legătura cu județul Maramureș prin pasul Șetref, respectiv Dealul Ștefăniței în cazul căii ferate; de la Sărățel spre sud sau sud-est, făcând legătura cu Reghin pe drum, respectiv cu Deda pe calea ferată), la care se adaugă axa Someșului Mare (Beclean – Salva – Năsăud – Ilva Mică – Sângeorz Băi – Rodna – pasul Rotunda). Aceste căi de comunicație asigură o bună conectivitate a județului cu celelalte județe din jur și cu principalele orașe din Transilvania (Cluj-Napoca, Târgu Mureș, Baia Mare, Zalău, Dej, Reghin), din Bucovina și Moldova de Nord (Suceava, Botoșani, Iași, Piatra Neamț, Vatra Dornei) sau din Maramureșul istoric (Sighetu Marmației, Borșa, Vișeu de Sus). O viitoare autostradă A14 supranumită și "Autostrada Nordului", deocamdată în stadiul de proiect și elaborare a unor studii de fezabilitate, va consolida axa principală vest-est a județului pe direcția aproximativă Dej – Beclean – Bistrița – Vatra Dornei și va oferi oportunitatea unor timpi mult mai reduși de parcurs spre vestul țării, respectiv spre țările din centrul și vestul Europei, pe de o parte, dar și spre Bucovina și Moldova, pe de altă parte.

Județul Bistrița-Năsăud are o suprafață de 5355 km², fiind al 26-lea ca suprafață din România, dar al patrulea ca extindere din Regiunea de Dezvoltare 6 Nord-Vest – Transilvania de Nord, după județele Bihor, Cluj și Maramureș, dar în fața județelor Satu Mare și Sălaj. Se învecinează cu județul Maramureș la nord, cu județul Suceava la est, cu județul Mureș la sud și cu județul Cluj la vest. Populația sa a fost de 295988 de locuitori la ultimul recensământ (2021),

fiind al 32-lea din România din acest punct de vedere, iar la nivel regional este abia pe locul cinci, depășind din punct de vedere demografic doar județul Sălaj.

Județul Bistrița-Năsăud are un relief montan, dat de culmile Carpaților Orientali, în partea de nord (Munții Țibleș și Munții Rodnei) și de est (Munții Bârgăului și Munții Călimani). Altitudinea scade în partea centrală, vestică și sudică a județului, care corespunde unor unități deluroase și depresionare aparținând Depresiunii Transilvaniei, atât unității marginale a acesteia (Dealurile Ciceului, Dealurile Suplaiului, Dealurile Năsăudului, Dealurile Bistriței, Piemontul Călimanilor), cât și unității centrale (Câmpia Transilvaniei). Din punct de vedere hidrografic, județul aparține aproape în totalitate bazinului Someșului Mare, care îl drenează pe direcție nord-est – sud-vest, de la izvoare și până aproape de confluența cu Someșul Mic de lângă Dej, având o serie de afluenți importanți de stânga (Ilva, Șieu) și de dreapta (Rebra, Sălăuța, Ilișua), de-a lungul cărora s-au dezvoltat numeroase așezări, situate de-a lungul principalelor căi de comunicație.

În județul Bistrița-Năsăud există 62 de unități administrativ-teritoriale de bază, respectiv un municipiu, 3 orașe și 58 de comune, care includ 249 de localități. Municipiul Bistrița este reședința de județ, fiind de departe și cel mai important centru urban al județului, având peste 75000 de locuitori.

2. ANALIZA CRITICĂ A SITUAȚIEI EXISTENTE

2.1 Evoluția organizării administrativ-teritoriale a județului Bistrița-Năsăud. Evoluția localităților din județul Bistrița-Năsăud

Nu se cunosc amănunte privind o eventuală organizare administrativă a populațiilor ce au locuit în preistorie pe teritoriul studiat. La sfârșitul secolului I e.n., teritoriul analizat făcea parte din statul dac condus de Decebal, aflat în dispută cu trupele imperiale ale Romei. În urma celor două războaie daco-romane (101-102, 105-106), împăratul Traian a reușit să-i supună pe daci și a creat în 106 provincia romană Dacia. Administrația romană este așadar prima despre care există suficiente informații. Până la retragerea aureliană (271 sau 275), teritoriul provinciei a fost intens romanizat. Teritoriul actual al județului Bistrița-Năsăud se afla în zona de graniță a provinciei romane Dacia (Dacia Porolissensis) cu teritoriile locuite de daci liberi, spre nord (Maramureș) și est (Moldova), astfel că această regiune a fost întărită și militarizată, fiind construite mai multe castre precum cele de la Orheiul Bistriței, Livezile sau Ilișua (*Arcobadara*) pe *limes*-ul Daciei Porolissensis. După retragerea aureliană, teritoriul analizat a intrat sub incidența marilor migrații. Eventualele organizări administrative ale popoarelor migratoare ce au stăpânit vremelnice acest teritoriu ne sunt necunoscute.

În Evul Mediu, se presupune existența unei formațiuni pre-statale a lui Gelu (secolul X) în nordul și nord-vestul Transilvaniei, de care ar fi putut aparține și teritoriul județului Bistrița-Năsăud de astăzi. În urma cuceririi treptate a Transilvaniei, regalitatea maghiară a impus introducerea instituțiilor locale politico-administrative, caracteristice feudalismului de tip occidental, comitatele. Primele comitate au fost atestate documentar relativ târziu, respectiv în secolul XII, existând însă posibilitatea ca unele să fi apărut mai devreme, dată fiind sărăcia documentelor din acea perioadă. Astfel, pe teritoriul fostului ducat al lui Gelu au fost create comitatele Solnoc (atestat la 1166), Dăbâca (atestat la 1164) și Cluj (1175). În această epocă este atestată documentar și localitatea Șieu-Sfântu (1173). Aceste comitate erau incluse în Voievodatul Transilvaniei. În perioada inițială de formare a acestor comitate, ele ocupau teritorii întinse, alungite de la vest spre est, din Munții Apuseni până la Carpații Orientali. Teritoriul actual al județului Bistrița-Năsăud era inclus, în perioada medievală, în nu mai puțin de trei comitate, și anume, de la nord la sud: Solnoc, Dăbâca și Cluj, la care se adăuga districtul săsesc al Bistriței.

Comitatul **Solnoc** avea probabil cea mai mare întindere inițială, întrucât acoperea o arie vastă, începând de la valea Tisei (regiunea actualului oraș Szolnok din Ungaria) până în bazinul Someșului Mare, respectiv în Carpații Orientali (Munții Țibleșului, Rodnei și Bârgăului). Se

presupune că este considerabil mai vechi decât prima atestare documentară (din 1166) iar Șt. Pascu (1971) susține că, deja în a doua jumătate a secolului al XII-lea, acest comitat se afla în plin proces de divizare în mai multe comitate mai mici, fapt argumentat de existența mai multor comiți de Solnoc atestați în același an. Astfel, încă de atunci s-ar fi creat comitatele Solnocul Exterior (Dinafară), Solnocul de Mijloc și Solnocul Interior, cunoscute documentar ceva mai târziu. Astfel, comitatul Solnocul Exterior s-ar fi organizat în regiunea de câmpie (*Alföld*) din Ungaria de azi, păstrând centrul inițial de la Szolnok. Comitatul Solnocul de Mijloc (ulterior redenumit Sălaj; denumirile au mai alternat în decursul istoriei) ar fi corespuns cu regiunea deluroasă din jumătatea nordică a județului Sălaj de astăzi, incluzând și părți din actualele județe Maramureș, Satu Mare sau Bihor, având centrul la Zalău. Comitatul **Solnocu Interior** (*Belső-Szolnok*), atestat prima dată cu această denumire în 1320, ar fi corespuns cu bazinul Someșului Mare, precum și cel al Someșului de la Dej până aproape de Jibou, incluzând și Țara Lăpușului la nord, până la crestele munților vulcanici (Gutâi și Țibleș), dincolo de care se afla Maramureșul. Includea importante areale din Podișul Someșan (Dealurile Someșului Mare, Dealurile Ciceului, Dealurile Sălătrucului, Podișul Purcăreț-Boiu Mare, Dealurile Șimișna-Gârbou, Dealurile Dejului), partea de nord a Câmpiei Transilvaniei și Culoarul Someșului Mic aval de Gherla. Centrul său a fost la **Dej**, a cărui importanță timpurie s-a datorat ocnelor de sare din apropiere și poziției sale strategice. Pe teritoriul acestui comitat se afla și **cetatea Ciceului**, care, împreună cu domeniul său de peste 60 de sate, a fost donată (la fel ca și Cetatea de Baltă) de regele Ungariei, Matia Corvinul, lui Ștefan cel Mare, domnitorul Moldovei, probabil între 1486 și 1490. Aceasta a rămas în stăpânirea domnitorilor moldoveni până la Petru Rareș inclusiv. Ștefan cel Mare a avut un rol important și în crearea episcopiei ortodoxe a Vadului, tot pe teritoriul acestui comitat.

În partea de sud, comitatul Solnocu Interior se învecina cu comitatul **Dăbâca**. Șt. Pascu (1971) presupune că acest comitat s-ar fi desprins din cel al Solnocului, fapt aparent contrazis de apariția sa mai timpurie în documente (1164), precum și de faptul că cetatea de la Dăbâca a fost un centru de putere în Transilvania în perioada secolelor X-XII (așa cum dovedesc documentele, dar și cercetările arheologice), același autor susținând că aici s-ar fi aflat curtea voievodului Gelu. Comitatul avea o formă alungită pe direcția vest-est, începând de la Munții Meseș în vest și până în Carpații Orientali în est, cuprinzând teritorii diverse, precum o parte din Depresiunea Almaș-Agrij, părți din Podișul Someșan (o parte din Dealurile Șimișna-Gârbou și din Dealurile Clujului și Dejului), partea centrală și central-nordică a Câmpiei Transilvaniei, cuprinzând părți din actualele județe Sălaj, Cluj și Bistrița-Năsăud. Centrul său a fost inițial în cetatea de la Dăbâca, dar apoi, din

secolul al XIV-lea, s-a mutat la Bonțida și mai târziu la Gherla (Șt. Pascu, 1971, 1989). În partea de est, comitatul Dăbâca se extindea pe la sud și est de orașul Bistrița, până în zona Bârgaielor.

Comitatul **Cluj**, atestat documentar la 1175, exista de asemenea probabil de mai demult. Șt. Pascu (1971) presupune că acesta s-ar fi desprins din comitatul Albei, deși atestarea acestui comitat este din același an (1175). Comitatul se întindea de la Munții Bihor și Vlădeasa în vest până la Munții Călimani, în est, având centrul inițial la Cojocna (datorită prezenței exploatărilor de sare), apoi la Cluj, menționat documentar în 1213. Acest comitat includea și părți din actualele județe Cluj, Sălaj, Bistrița-Năsăud și Mureș, și așezările din partea centrală a Câmpiei Transilvaniei, aproximativ de-a lungul drumului actual Apahida – Silivașu de Câmpie – Urmeniș – Reghin, precum și la nord și la sud de această axă, ajungând în nord-est până la Teaca și Monor.

Tot în această epocă sunt menționate documentar și "țările", între care Țara Năsăudului sau a Rodnei, unde se exploata aur și argint încă de la sfârșitul secolului al XII-lea. Ulterior, ele au fost menționate ca *districte*, având o populație predominant românească. Districtul Rodnei a avut inițial o anumită autonomie, având sediul la Rodna, fiind ulterior subordonat organizării săsești.

În paralel cu organizarea administrativă în comitate, în Transilvania a avut loc și o organizare specifică a secuilor și a sașilor, în scaune (*sedes*). Formarea și organizarea scaunelor săsești este în nemijlocită legătură cu perioada de colonizare a diferitelor grupuri germanice. Sașii au început să vină în Transilvania în secolul al XII-lea, colonizarea continuând cu intensitate mai mare în secolul al XIII-lea. Ei au fost așezați preponderent în părțile sudice ale Transilvaniei, dar și în estul și nord-estul Transilvaniei (zona Bistriței), rolul lor fiind în principal unul strategic și militar, de apărare a granițelor Regatului Ungariei.

Majoritatea localităților din județul Bistrița-Năsăud au fost atestate documentar în secolele XIII, XIV și XV (fig. 1), când teritoriul actualului județ a început să fie mai bine organizat. Astfel, nu mai puțin de 31 de localități (12,4%) au fost atestate documentar în secolul al XIII-lea, inclusiv orașele Bistrița și Beclean, alte 97 de localități (39%) au fost atestate documentar pe parcursul secolului al XIV-lea, când s-a atins apogeul atestărilor documentare, în vreme ce încă 33 de localități (13,3% din totalul localităților) au fost atestate în secolul al XV-lea, ceea ce subliniază faptul că actualul sistem de așezări este în cea mai mare parte moștenit din perioada medievală. În fapt, multe din aceste așezări sunt mult mai vechi decât prima atestare documentară.

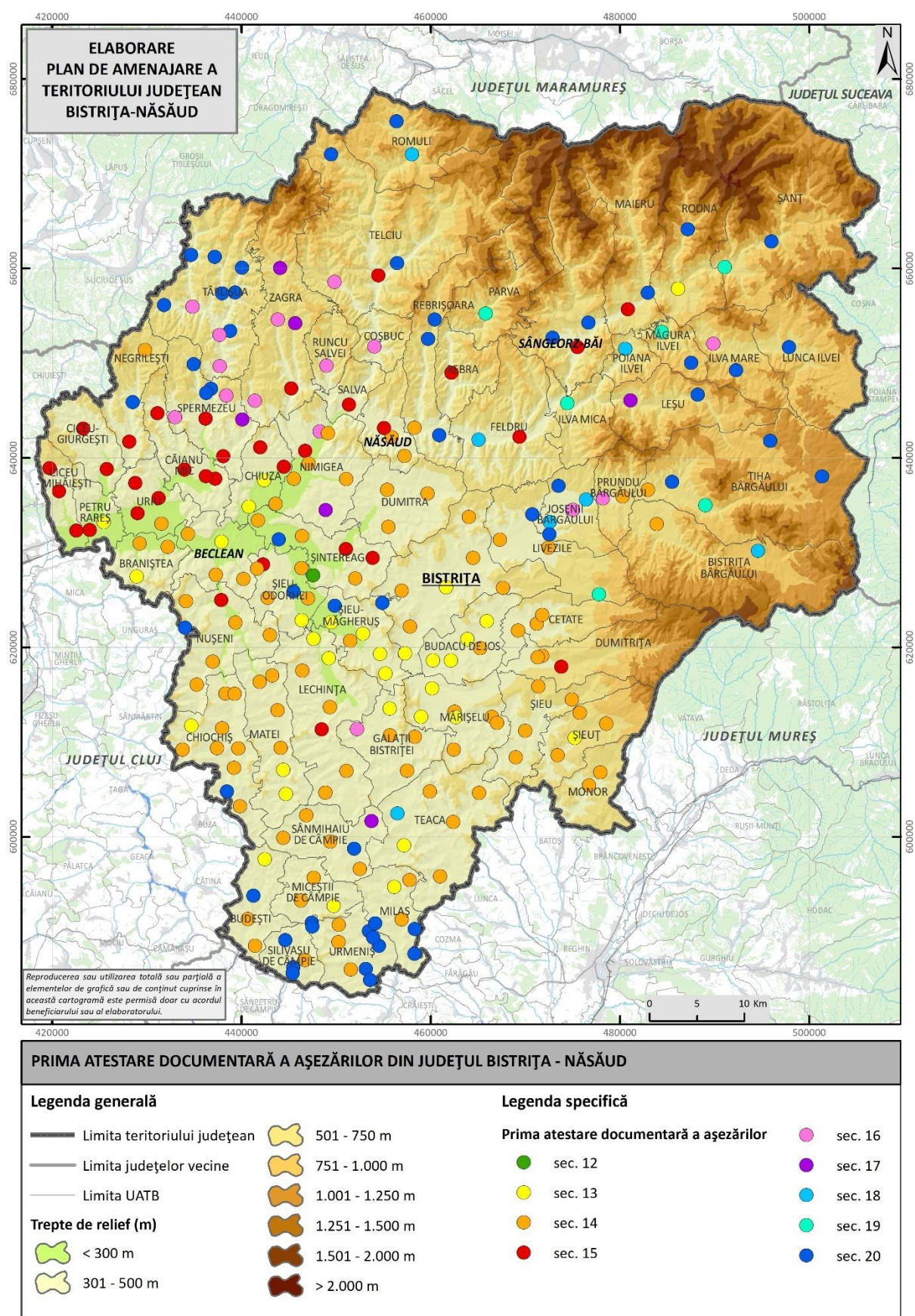

Fig. 1. PRIMA ATESTARE DOCUMENTARĂ A AȘEZĂRILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD.
Sursa: prelucrare proprie după datele lui C. Suci (1967-1968)

Diploma Andreiană din 1224, care acorda sașilor o autonomie largă, a reglementat pentru multă vreme relațiile și raporturile economice, sociale, politice, militare, juridice și administrative dintre regalitate și sașii din regiunea Bistriței. Regele își rezerva un teritoriu însemnat (*Fundus Regius*), unde nu se aplica dreptul nobiliar, ci rămânea el seniorul unic, iar coloniștii îi datorau în schimb o sumă de bani anual și un contingent militar în caz de necesitate. Se forma astfel o comunitate a coloniștilor cu o largă autonomie politico-administrativă și juridică, pe baza căreia era interzisă acordarea de moșii nobililor, și deci pătrunderea nobilimii în teritoriul „crăiesc”. Reprezentanții aleși ai sașilor judecau neînțelegerile dintre coloniști, iar regele intervenea doar atunci când neînțelegerile nu puteau fi aplanate de dregătorii sași aleși (Șt. Pascu, 1989). Începând cu secolul al XIV-lea, districtul săsesc al Bistriței s-a extins, cuprinzând și Țara (Districtul) Rodnei sau al Năsăudului, cu populație preponderent românească. Totodată, din 1330, Bistrița primește statutul oficial de *civitas* (oraș), iar din 1353 primește dreptul de a organiza un târg anual. În această epocă s-a inițiat construcția fortificațiilor orașului, finalizate după anul 1400.

Ulterior, prin obținerea dreptului de alegere a juzilor regali în orașele și scaunele săsești, prin organizarea religioasă unitară și regimul juridic comun, cu forul de apel la Sibiu, s-au creat premisele unificării tuturor formațiunilor săsești într-o organizație teritorială și politică largă, formată în a doua jumătate a secolului al XV-lea și numită „Obștea Sașilor” sau „Universitatea Săsească” (*Universitas Saxonum*). Actul de naștere este confirmarea, din partea regelui Matei Corvin, la 1486, a Diplomei Andreane din 1224, cu extinderea autorității asupra tuturor teritoriilor cu populație săsească.

Activitatea noii instituții a început un an mai târziu, în 1487, când s-a întrunit adunarea reprezentanților celor șapte + două scaune, ai districtelor Brașov și Bistrița, și ai localităților Vinț și Vurpăr. Reprezentanții scaunelor și districtelor se întruneau o dată pe an, la 25 noiembrie, și peste an de câte ori era nevoie. La adunările generale anuale participau cei mai înalți dregători ai scaunelor și districtelor, împreună cu unul sau doi reprezentanți ai scaunului respectiv (Șt. Pascu, 1989).

La 4 septembrie 1541 s-a constituit, sub suzeranitatea Porții, Principatul autonom al Transilvaniei, înglobând întreg teritoriul analizat, fără ca organizarea administrativ-teritorială să fie semnificativ afectată. Abia în secolul al XVII-lea, comitatele au fost împărțite în două ”cercuri” sau ”districte”, unul numit „de Jos” sau „Inferior” și unul „de Sus” sau „Superior”, inclusiv în cazul comitatelor Solnoc, Dăbâca și Cluj, care se extindeau parțial și pe teritoriul actualului județ Bistrița-Năsăud. Comitatele, la fel ca și scaunele săsești, se bucurau de o oarecare autonomie,

fapt ce le-a îngăduit ca, în limitele cadrului general legislativ al Principatului, să-și creeze propriile regulamente și statute, cum a fost cazul statutelor comitatului Cluj (1650). Deasupra organizării districtuale săsești se afla Universitatea (sau Obștea) săsească, cu sediul la Sibiu. Ea avea în frunte un comite al sașilor. De un statut aparte de bucurau anumite orașe, numite „orașe libere regești” (*civitas libera ac regia*), în rândul cărora a intrat și Bistrița.

Principatul Transilvaniei și-a pierdut cea mai mare parte din autonomie odată cu intrarea sa în sfera de control și dominație a Imperiului Habsburgic. Prin *Diploma Leopoldină* (1690), Transilvania rămânea principat, însă în cadrul Imperiului Habsburgic, și cu o autonomie mult inferioară celei avute sub suzeranitate turcească. Guvernatorul, numit mai târziu președinte al Guberniului (*Regium Gubernium praeses*), administra principatul în numele împăratului, cu ajutorul unui Consiliu Gubernial Regesc (*Consilium Regium Guberniale*), având 12 membri.

Comitatele, scaunele secuiești și cele săsești au rămas aproape neschimbate până în 1762, când au început să fie organizate regimentele grănicerești, între care și Regimentul II de Graniță românesc de la Năsăud, care teritorial includea cea mai mare parte din Țara Năsăudului (bazinul superior al Someșului Mare), dar și spre sud, din zona Bârgaielor și de la poalele Munților Călimani, ajungând până pe valea Mureșului la Rușii-Munți. Regimentul II de Graniță a avut sediul la Năsăud, fiind format de fapt din două unități de grăniceri, una de infanterie și una de cavalerie (dragoni). Din acest regiment au făcut parte o serie de localități din partea de nord și de est a actualului județ Bistrița-Năsăud, care astfel au fost incluse în Granița Militară, având o organizare distinctă de celelalte localități care aparțineau de comitate sau scaune. Regimentul cu sediul la Năsăud era organizat pe companii: compania 1, cu localitățile Monor, Gledin, Rușii Munți și Morăreni; compania a 2-a, cu localitățile Budacul Român, Sântioana, Mărișelu, Ragla și Șieuț; compania a III-a, cu localitățile Prundu Bârgăului, Tiha Bârgăului, Mureșenii Bârgăului și Bistrița Bârgăului; compania a IV-a, cu localitățile Josenii Bârgăului, Susenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului și Rusu Bârgăului; compania a V-a cu localitățile Rodna, Șanț, Ilva Mare, Maieru și Coșna; compania a VI-a cu localitățile Sângeorz-Băi, Măgura și Poiana Ilvei, compania a VII-a cu localitățile Feldru, Ilva Mică și Leșu; compania a VIII-a cu localitățile Rebrîșoara, Rebra, Parva și Nepos; compania a IX-a cu localitățile Năsăud și Salva; compania a X-a cu localitățile Telciu, Romuli, Bichigiu și Hordou (Coșbuc); compania a XI-a cu localitățile Zagra, Suplai, Poienile Zagrei și Găureni; și compania a XII-a cu localitățile Mocod, Mititei și Runc (Runcu Salvei). Din 1769, Regimentul II de grăniceri români de la Năsăud avea să primească și numărul 17. Granița Militară avea să fie desființată în 1851.

O schimbare mai radicală a avut loc în 1783-1784. Prin rescriptul din 26 noiembrie 1783, urmare a indicațiilor împăratului reformatoare Iosif al II-lea, sistemul vechilor comitate, scaune secuiești și săsești, a fost desființat, iar teritoriul a fost împărțit în zece comitate și nouă cetăți libere, fără enclave și fără a ține cont de „drepturile” celor trei națiuni privilegiate. Reprezentanții Guberniului transilvănean s-au opus, dar au fost în cele din urmă siliți să accepte această divizare, cu o singură adăugire, a unui comitat. Astfel, proiectul final, cu 11 comitate, a intrat în vigoare prin rescriptul din 3 iunie 1784 (I. S. Pușcariu, 1864). Aceste comitate erau: Alba, Cluj, Făgăraș, Hunedoara, Odorhei, Sibiu, Solnocul de Mijloc, Solnocul Interior, Târnava, Trei Scaune și Turda. Ele au fost grupate în trei districte, Cluj (cu comitatele Cluj, Solnocu Interior, Solnocu de Mijloc și Turda), Sibiu (cu comitatele Sibiu, Alba, Târnava și Hunedoara) și Făgăraș (cu comitatele Făgăraș, Odorhei și Trei Scaune). Pe teritoriul actualului județ Bistrița-Năsăud se aflau părți din comitatele Cluj și Solnocu Interior (Dinlăuntru). Această organizare a durat doar până la edictul de restituire din 1790, după care s-a revenit la situația anterioară reformelor, fiind reînființate vechile comitate, scaune secuiești și săsești, precum și districtul săsesc al Bistriței.

A doua schimbare majoră a structurilor administrative a avut loc după Revoluția de la 1848-1849. În Marele Principat al Transilvaniei, împărțirea provizorie din 1850 s-a făcut de către guvernatorul civil și militar, baronul Wolgemuth, împreună cu comisarul civil Eduard Bach, pe baza Constituției din 4 martie 1849 (I. S. Pușcariu, 1864). Principatul era împărțit în șase districte militare, la rândul lor divizate în circumscripții și cercuri. Dintre aceste districte militare, pe teritoriul actual al județului Bistrița-Năsăud se localizau părți din districtul Reteag (cu circumscripțiile Gurghiu, Țăgșoru, Târgu Lăpuș și Reteag) și din districtul Sibiu, care includea teritoriile săsești, inclusiv circumscripția Bistrița, cu cercurile Viișoara, Livezile, Dumitra, Budacu de Jos și Lechința, plus orașul Bistrița, precum și circumscripția Reghin, care cuprindea, printre altele, și cercul Teaca. Regimentele grănicerești nu erau incluse în aceste districte militare. Prin înalta rezoluție din 30 decembrie 1852, s-au dat instrucțiuni pentru o împărțire „definitivă” a Principatului, în prefecturi și preturi. Acest proiect a fost înaintat unei comisii, menită să dezbată și să aleagă cea mai bună variantă. Noul proiect a fost aprobat prin rezoluția din 17 februarie 1854 și a fost pus în aplicare începând cu data de 30 noiembrie 1854 (*op.cit.*). Transilvania a fost astfel împărțită în 10 prefecturi, împărțite la rândul lor în districte sau preturi. Teritoriul actualului județ Bistrița-Năsăud a fost cuprins în prefectura Dej (în special în districtul Reteag, care acoperea cea mai mare parte a bazinului Someșului Mare) și noua prefectură a Sibiului, care cuprindea toate teritoriile săsești, inclusiv districtele sau preturile Bistrița și Reghin. Această organizare nu a ținut însă decât până în 1861. Prin rezoluția imperială din 24 martie 1861, a fost

reinstaurată vechea împărțire a țării, în comitate, scaune secuiești și scaune săsești, începând cu data de 15 aprilie 1861 (I.S. Pușcariu, 1864).

La 5/17 februarie 1867, împăratul a restabilit Constituția Ungariei și legile din 1848, consfințind totodată unirea Transilvaniei cu Ungaria și desființând Cancelaria Aulică transilvană de la Viena (*Istoria Românilor*, VII-1, 2003). În martie 1867 lua naștere Imperiul Austro-Ungar, format din două state separate: Austria și Ungaria. Uniunea Transilvaniei cu Ungaria a fost reglementată printr-o lege specială, în 1868. Guvernul Transilvaniei, menținut o vreme, a fost suprimat la 19 aprilie/1 mai 1869, la fel și dieta.

Organizarea administrativă a noului stat maghiar s-a definitivat prin legile din anii 1870, 1871, 1876 și 1886, care au confirmat comitatele (*megye*) ca unități administrative de bază, și au creat comunele, ca forme de organizare cu personalitate juridică. La baza organizării comitatelor a stat Legea municipiilor XLII din 1870. Comitatele erau împărțite în cercuri (*járás*), ca și mai înainte. Cercurile erau unități administrativ-teritoriale ce nu aveau personalitate juridică. Alături de comitate, de dreptul de municipiu se bucurau (încă din 1870) și o serie de orașe mari – de fapt fostele orașe libere regești (*szabad király város, Königliche Freistadt*), între care și Bistrița, care astfel aveau același rang cu comitatele. Ele au fost redenumite orașe cu consiliu sau orașe cu drepturi municipale sau, mai simplu, municipii (*törvényhatósági jogú városok* sau *törvényhatósági joggal felruházott város*). Comunele se împărțeau în comune mici (*kis községek*), comune mari (*nagy községek*) și orașe cu magistrat (*rendezett tanácsú városok*). Fiecare sat avea o organizare administrativă proprie, deci fiecare sat era totodată și comună.

În urma legilor din 1876 și 1886, organizarea administrativă a suferit modificări semnificative, dispărând pentru totdeauna scaunele și districtele săsești, inclusiv districtul săsesc al Bistriței, dar și districtul Năsăudului, care fusese creat în mare parte pe teritoriul fostului regiment grăniceresc). Prin unirea celor două districte a luat naștere, în 1876, comitatul Bistrița-Năsăud, precursorul actualului județ cu același nume. Noua organizare a rămas în vigoare până la Marea Unire și, de fapt, până la Legea de unificare administrativă din 1925, schimbându-se doar denumirile (din maghiară în română).

Astfel, pe teritoriul actual al județului Bistrița-Năsăud ființau, la sfârșitul secolului al XIX-lea și începutul secolului XX, părți din următoarele comitate: Bistrița-Năsăud, Solnoc-Dăbâca și Cluj. Cel mai bine era reprezentat comitatul Bistrița-Năsăud, care includea partea de nord și jumătatea estică a actualului județ Bistrița-Năsăud, respectiv valea Someșului Mare amonte de Nimigea de Jos și Mocod, inclusiv orașul Năsăud, văile Zagra, Sălăuța și Rebra (cercul Năsăud), cursul superior al Someșului Mare, inclusiv actualul oraș Sângeorz-Băi și valea Ilvei (cercul Rodna

Veche), Dealurile Bistriței și valea Bistriței, inclusiv Bârgaiele (cercul Livezile), valea Șieului până aproape de Șieu-Măgheruș, Dealurile Șieului până la Lechința și Galații Bistriței, și valea Bistriței aval de orașul Bistrița (cercul Viișoara). Orașul Bistrița avea statut separat (oraș cu magistrat din 1886, *rendezett tanácsú város*), fiind totodată reședința comitatului. Din 1886, și Năsăud a primit statut urban (ca târg, *mezőváros*). Comitatul Solnoc-Dăbâca (cu reședința la Dej) acoperea partea vestică a actualului județ Bistrița-Năsăud, incluzând, printre altele, și cercurile Beclean (valea Someșului Mare aval de Nimigea, valea Șieului aval de Șieu-Măgheruș, Dealurile Ciceului, valea Ilișua) și Chiochiș (Câmpia Transilvaniei în zona actualelor comune Nușeni, Chiochiș și Matei). Comitatul Cluj se întindea în partea sudică a actualului teritoriu al județului Bistrița-Năsăud, în regiunea centrală a Câmpiei Transilvaniei, fiind reprezentat prin cercurile Urmeniș și Teaca.

După Marea Unire din 1918, Transilvania a devenit parte a noului stat român. *Decretul nr. IV pentru satorirea unor denumiri românești în administrație și justiție* din 30 ianuarie 1919 a introdus termenii de județ (în loc de comitat), plasă (în loc de cerc), oraș cu consiliu (în loc de oraș cu magistrat), prefect (în loc de comite suprem), subprefect (în loc de vice-comite), secretar comunal (în loc de notar comunal) etc. În spațiul analizat, până la *Legea de unificare administrativă* din 1925, au rămas în vigoare, în general, vechile limite. Noua împărțire administrativă a fost publicată începând cu octombrie 1925 și a intrat în vigoare la data de 1 ianuarie 1926.

Comparativ cu organizarea administrativ-teritorială antebelică, se constată relativ puține modificări teritoriale. O schimbare majoră a avut loc în privința denumirilor noilor județe: astfel, comitatul Bistrița-Năsăud a devenit județul Năsăud, iar comitatul Solnoc-Dăbâca a devenit județul Someș. Județul Năsăud din perioada interbelică era aproape identic cu comitatul antebelic Bistrița-Năsăud, cuprinzând partea nordică și jumătatea estică a actualului județ Bistrița-Năsăud, cu plășile Bârgău (fostul cerc Livezile), Năsăud, Rodna și Șieu (fostul cerc Viișoara). După 1930, numărul plășilor a crescut, înființându-se și plasa Centrală (în jurul orașului Bistrița) și plasa Lechința, desprinsă din cea a Șieului. Reședința județului era orașul Bistrița, iar județul mai includea un oraș, Năsăud. Județul Someș cuprindea partea de vest a actualului județ Bistrița-Năsăud, respectiv plășile Beclean și Chiochiș. Județul avea aproximativ aceeași întindere și organizare ca și comitatul antebelic Solnoc-Dăbâca. Județul Cluj nu se mai extindea atât de mult spre est ca și comitatul antebelic, dar ajungea totuși pe teritoriul actualului județ Bistrița-Năsăud cu plasa sa cea mai estică, Sărmașu, care includea parțial sau total și teritoriile actualelor comune Budești, Miceștii de Câmpie și Silivașu de Câmpie. În schimb, județul Mureș s-a extins spre nord, preluând extremitatea estică a fostului comitat Cluj, respectiv plășile Teaca (cu

actualele comune Teaca și Milaș) și Râciu (cu actuala comună Urmeniș), a căror teritoriu se suprapunea parțial cu partea sudică a actualului județ Bistrița-Năsăud. Numărul de plase a mai variat în perioada interbelică, crescând spre sfârșitul acesteia.

Este interesant de remarcat că, deși în Transilvania s-au adoptat legile administrative specifice Regatului României, inclusiv organizarea pe comune care presupunea ca, în mod obișnuit, mai multe sate să constituie o comună, totuși, în marea majoritate a cazurilor, satele transilvănene, inclusiv cele din județul Bistrița-Năsăud, au dorit să-și mențină autonomia administrativă, astfel că și în perioada interbelică majoritatea comunelor erau compuse dintr-un singur sat.

O nouă lege administrativă a fost adoptată pe 14 august 1938, a cărei noutate absolută a fost introducerea ținutului ca unitate administrativ-teritorială de nivel regional. Ținutul Someș (numit inițial Crișuri), cu sediul la Cluj, a inclus și județele Năsăud și Someș, printre altele. O mică parte a actualului județ Bistrița-Năsăud a fost inclusă în Ținutul Mureș (inițial Alba Iulia), cu capitala la Alba Iulia, care includea și județul interbelic Mureș. După Dictatul de la Viena (30 august 1940), nordul Transilvaniei a revenit Ungariei, inclusiv teritoriul actualului județ Bistrița-Năsăud. Autoritățile maghiare au reînființat comitatele antebelice, respectiv comitatele Bistrița-Năsăud, Solnoc-Dăbâca și Cluj, printre altele, divizate în cercuri, identice de cele mai multe ori cu cele antebelice. După revenirea Transilvaniei de nord la România, la sfârșitul anului 1944, s-a revenit și la organizarea administrativă interbelică pe județe, fiind reînființate județele Năsăud, Someș, Cluj și Mureș, printre altele, acestea fiind divizate la rândul lor în plăși.

În 1950, autoritățile comuniste au luat decizia de a schimba din rădăcini organizarea administrativă din România, copiind modelul sovietic, cu o structură pe trei nivele: regiuni, raioane și comune. Localitățile urbane se divizau în orașe interes republican, regional sau raional. Aceste prevederi erau conținute în Legea nr. 5 din 8 septembrie 1950. Regiunea reprezenta unitatea administrativ-economică delimitată teritorial, pe care se sprijină direct organele statului, fiind subordonată acestora. Regiunea era alcătuită din raioane și orașe de subordonare regională. Raionul reprezenta o unitate teritorială, operativă din punct de vedere economic, politic și administrativ, fiind format din orașe de subordonare raională și comune. Localitatea de reședință a sfatului popular al raionului era centrul raional. Raionul se subordona direct regiunii. Comuna reprezenta o unitate administrativă și economică delimitată teritorial, alcătuită dintr-unul sau mai multe sate apropiate. Satul în care se găsește reședința sfatului popular comunal era centrul comunal. Comuna era subordonată direct raionului. Spre deosebire de perioada

interbelică și antebelică, comunele includeau, de cele mai multe ori, mai multe sate, și nu unul singur, inclusiv în Transilvania.

În total, la nivel național au existat inițial 28 de regiuni. Teritoriul actualului județ Bistrița-Năsăud a fost inclus în cea mai mare parte a sa în noua regiune Rodna, cu sediul în orașul Bistrița. Regiunea era împărțită în 4 raioane, din care 3 erau localizate integral pe teritoriul actualului județ Bistrița-Năsăud: Bistrița, Năsăud și Beclean, în vreme ce raionul Vișeu era localizat pe teritoriul actualului județ Maramureș. Partea sudică a actualului județ Bistrița-Năsăud a fost inclusă în regiunea Mureș (raioanele Reghin și Luduș), iar o mică porțiune din partea de vest a actualului județ Bistrița-Năsăud era inclusă în regiunea Cluj (raionul Dej).

Numărul regiunilor a fost considerat ca fiind prea mare, astfel încât prin Decretul nr. 331 din 27 septembrie 1952, numărul regiunilor s-a redus de la 28 la 18. Regiunea Rodna a fost desființată, iar cea mai mare parte a sa a fost inclusă în regiunea Cluj, respectiv raioanele Bistrița, Năsăud și Beclean, în vreme ce raionul Vișeu a fost inclus la regiunea Baia Mare. În partea sudică a actualului județ Bistrița-Năsăud, regiunea Cluj a preluat și fostul raion Luduș, care a fost divizat în două raioane, Sărmașu (la nord, inclusiv pe teritoriul actual al județului Bistrița-Năsăud) și Luduș (la sud). Spre est, Regiunea Autonomă Maghiară includea și raioanele Reghin și Toplița, care acopereau și o mică parte din extremitatea sud-estică a actualului județ Bistrița-Năsăud.

Tendința de centralizare s-a manifestat și în anii următori, prin reducerea numărului de regiuni de la 18 la 16, instituită prin Decretul nr. 12 din 4 ianuarie 1956. Același decret modifică în sens pozitiv numărul raioanelor și al orașelor la nivel național, nu însă și la nivelul teritoriului analizat, unde situația rămâne neschimbată. La nivel local, au apărut pentru prima dată ca sate numeroasele cătune cu gospodării risipite din ariile montane și colinare, semnalate încă din 1954 în *Indicatorul alfabetic al localităților din R.P.R.* Numărul de sate a crescut, inclusiv în județul Bistrița-Năsăud, prin acordarea statutului de sat unor foste cătune, precum Coșeriu, Podenii, Scoabe, Valea sau Valea Mare (toate în comuna Urmeniș), Cireași, Lunca Sătească, Molișet, Oarzina, Răcăteșu sau Șendroaia (toate în comuna Târlîșua), Fânațele Silivașului și Porumbenii (ambele în comuna Silivașu de Câmpie), etc. În 1958 a fost acordat statutul urban comunei Sângeorz-Băi, care a devenit astfel oraș.

În 1960, în urma promulgării Legii nr. 3 din 24 decembrie 1960, s-au schimbat denumirile unor regiuni (de exemplu, Regiunea Autonomă Maghiară și-a schimbat numele în Regiunea Mureș – Autonomă Maghiară) și s-a revenit la un număr mai mic de raioane. Astfel, raionul Beclean a fost desființat, localitățile acestuia fiind arondate în mare parte raionului Dej, respectiv

(în mică măsură) raioanelor Năsăud și Bistrița. De asemenea, raionul Sărmașu a fost desființat, fiind comasat cu raionul Luduș, și totodată mutat la Regiunea Mureș – Autonomă Maghiară.

În 1968 a fost revizuit întreg sistemul administrativ și s-a revenit la județ ca unitate administrativă de bază. S-a renunțat la regiune și raion ca circumscripții administrative. Localitățile au fost organizate în municipii, orașe și comune. Noile reglementări au fost instituite prin Legea nr. 2 din 1968, publicată în *Buletinul Oficial* din 17 februarie 1968. Noua lege a fost ușor modificată în același an, prin Legea nr. 55 din 19 decembrie 1968.

Noua lege a instituit județul Bistrița-Năsăud în forma existentă și astăzi. Pe lângă cele trei orașe existente, Bistrița (reședința județului), Năsăud și Sângeorz-Băi, s-a mai adăugat un oraș, Beclean, care a primit statut urban. Pe de altă parte, numărul de comune a fost redus și mai mult, în condițiile exodului rural și al reducerii continue a populației rurale. Comunele instituite în 1968 sunt, cu mici modificări (din ultimii ani), aceleași cu cele existente în prezent.

Organizarea administrativă din 1968 a cunoscut o mare stabilitate, fiind în linii mari nemodificată până astăzi. În 1979 Bistrița a primit statut de municipiu. În 1989 a fost emisă o nouă lege administrativă, Legea nr. 2 din 1989, care nu aducea modificări la nivelul județelor, și care a fost oricum abrogată în 1990, prin Decretul-Lege nr. 38 din 1990, publicat în M.O. nr. 14 din 23 ianuarie 1990. Prin acest decret s-au desființat comunele suburbane, care au devenit comune „obișnuite”, autonome.

După 1990, în ciuda unor cereri repetate de reînființare a județelor interbelice (în special în primii ani de după Revoluție), organizarea din 1968 a rămas în vigoare. Singurele modificări au fost efectuate la nivel local, prin declararea de noi comune (Ciceu-Mihăiești, Dumitrița, Negrilești, Poiana Ilvei, Runcu Salvei) și schimbarea componenței unor comune (Coșbuc, Telciu, Căianu Mic, Spermezeu), posibile ca urmare a prevederilor Legii nr. 351/2001, respectiv Secțiunea IV din P.A.T.N. – rețeaua de localități, publicată în M.O. nr. 408 din 24 iulie 2001.

Astfel, prin Legea 530 din 2002, s-a înființat comuna Negrilești, cu satele Negrilești, Breaza și Purcărete, prin separarea de comuna Ciceu-Giurgești. Legea a fost publicată în M.O. nr. 720 din 3 octombrie 2002. Aproape în același timp, prin Legea 537 din 2002, s-a înființat comuna Dumitrița, cu satele Dumitrița, Budacu de Sus și Ragla, prin separarea de comuna Cetate. Legea a fost publicată în M.O. nr. 707 din 27 septembrie 2002.

În anul următor, 2003, prin Legea 262 din 2003, s-a înființat comuna Poiana Ilvei, cu un singur sat (Poiana Ilvei), prin separarea de comuna Măgura Ilvei, care s-a reorganizat, rămânând doar cu satele Măgura Ilvei și Arșița. Legea a fost publicată în M.O. nr. 434 din 19 iunie 2003.

Prin Legea 139 din 2004, satele Dobricel și Dumbrăvița au trecut din componența comunei Căianu Mic în componența comunei Spermezeu, rezultând reorganizarea celor două comune. Legea a fost publicată în M.O. nr. 373 din 28 aprilie 2004. De asemenea, prin OUG 30 din 5 mai 2004, comunele Coșbuc și Telciu au fost reorganizate, în sensul trecerii satului Bichigiu din componența comunei Coșbuc în componența comunei Telciu.

Prin Legea 67 din 2005 s-a înființat comuna Ciceu-Mihăiești (cu satele Ciceu-Mihăiești, Ciceu-Corabia și Lelești), desprinsă din comuna Petru Rareș, și comuna Runcu Salvei (cu un singur sat, Runcu Salvei), care s-a desprins din comuna Salva.

În 1998, odată cu crearea regiunilor de dezvoltare (*Carta Verde a dezvoltării regionale în România*, 1998), județul Bistrița-Năsăud a fost integrat Regiunii de Dezvoltare VI – Nord-Vest (Transilvania de Nord), cu sediul Agenției de Dezvoltare Regională la Cluj-Napoca. Regiunile de dezvoltare au fost legiferați prin Legea nr. 151/1998 privind dezvoltarea regională în România, ulterior modificată prin Legea nr. 315/2004 privind dezvoltarea regională, publicată în M.O. nr. 577 din 29 iunie 2004 și rectificată în M.O. nr. 615 din 7 iulie 2004 (M. Preda, 2005).

În prezent, județul Bistrița-Năsăud cuprinde un municipiu, 3 orașe și 58 de comune, care includ un total de 249 de localități. Dintre acestea, 4 sunt localități urbane iar 245 sunt localități rurale, dintre care 13 sate aparținătoare sau localități componente ale orașelor și municipiului, 58 de sate reședință de comună și 174 de sate nereședință.

2.2 Clasificarea UAT după suprafață și numărul de localități aparținătoare

Clasificarea UAT după suprafață (fig. 2) a luat în considerare suprafețele unităților administrativ-teritoriale de bază (municipii, orașe și comune) exprimate în hectare și publicate de Institutul Național de Statistică pe platforma TEMPO-ONLINE. Suprafețele UAT variază între 2315 hectare (comuna Poiana Ilvei, având un singur sat, relativ recent înființată, 0,4% din suprafața județului) și 28537 hectare (comuna Telciu, al cărei teritoriu care se extinde foarte mult în Munții Țibleș și Munții Rodnei, 5,3% din suprafața județului). Media județului Bistrița-Năsăud este de 8637,4 ha / UAT, peste media națională, care este de 7385,3 ha / UAT, ca urmare a prezenței reliefului montan pe o bună parte din suprafața județului.

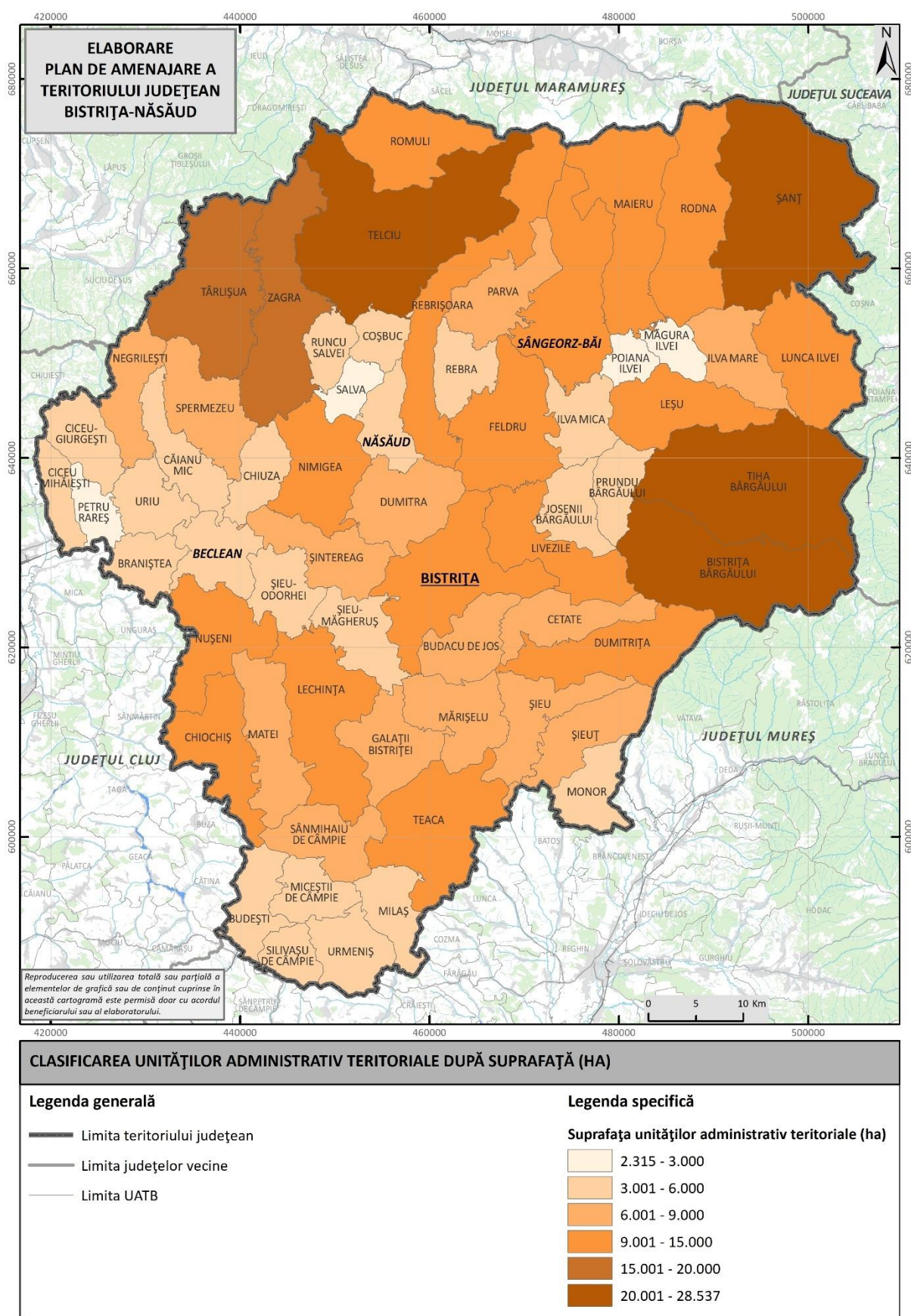

Fig. 2. CLASIFICAREA UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE DE BAZĂ DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD DUPĂ SUPRAFAȚĂ.

Sursa: INSSE (2025)

În general, comunele din aria carpatică și cele care cuprind suprafețe întinse în aria montană înaltă au cele mai întinse suprafețe, având în vedere densitatea redusă a așezărilor în spațiul carpatic al Munților Țibleș, Rodnei, Bârgăului și Călimani. Astfel, pe lângă comuna Voineasa, se mai remarcă și comuna Șanț, situată tot în bazinul superior al Someșului Mare, cu o suprafață aproape la fel de întinsă, 26444 ha, în Munții Rodnei și Bârgăului. În partea estică a județului, se mai evidențiază, cu suprafețe mari, comunele Tiha Bârgăului (23991 ha) și Bistrița Bârgăului (puțin peste 20000 ha), care acoperă suprafețe însemnate din Munții Bârgăului și Călimani.

Suprafețe peste medie au și alte unități administrativ-teritoriale din arealul Dealurilor Someșului Mare, la contactul cu Munții Țibleș (Târlișua, Zagra), de la poalele Munților Rodnei (Maieru, Rebrîșoara, Sângeorz-Băi, Rodna, Feldru), din Munții Bârgăului (Lunca Ilvei) sau Călimani (Dumitrița), precum și unități administrativ-teritoriale cu multe sate sau localități aparținătoare. Astfel, se evidențiază municipiul Bistrița (14582 ha, 7 localități componente), comunele Teaca (6 sate aparținătoare) sau Lechința (7 sate aparținătoare).

La polul opus, cele mai mici suprafețe se înregistrează în cazul comunelor situate pe principalele văi din județ, unde există densități mari ale așezărilor, și deci suprafețe mai reduse care revin fiecărei UAT, în special în cazul în care acestea conțin un număr redus de sate, de multe ori doar unul sau două. În multe cazuri, sunt comune mai recent înființate sau reorganizate. Astfel, pe lângă comuna Poiana Ilvei, suprafețe reduse se înregistrează și în comunele Salva (reorganizată, a rămas cu un singur sat), Măgura Ilvei (reorganizată, a rămas cu 2 sate), Petru Rareș (reorganizată, a rămas cu 2 sate), Coșbuc (reorganizată, a rămas cu un singur sat), Runcu Salvei (mai recent înființată, cu un singur sat), Ciceu-Mihăiești (relativ recent înființată), majoritatea acestora fiind situate pe Culoarul Someșului Mare sau pe unii afluenți importanți ai acestuia (Ilva, Sălăuța, etc). Toate aceste UAT-uri au suprafețe mai mici de 4000 ha. Suprafețe sub media județeană au și orașele Năsăud și Beclean, localizate tot pe Culoarul Someșului Mare.

În ansamblu, se constată că în partea de nord și de est a județului se localizează UAT-urile cu suprafețele cele mai extinse, iar în aria centrală și sudică a județului se situează UAT-urile cu suprafețele cele mai reduse. Acest fapt se datorează unui cumul de factori, în primul rând cei fizico-geografici, respectiv prezența ariilor montane în partea de nord și de est a județului, în contrast cu relieful colinar, de depresiune și culoar în partea centrală și de sud, în al doilea rând cei geografico-umani, respectiv popularea mai slabă a ariilor montane, ca urmare a condițiilor mai dificile de habitat, fapt care a condiționat exploatarea lor de către așezări situate uneori la poalele munților, la distanțe destul de mari, și care astfel ajung să dețină teritorii întinse, dar de

obicei slab populate, respectiv concentrarea populației în sate cu vetre de tip adunat sau liniar pe principalele văi, totodată axe principale de comunicație.

Un alt factor care poate să influențeze suprafața unei unități administrativ-teritoriale este și numărul de localități aparținătoare (fig. 3). Astfel, o comună cu un număr mare de localități aparținătoare are șanse mai mari să cuprindă o suprafață mai extinsă decât o comună cu un număr mai mic de sate aparținătoare, ținând cont de necesitatea fiecărei localități de a avea un teritoriu aferent, moșia sau hotarul satului, de care, mai ales în vremuri mai vechi, depindea subzistența locuitorilor.

În județul Bistrița-Năsăud sunt prezente 62 de unități administrativ-teritoriale de bază, respectiv un municipiu, 3 orașe și 58 de comune, care includ 249 de localități, rezultând o medie de 4 localități / UAT, sub media națională de aproximativ 5 localități / UAT. Explicația pentru numărul mai mic de localități aparținătoare este densitatea scăzută a așezărilor, 4,6 localități / 100 km², datorită condițiilor fizico-geografice, pe de o parte, dar și contextului social și istoric în care s-au dezvoltat așezările din județul Bistrița-Năsăud, pe de altă parte. Astfel, comparativ cu alte județe din România, multe din localitățile din județul Bistrița-Năsăud se încadrează în categoria așezărilor adunate, chiar compacte, atât din rațiuni economice (economisirea terenurilor agricole), cât și din motive strategice sau militare (de apărare a comunității). Modelul satului compact, caracteristic populației germane (de sași) din apropierea municipiului Bistrița, a fost preluat și de satele românești din vecinătate, chiar dacă în județ se întâlnesc și numeroase sate răsfirate sau cu gospodării risipite.

Aproximativ o treime din unitățile administrativ-teritoriale de bază (21 din 62, adică 33,8%) au doar unul sau două sate aparținătoare. Surprinde numărul relativ ridicat de comune cu un singur sat, 8, situate aproape toate pe principalele văi: Culoarul Someșului Mare sau în apropierea acestuia (Salva, Runcu Salvei, Ilva Mică), pe Ilva (Poiana Ilvei, Lunca Ilvei), pe Rebra (Rebra, Parva) sau pe Sălăuța (Coșbuc). Multe din aceste comune au fost înființate sau reorganizate în perioada 2002-2005.

Comunele cu 2 sate aparținătoare se localizează tot de-a lungul aceluiași văi: Someșul Mare (Șanț, Rodna, Maieru, Feldru, Petru Rareș), Ilva sau afluenții săi (Măgura Ilvei, Ilva Mare, Leșu), Bistrița (Bistrița Bârgăului, Prundu Bârgăului), Sălăuța (Romuli), etc.

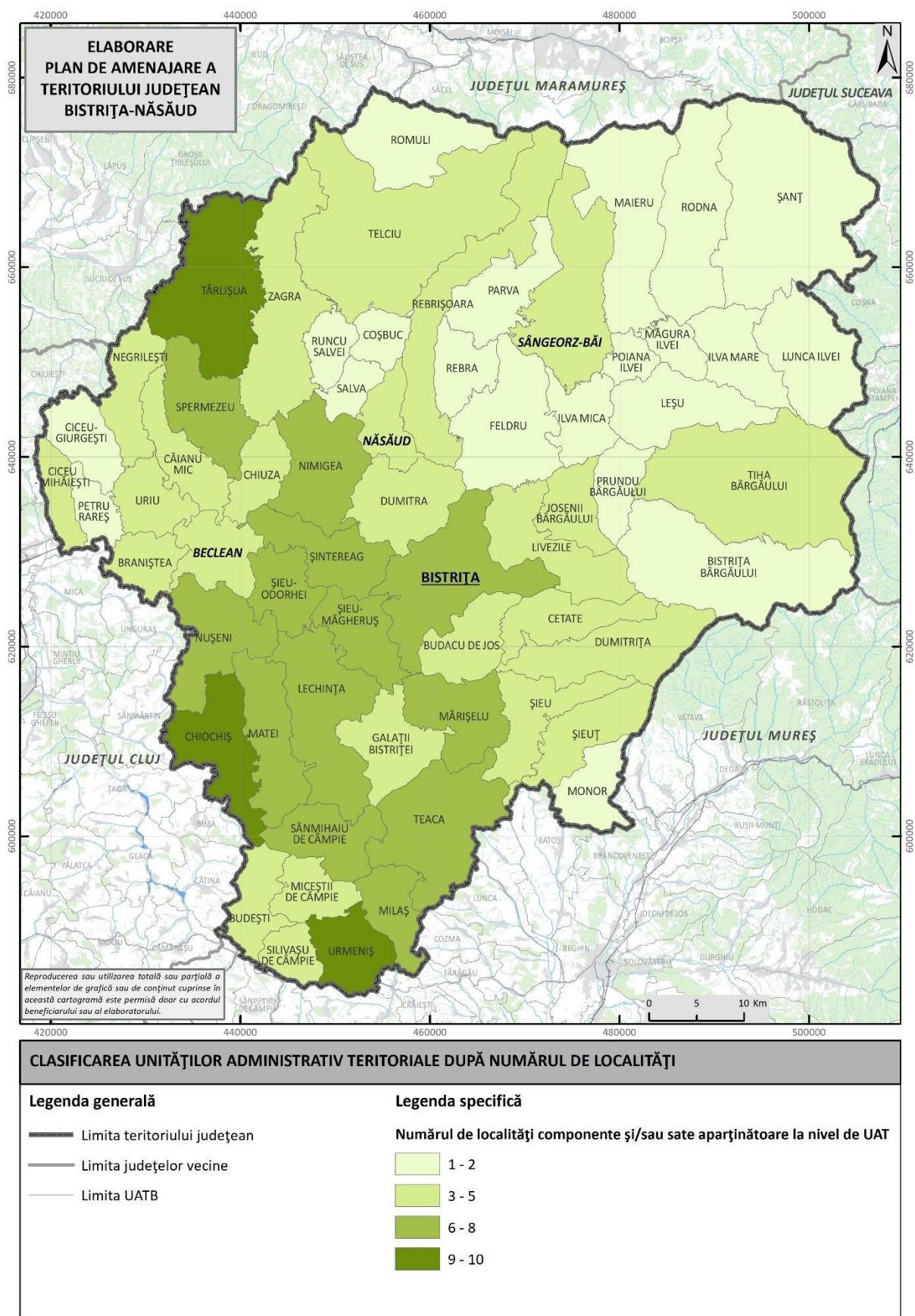

Fig. 3. CLASIFICAREA UNITĂȚILOR ADMINISTRATIV-TERITORIALE DE BAZĂ DUPĂ NUMĂRUL DE AȘEZĂRI COMPONENTE.

Sursă: Consiliul Județean Bistrița-Năsăud (2025)

Un număr de 20 de UAT-uri (32,2%) au 3 sau 4 sate aparținătoare sau localități componente. Între acestea se numără și cele 3 orașe din județ, Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi, precum și 17 comune, localizate însă în toate regiunile județului: Câmpia Transilvaniei (Miceștii de Câmpie, Silivașu de Câmpie, Budești), Culoarul Someșului Mare (Chiuza, Rebrîșoara, Uriu, Braniștea, Ciceu-Mihăiești), Dealurile Someșului Mare (Negriștești, Căianu Mic), valea Șieului (Șieu, Șieut), valea Sălăuța (Telciu), valea Bistriței și Dealurile Bistriței (Josonii Bârgăului, Cetate, Dumitrița, Dumitra).

Doar 5 comune (8% din totalul UAT-urilor din județ) au câte 5 sate aparținătoare, acestea fiind localizate preponderent în zona Dealurilor Bistriței (Livezile, Budacu de Jos, Galații Bistriței), la care se adaugă o comună de pe valea Bârgăului (Tiha Bârgăului) și una din Dealurile Someșului Mare (Zagra).

11 UAT-uri (17,7% din total) au 6 sau 7 sate aparținătoare sau localități componente, o cifră peste media județeană și chiar peste cea națională. Acestea se localizează destul de compact în partea central-vestică a județului, în Dealurile Bistriței (municipiul Bistrița), valea Șieului (Mărișelu, Șieu-Măgheruș, Șieu-Odorhei, Șintereag), Câmpia Transilvaniei și contactul cu Dealurile Bistriței (Matei, Milaș, Teaca, Sânmihaiu de Câmpie, Nușeni, Lechința).

Doar 2 comune, Spermezeu (pe valea Ilișua, în Dealurile Someșului Mare) și Nimigea (pe Culoarul Someșului Mare) au câte 8 sate aparținătoare, în regiuni cu densitate mai ridicată a așezărilor, coroborată cu o dimensiune mai mică a acestora.

Recordul de sate aparținătoare, 10, îl dețin 3 comune din partea vestică, respectiv sudică a județului: Târlîșua (pe valea Ilișua în Dealurile Someșului Mare, cu extindere până în Munții Țibleș), Chiochiș și Urmeniș, ambele în Câmpia Transilvaniei. Se observă însă că, în toate aceste cazuri, o parte din satele aparținătoare sunt de fapt foste cătune, așezări risipite, care au primit statutul de sat la începutul perioadei comuniste: Cireași, Lunca Sătească, Molișet, Oarzina, Răcăteșu, Șendroaia (comuna Târlîșua), Câmp, Coșeriu, Fânațe, Podenii, Scoabe, Valea, Valea Mare (comuna Urmeniș), Buza Cătun (comuna Chiochiș). Dacă în cazul comunei Târlîșua și a altora din zona montană, așezările risipite au luat naștere prin roire dintr-un sat "matcă", în Câmpia Transilvaniei sunt caracteristice hodăile, care s-au format în urma reformelor agricole prin care țăranii au fost împroprietăriți, uneori la mare distanță de casă, motiv pentru care și-au construit inițial niște gospodării temporare ("hodăi"), devenite mai târziu permanente.

2.3 Componenta rețelei de localități. Categori de localități după rang și mărime. Distribuția teritorială pe categorii de mărime a localităților

În județul Bistrița-Năsăud sunt prezente 62 de unități administrativ-teritoriale de bază, respectiv un municipiu, 3 orașe și 58 de comune, care includ 249 de localități. Dintre acestea, 4 sunt localități urbane (1,6%) iar 245 sunt localități rurale (98,4%), dintre care 13 sate aparținătoare sau localități componente ale orașelor și municipiului (5,2%), 58 de sate reședință de comună (23,3%) și 174 de sate nereședință (69,9%). În cazul municipiului Bistrița și a orașelor Năsăud și Sângeorz-Băi, se utilizează termenul de localități componente, acestea fiind în total 13: 7 în cazul municipiului Bistrița și câte 3 la Năsăud și Sângeorz-Băi. Dintre acestea, trei sunt localități urbane (Bistrița, Năsăud și Sângeorz-Băi) iar celelalte 10 sunt localități rurale. În cazul orașului Beclean, se folosește termenul de sate aparținătoare; astfel, pe lângă localitatea urbană Beclean, mai există și trei sate aparținătoare (Coldău, Figa și Rusu de Jos). Astfel, în unitățile administrativ-teritoriale urbane (municipiu și orașe) există în total 17 localități, dintre care 4 localități urbane și 13 localități rurale, acestea din urmă definite fie ca localități componente (10), fie ca sate aparținătoare (3). Celelalte 232 de localități (93,2%) sunt sate componente ale celor 58 de comune, rezultând o medie de 4 sate / comună, sub media națională. Dintre acestea, 58 de sate sunt centre (reședință) de comună, respectiv 23,7% din totalul așezărilor rurale din județ, iar celelalte 174 de localități rurale sunt sate aparținătoare ale comunelor din județ, reprezentând marea majoritate a acestora, cu o pondere de 71% din totalul localităților rurale din județ.

În privința rangului, în România există, începând cu 2001, o ierarhizare oficială a localităților, odată cu intrarea în vigoare a Legii 351/2001, respectiv Planul de Amenajare a Teritoriului Național (PATN), secțiunea a IV-a, Rețeaua de Localități.

În conformitate cu această lege (articolul 2, aliniatul 1), „rețeaua națională de localități este compusă din localități urbane și din localități rurale, ierarhizate pe ranguri, potrivit anexelor...”. La același articol, următorul paragraf, se prevede ierarhizarea localităților pe ranguri, și anume:

- rangul 0 – capitala țării, București;
- rangul 1 – municipii de importanță națională, cu influență potențială la nivel european;
- rangul 2 – municipii de importanță interjudețeană, județeană, sau cu rol de echilibru în rețeaua de localități;
- rangul 3 – orașe;
- rangul 4 – sate reședință de comună;

- rangul 5 – sate componente ale comunelor și sate aparținând municipiilor și orașelor.

Această ierarhizare, definită prin lege, ține cont preponderent de criteriul administrativ, respectiv cinci din cele șase ranguri pot fi decelate pe baza statutului de capitală, municipiu, oraș, reședință de comună, sat nereședință. Singura excepție este făcută în cazul rangurilor 1 și 2, unde, deși nu se specifică în mod explicit în lege, pragul de 200 000 de locuitori diferențiază municipiile de rangul 1 și municipiile de rangul 2.

De altfel, această diferențiere este și punctul slab al acestei ierarhizări, întrucât lasă o paletă prea largă de așezări incluse în rangul 2, practic de la municipii reședință de județ, precum Bistrița, până la municipii mici, care nu dețin funcția administrativă de reședință de județ și au dotări cu mult sub cele obișnuite unui municipiu reședință de județ.

În județul Bistrița-Năsăud, ca urmare a impunerii acestui prag de 200 000 de locuitori pentru așezările de rangul 1, există doar așezări de rangul 2, 3, 4 și 5.

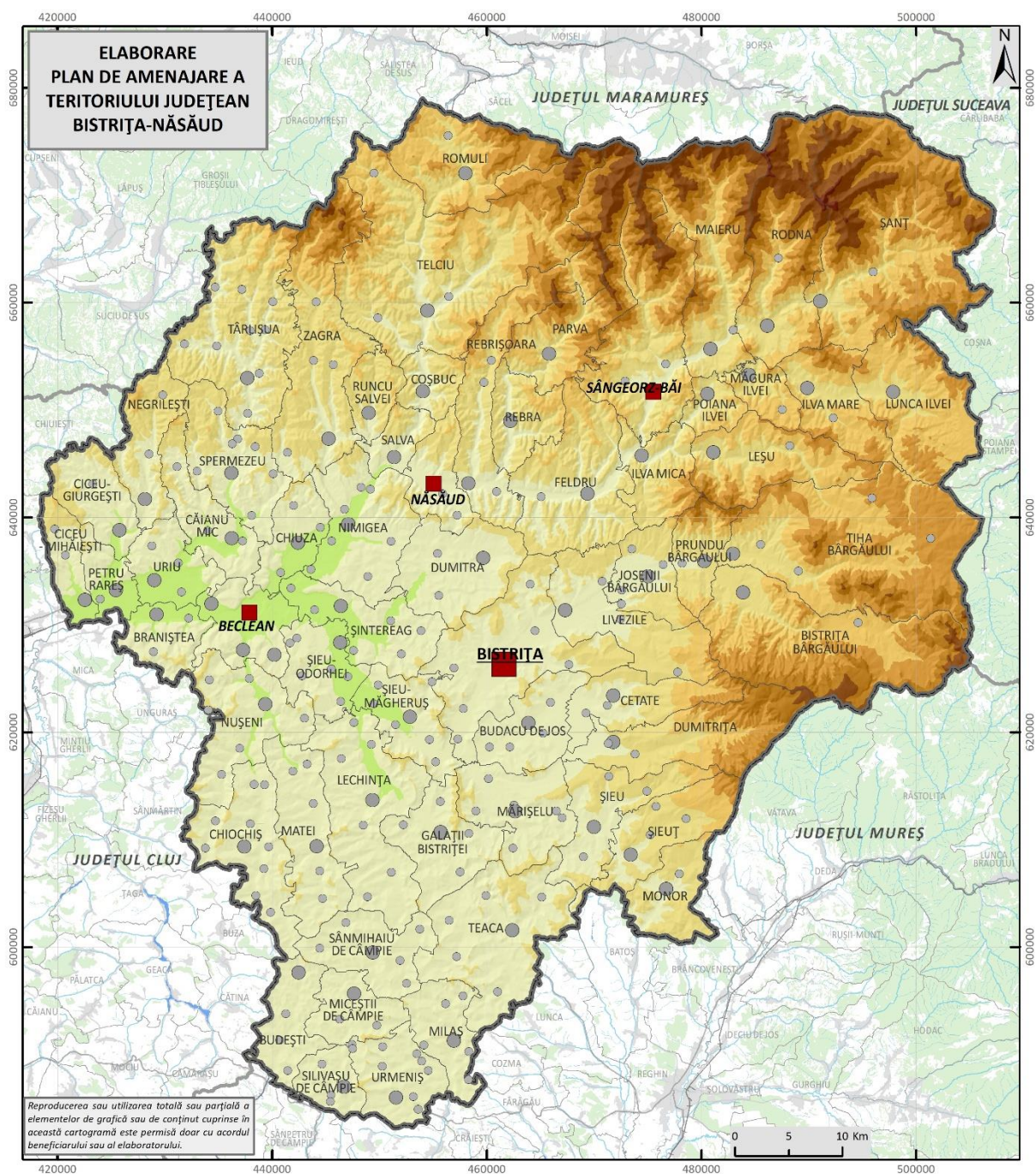
Astfel, în județul Bistrița-Năsăud există o așezare de rangul 2, și anume municipiul Bistrița, care are acest statut de municipiu din 1979.

De asemenea, în județul Bistrița-Năsăud există trei așezări de rangul 3, respectiv orașele Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi.

Așezările de rangul 4 sunt cele 58 de sate reședință de comună, iar așezările de rangul 5 sunt cele 187 de așezări rurale nereședință, respectiv sate aparținătoare comunelor și orașului Beclean și localități rurale componente ale municipiului Bistrița și ale orașelor Năsăud și Sângeorz-Băi (fig. 4).

Din punct de vedere al mărimii demografice, există două seturi de date disponibile: cele anuale, de la INS (platforma TEMPO-ONLINE), care sunt însă valabile doar la nivel de UAT, și cele de la recensăminte, unde datele demografice sunt disponibile până la nivel de localitate (sat), însă ultimul recensământ a avut loc în decembrie 2021.

Între aceste două seturi de date există oricum diferențe destul de însemnate, în sensul în care datele de la INS vizează populația cu domiciliul stabil în unitatea administrativ-teritorială respectivă, în vreme ce la recensământ sunt înregistrate persoanele care locuiesc efectiv în localitate, numărul acestora fiind deseori mai redus decât cel al persoanelor cu domiciliul stabil, din diverse cauze.

RANGURILE AȘEZĂRILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA - NĂȘĂUD

Legenda generală

— Limita teritoriului județean	501 - 750 m
— Limita județelor vecine	751 - 1.000 m
— Limita UATB	1.001 - 1.250 m
Trepte de relief (m)	1.251 - 1.500 m
< 300 m	1.501 - 2.000 m
301 - 500 m	> 2.000 m

Legenda

Clasificarea așezărilor pe ranguri conform Legii 351 / 2001

Rangul II - Municipii
Rangul III - Orașe
Rangul IV - Sate reședință de comună
Rangul V - Sate componente ale comunelor și sate aparținând municipiilor sau orașelor

Fig. 4. CLASIFICAREA AȘEZĂRILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD PE RANGURI, CONFORM LEGII 351/2001.

Sursă: Legea 351/2001

Din perspectiva mărimii demografice la nivel de UAT, s-au utilizat datele de la INS (platforma TEMPO-ONLINE) cu privire la populația cu domiciliul stabil de la 1 ianuarie 2025. Astfel, centrele urbane din județul Bistrița-Năsăud se pot clasifica în: un oraș mijlociu, având între 20000 și 100000 de locuitori (Bistrița) și 3 orașe mici, cu o populație sub 20000 de locuitori (Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi). Se constată așadar că în județul Bistrița-Năsăud nu mai există nici un oraș mare, municipiul Bistrița având puțin sub pragul de 100000 de locuitori. Pe de altă parte, cele 3 orașe au doar cu puțin peste 10000 de locuitori, care este pragul demografic actual pentru ca o comună să devină oraș, fiind în pericol să coboare sub acest prag dacă tendința demografică negativă va continua.

Comunele au fost împărțite în următoarele categorii: comune foarte mari (peste 5000 de locuitori), comune mari (3001 – 5000 de locuitori), comune mijlocii (1500 – 3000 de locuitori), comune mici (1000 – 1499 locuitori) și comune foarte mici (sub 1000 de locuitori).

Un număr de 12 comune (20,7% din comune) se încadrează în categoria comunelor foarte mari, o pondere foarte ridicată comparativ cu alte județe din țară. Aceste comune au peste 5000 de locuitori, atingând un maxim de 8224 de locuitori în cazul comunei Maieru, rezultând totuși că niciuna din aceste comune nu s-ar încadra, din punct de vedere demografic, pentru a putea promova la statutul de oraș, respectiv nu ating pragul de 10000 de locuitori. Din punct de vedere teritorial, ele se localizează cu precădere în partea montană a județului, în arealul cunoscut pentru natalitatea tradițional ridicată, respectiv pe cursul superior și mijlociu al Someșului Mare (Rodna, Maieru, Feldru, Nimigea), în zona Bârgaielor (Tiha Bârgăului, Prundu Bârgăului, Josenii Bârgăului), pe Sălăuța (Telciu), în Dealurile Bistriței și Șieului, precum și în zona periurbană a municipiului Bistrița (Livezile, Dumitra, Lechința, Teaca).

Alte 16 UAT-uri (27,6% din comune) se încadrează în categoria comunelor mari, având între 3001 și 5000 de locuitori (fig. 5). Și acestea sunt localizate preponderent tot pe cursul Someșului Mare (Șanț, Ilva Mică, Rebrîșoara, Uriu, Petru Rareș), în Dealurile Someșului Mare (Căianu Mic, Spermezeu, Târlișua, Zagra) sau la contactul cu Munții Călimani (Bistrița Bârgăului, Cetate, Dumitrița, Budacu de Jos) sau cu Munții Bârgăului (Lunca Ilvei), la care se adaugă două comune de pe valea Șieului (Șieu-Măgheruș și Șintereag).

Rezultă că aproape jumătate (mai exact 48,3%) din comunele județului Bistrița-Năsăud sunt comune mari și foarte mari, fapt care conferă numeroase avantaje competitive.

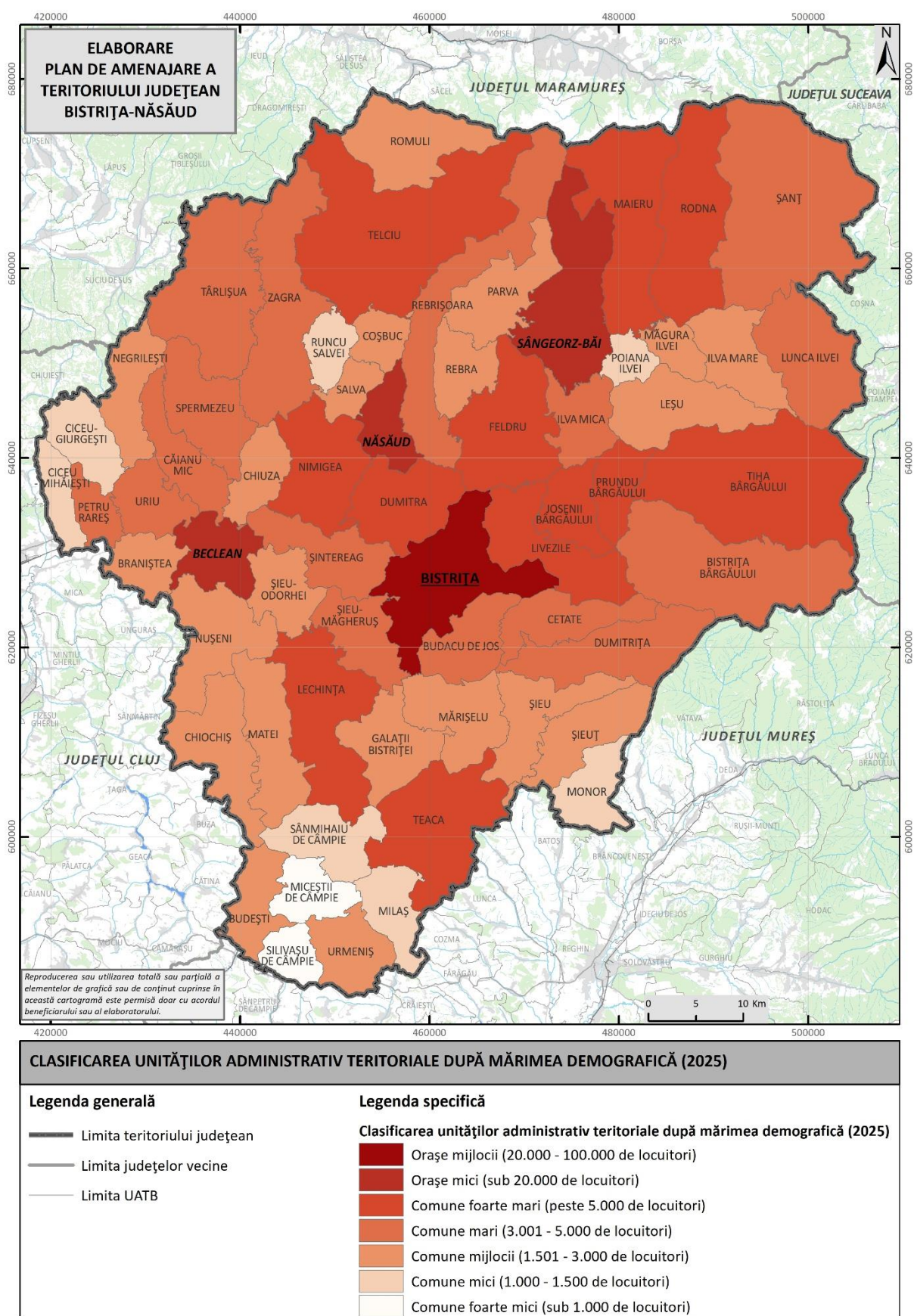

Fig. 5. CLASIFICAREA UAT DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂSĂUD DUPĂ MĂRIMEA DEMOGRAFICĂ.
Sursă: INS – TEMPO-ONLINE (2025)

Foarte bine reprezentate sunt și comunele mijlocii, astfel 21 de UAT-uri (36,2%) sunt în această categorie, având o populație între 1500 și 3000 de locuitori. Acestea se localizează pe tot cuprinsul județului, pe Culoarul Someșului Mare (Salva, Chiuza, Braniștea), pe Ilva și afluenții săi (Ilva Mare, Măgura Ilvei, Leșu), pe Șieu și afluenții săi (Șieu, Șieut, Mărișelu, Șieu-Odorhei, Galații Bistriței), în Câmpia Transilvaniei (Nușeni, Chiochiș, Matei, Budești, Urmeniș), pe Sălăuța și la poalele Munților Rodnei (Coșbuc, Romuli, Rebra, Parva), în Dealurile Someșului Mare (Negrilești).

Comunele mici și foarte mici sunt cele care au coborât sub pragul demografic de 1500 de locuitori, care este necesar în prezent pentru ca o comună nouă să poată fi înființată. Acestea, în număr de 9 (15,5% din totalul comunelor) sunt în general situate la periferia județului, în special în partea vestică (Dealurile Ciceului) și sudică (Câmpia Transilvaniei), o parte din aceste comune fiind mai nou înființate sau reorganizate, cum este cazul comunelor Poiana Ilvei (singura comună mică din aria montană propriu-zisă), Runcu Salvei, Ciceu-Giurgești sau Ciceu-Mihăiești. În partea sudică, mai ales în Câmpia Transilvaniei, se localizează cele mai mici comune din județ, care au suferit cel mai semnificativ declin demografic în ultimele decenii, începând de fapt încă din perioada comunistă, cum ar fi Monor (la contactul Dealurilor Șieului cu Piemontul Călimanilor), Sânmihaiu de Câmpie și Milaș. Două comune, Miceștii de Câmpie și Silivașu de Câmpie, au coborât chiar sub pragul de 1000 de locuitori, fiind astfel singurele comune foarte mici din județul Bistrița-Năsăud.

Întrucât datele de la INS nu sunt disponibile decât la nivel de UAT, analiza mărimii demografice a așezărilor (satelor) s-a făcut în baza datelor de la ultimul recensământ, din decembrie 2021. Din perspectiva mărimii localităților urbane nu există diferențe față de clasificarea anterioară. Astfel, există un oraș mijlociu (Bistrița) cu o populație între 20000 și 100000 de locuitori și 3 orașe mici (Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi), având o populație sub 20000 de locuitori (și chiar sub 10000 de locuitori). Comparativ cu clasificarea anterioară, de data aceasta s-a luat în calcul doar localitatea urbană componentă a municipiului sau orașului, și nu unitatea administrativ-teritorială în sine, de aceea localitățile urbane au o populație puțin mai redusă decât unitatea administrativ-teritorială (municipiu sau oraș).

Așezările rurale (satele) au fost clasificate din perspectiva mărimii demografice în: sate foarte mari (peste 4000 de locuitori), sate mari (1501 – 4000 de locuitori), sate mijlocii-mari (1001 – 1500 de locuitori), sate mijlocii-mici (501 – 1000 de locuitori), sate mici (101 – 500 de locuitori), sate foarte mici (6 – 100 locuitori) și sate depopulate (sub 6 locuitori).

În județul Bistrița-Năsăud există doar 4 sate foarte mari (1,6% din totalul satelor), dintre care trei sunt localizate pe cursul superior al Someșului Mare (Rodna, Maieru și Feldru) și unul

pe Bistrița (Prundu Bârgăului). Acestea sunt de altfel și centrele unor comune foarte mari, toate localizate în partea estică și nord-estică (montană) a județului.

Satele mari, în număr de 31 (12,7% din totalul satelor), sunt localizate cu precădere tot în jumătatea estică a județului, în zona Bârgaielor (Bistrița Bârgăului, Tiha Bârgăului, Josenii Bârgăului, Mureșenii Bârgăului, Mijlocenii Bârgăului, Tureac), în zona periurbană a municipiului Bistrița, inclusiv localități componente ale municipiului (Unirea, Viișoara, Livezile, Budacu de Sus), pe Culoarul Someșului Mare și unii afluenți ai acestuia (Șanț, Ilva Mică, Rebrîșoara, Rebra, Parva, Nepos, Anieș, Valea Borcutului, Nimigea de Jos, Reteag, Dobric), pe Ilva și afluenții săi (Ilva Mare, Leșu, Lunca Ilvei), pe Sălăuța (Telciu, Coșbuc), la care se adaugă și unele centre de comună de la contactul Dealurilor Bistriței și Șieului cu Câmpia Transilvaniei (Lechința, Teaca).

Satele mijlocii, cu o populație între 501 și 1500 de locuitori, sunt foarte bine reprezentate în județul Bistrița-Năsăud. Dintre acestea, 28 de sate (11,4% din totalul satelor) sunt mijlocii-mari, respectiv au între 1001 și 1500 de locuitori. Multe dintre acestea sunt centre de comună, localizate mai degrabă în jumătatea vestică, predominant colinară, a județului, precum câteva localități de pe Șieu sau din apropierea acestuia (Șieu, Șieu-Măgheruș, Cociu, Crainimăt, Arcalia, Șintereag), de pe Culoarul Someșului Mare sau din apropierea acestuia (Braniștea, Uriu, Runcu Salvei, Cireșoaia, Cristeștii Ciceului, Cormaia), din Dealurile Someșului Mare (Spermezeu, Căianu Mic, Zagra, Negrilești), din zona periurbană a municipiului Bistrița (Sigmir, Jelna, Sărata, Petriș), de la poalele Munților Bârgăului (Poiana Ilvei, Lunca Leșului, Susenii Bârgăului), din Dealurile Bistriței și Șieului (Cepari, Viile Tecii) și chiar din Câmpia Transilvaniei (Nușeni).

Există în schimb 65 de sate mijlocii-mici (26,5% din totalul satelor), răspândite destul de uniform prin tot județul, cu precădere în jumătatea sa vestică. Majoritatea acestora nu mai sunt centre de comună, ci sate aparținătoare, dar cu toate acestea se mai regăsesc și unele centre de comună, în special din Câmpia Transilvaniei (Milaș, Matei, Urmeniș, Sânmihaiu de Câmpie, Budești), dar și din Dealurile Bistriței și Șieului (Budacu de Jos, Dumitrița, Galații Bistriței, Monor, Șieuț), de pe Culoarul Someșului Mare (Chiuza), sau din Dealurile Someșului Mare (Ciceu-Giurgești, Târlișua, Ciceu-Mihăiești). La acestea se adaugă numeroase sate, care nu sunt centre de comună, localizate peste tot în județ, dar mai ales în Dealurile Someșului Mare (Poienile Zagrei, Breaza, Suplai, Ilișua, Agrieș, Dumbrăvița, Gersa I, Ciceu-Poeni, Căianu Mare, Dumbrăveni) și Dealurile Bistriței și Șieului (Sângeorzu Nou, Tărpiu, Orheiu Bistriței, Sebiș, Ocnița, Dipșa, Pinticu, Posmuș, Cușma, Ghinda, Slătinița, Monariu, Herina), mai rar în Câmpia Transilvaniei (Țagu, Bozieș, Fântânele).

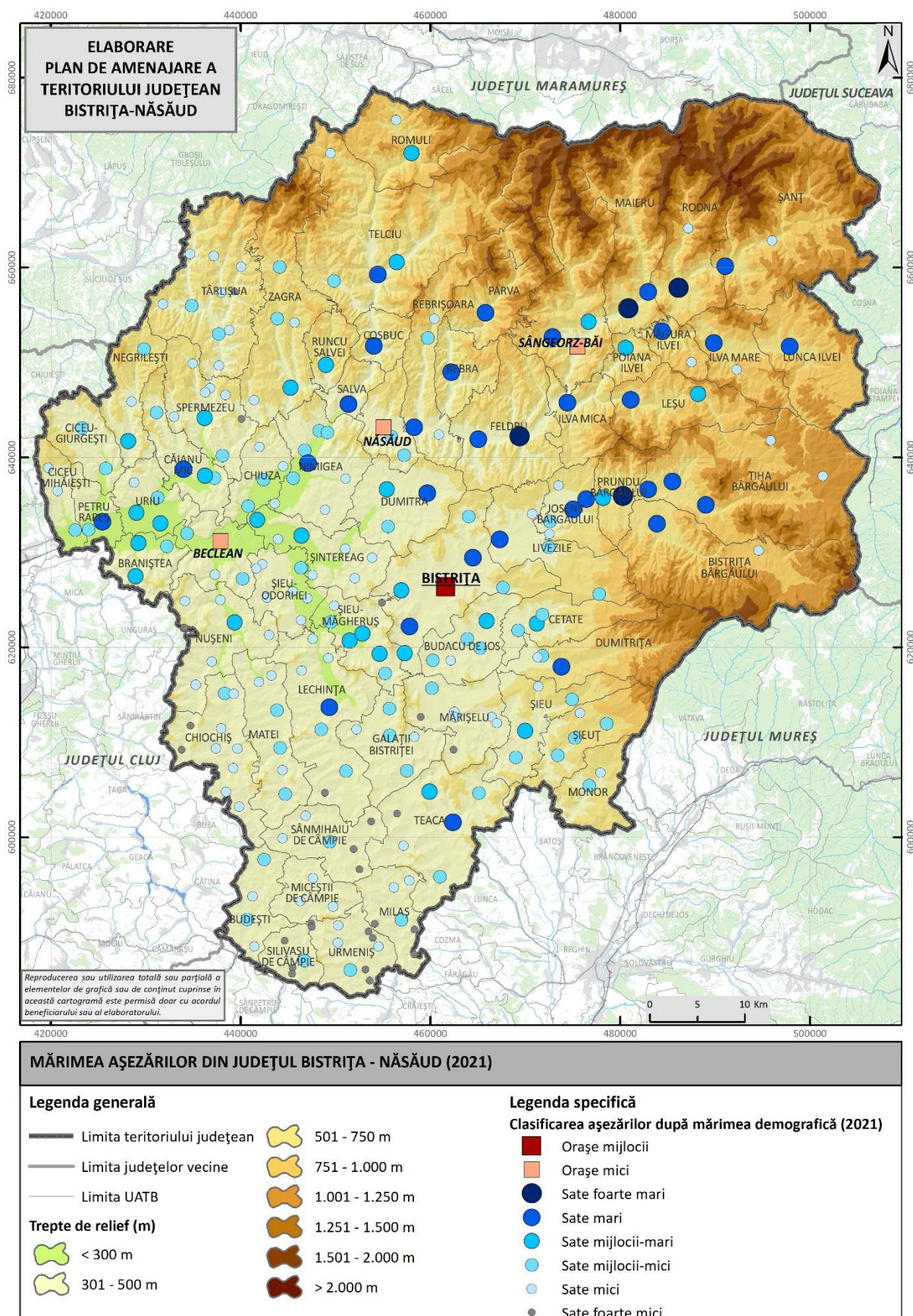

Fig. 6. CLASIFICAREA AȘEZĂRILOR DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD DUPĂ MĂRIMEA DEMOGRAFICĂ.
Sursă: INS – TEMPO-ONLINE (2025)

Aproape jumătate din satele din județul Bistrița-Năsăud (117 sate, 47,8% din totalul satelor) sunt sate mici și foarte mici, având sub 500 de locuitori. Dintre acestea, majoritatea, mai exact 92 (37,6% din totalul satelor din județ) sunt sate mici, având între 101 și 500 de locuitori. Ele sunt distribuite destul de uniform pe teritoriul județului, însă cu o mai mare pondere în Câmpia Transilvaniei (Miceștii de Câmpie, Visuia, Fântânița, Beudiu, Jimbor, Malin, Chețiu, Feleac, Țăgșoru, Apatiu, Zoreni), Dealurile Bistriței și Șieului (Gledin, Chiraleș, Cristur-Șieu, Archiud, Dumbrava, Sântioana, Ragla, Țigău, Blăjenii de Sus, Blăjenii de Jos, Lunca), Dealurile Someșului Mare (Dobricel, Perișor, Hășmașu Ciceului, Răcăteșu, Alunișul, Poderei, Gersa II). Cu toate acestea, astfel de sate se întâlnesc și în aria montană (Piatra Fântânele, Fiad, Valea Vinului, Ciosa, Colibița, Valea Mare, etc).

Satele foarte mici sunt în număr de 25 (10,2% din totalul satelor din județ) și reprezintă așezările cu cele mai mari probleme demografice, având o populație de până la 100 de locuitori, dar totodată și socio-economice, viabilitatea lor pe termen lung fiind pusă sub semnul întrebării. Dimensiunea lor demografică redusă reprezintă un motiv serios de îngrijorare, deoarece aceste așezări se află la limita inferioară a subzistenței, fiind, în majoritatea cazurilor, supuse unor fenomene de risc, precum îmbătrânirea demografică, declinul demografic asociat cu cel socio-economic, infrastructura precară, lipsa celor mai elementare dotări, care toate împreună contribuie la o evoluție (sau mai degrabă involuție) de tip spirală negativă, fără oportunități reale de dezvoltare în sistem pe termen scurt. Multe dintre acestea sunt situate în Câmpia Transilvaniei, regiunea care a suferit și suferă cel mai mult din punct de vedere demografic în cadrul județului, unele fiind provenite din foste cătune, promovate forțat la statutul de sat în perioada comunistă, precum: Scoabe, Podenii, Valea, Valea Mare, Coșeriu, Câmp (toate din comuna Urmeniș), Porumbenii, Draga, Fânațele Silivașului (comuna Silivașu de Câmpie), La Curte, Brăteni, Stupini (comuna Sânmihaiu de Câmpie), După Deal, Hirean, Ghemeș (comuna Milaș), Dumbrava (comuna Nușeni), Țentea (comuna Chiochiș), Budurleni (comuna Teaca), deși astfel de exemple se regăsesc și mai aproape de aria montană, precum în cazul satului Cireași (comuna Târlișua), sau în Dealurile Bistriței și ale Șieului (Bungard, comuna Lechința; Jeica și Nețeni, comuna Mărișelu).

Din fericire, în județul Bistrița-Năsăud nu se întâlnesc deocamdată sate complet depopulate sau aproape depopulate, având mai puțin de 6 locuitori. Cele mai mici sate sunt Nețeni (comuna Mărișelu) și Porumbenii (comuna Silivașu de Câmpie), care ambele aveau 9 locuitori la recensământul din 2021. Aceste așezări se confruntă cu probleme demografice de mai multă vreme, declinul lor demografic fiind rezultatul unui cumul de factori, care se poate

aplica și celorlalte așezări rurale foarte mici: infrastructura precară, standardele reduse de viață, lipsa oricăror oportunități sociale sau economice, care s-au materializat în migrarea populației spre alte regiuni, în special spre centrele urbane, încă din perioada comunistă.

2.4 Așezările urbane. Clasificarea așezărilor rurale după structura, forma și textura vetrei

Municipiul **Bistrița** este reședința județului Bistrița-Năsăud și cel mai important centru urban al acestui județ. Municipiul este format din localitatea urbană Bistrița și localitățile rurale componente Ghinda, Sărata, Sigmir, Slătinița, Unirea și Viișoara.

Localitatea Bistrița este așezată pe terasele râului Bistrița, în special pe partea dreaptă a râului, unde acestea au câmpuri întinse, favorabile locuirii, în contrast cu malul stâng al râului, mult mai restrictiv și mai abrupt. Există numeroase dovezi arheologice ale locuirii încă din timpuri străvechi. Cu toate acestea, orașul actual datează de la sfârșitul secolului al XII-lea sau începutul secolului al XIII-lea (cu o primă datare certă în 1206), când aici s-au așezat coloniștii sași. Numit la început Nösen (Markt Nösen), în scurt timp și-a schimbat numele în Bistrița (*Byzturch*, în documentele din secolul al XIII-lea), după numele râului.

Zona centrală a orașului este moștenită din perioada medievală, cu o textură geometrizată, incluzând străzi paralele și perpendiculare, dintre care unele converg în piața centrală având în mijloc biserica evanghelică. În jurul acesteia, se conservă numeroase clădiri de epocă, monumente istorice, cu o arhitectură specifică Evului Mediu. Orașul a fost fortificat, dar zidurile se păstrează doar într-o mică măsură, iar dintre turnuri și bastioane, se mai conservă doar Turnul Dogarilor.

În afara nucleului central, orașul s-a dezvoltat mai ales în epoca modernă și contemporană. În perioada comunistă, și mai ales după 1968, când Bistrița a devenit reședința județului Bistrița-Năsăud, s-au construit numeroase cartiere noi de blocuri, în special la vest și nord-vest de nucleul central, în zona Bulevardului Decebal și a străzilor adiacente. În paralel, s-au deschis numeroase fabrici și uzine, care au transformat Bistrița într-un oraș preponderent industrial.

Perioada actuală, mai ales după anul 2000, se caracterizează prin periurbanizare, respectiv expansiunea orașului în toate direcțiile, pe dealurile și văile din jur, dar și de-a lungul drumului principal de pe valea Bistriței, cu precădere în localitățile componente Unirea și Viișoara, dar și în celelalte localități componente, care s-au transformat tot mai mult în adevărate cartiere sau așezări-dormitor ale orașului, unde s-au construit numeroase ansambluri de locuințe

sau case individuale. Procesul de periurbanizare a depășit însă deja limitele municipiului, cuprinzând tot mai mult și alte comune din apropiere.

Orașul **Beclean** cuprinde localitatea urbană Beclean și satele aparținătoare Coldău, Figa și Rusu de Jos. Orașul, localizat la confluența Someșului Mare cu Șieul și la intersecția mai multor drumuri și căi ferate importante, a fost atestat pentru prima dată în 1235, fiind reședința principală a familiei Bethlen, care dă și numele localității urbane. Localitatea a crescut ca importanță în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, când a devenit un important nod feroviar, fiind totodată reședință administrativă a cercului și ulterior al plășii și raionului Beclean. În 1968 a primit statut urban, moment în care s-a intensificat dezvoltarea orașului prin construcția de locuințe colective (blocuri), inclusiv în zona centrală a localității, și deschiderea mai multor unități industriale. În ultimii ani, sectorul industrial a suferit un declin, dar în schimb s-au diversificat mult serviciile, mai ales ca urmare a dezvoltării stațiunii Băile Figa, care atrage un număr important de turiști.

Orașul **Năsăud** este constituit din localitatea urbană Năsăud și localitățile rurale componente Liviu Rebreanu și Lușca. Atestat pentru prima dată în 1440, dar cu siguranță mai vechi decât prima sa atestare documentară, Năsăudul a fost, vreme de secole, cea mai importantă așezare de pe cursul superior și mijlociu al Someșului Mare, centru al Țării Năsăudului și, mai târziu, al districtului Năsăud. Din 1762 a devenit sediu al Regimentului II de graniță românesc, vreme de aproape un secol. Ca centru al regimentului grăniceresc, Năsăudul s-a dezvoltat și din punct de vedere social, cultural și economic, fapt care i-a conferit avantaje competitive în raport cu alte localități, și care s-a materializat prin statutul de târg și, din 1886, cel de oraș, cu numeroase instituții de interes public. Unirea districtelor Bistriței și Năsăudului a determinat crearea comitatului Bistrița-Năsăud de la sfârșitul secolului al XIX-lea, redenumit județul Năsăud în perioada interbelică, și revenit la titulatura de județul Bistrița-Năsăud din prezent. În perioada comunistă, orașul s-a extins și s-au edificat obișnuitele blocuri cu locuințe colective și fabrici, concentrate mai ales de-a lungul căii ferate și a Someșului Mare, pe malul drept al acestuia. În prezent, Năsăudul și-a consolidat poziția de centru al învățământului din această parte a județului, prin apariția mai multor extensii universitare de la Universitatea "Babeș-Bolyai" din Cluj-Napoca.

Orașul **Sângeorz-Băi** include localitatea urbană Sângeorz-Băi și localitățile rurale componente Cormaia și Valea Borcutului. Prima atestare documentară a localității (cunoscută inițial ca Sângeorz sau Sângeorgiu) este din 1440, deși se pare că aceasta exista încă de la prima invazie tătară din 1241. Statutul său urban se datorează în primul rând funcțiilor sale turistice.

Primele ape minerale din zonă au fost descrise din 1770, iar stațiunea a început să se dezvolte încă din secolul al XIX-lea, cu precădere spre sfârșitul acestui secol și începutul secolului XX. Cunoscută pentru o vreme cu numele de Băile Hebe, stațiunea balneo-climaterică (cu toate vilele existente) a fost preluată de statul român (Ministerul Sănătății) odată cu naționalizarea din 1948, și în deceniile următoare s-au făcut investiții în modernizarea bazei materiale și de cazare. Din 1958 Sângeorz-Băi a primit statut de oraș. În anii următori s-au construit hoteluri cu capacități mari de cazare – Someșul (600 de locuri) și Hebe (peste 900 de locuri), acesta din urmă fiind cel mai mare din țară la momentul finalizării sale. După 1990, turismul s-a redus, iar stațiunea a cunoscut un ușor declin.

Structura vetrei reprezintă expresia cantitativă care indică gradul de concentrare al gospodăriilor în vatră (V. Surd, 2002). Totuși, nu există criterii definitorii stricte pentru delimitarea diverselor tipuri structurale (*ibidem*). În general, la nivel național sunt recunoscute trei mari tipuri de sate, în funcție de repartiția gospodăriilor în vatră: satul adunat, satul răsfirat și satul risipit. Fiecare dintre acestea cunoaște și anumite subcategorii.

În județul Bistrița-Năsăud există sate din toate categoriile structurale. Satele adunate, chiar compacte (variantă a satului adunat), se regăsesc în zona Bistriței, precum și de-a lungul principalelor văi și coridoare de transport. În apropiere de Bistrița sunt caracteristice satele compacte, locuite mai de mult de sași (Livezile, Unirea, etc). Satele adunate sunt prezente și pe valea Someșului Mare (sate mari, precum Rodna, Maieru, Feldru, Reteag) sau în Dealurile Șieului și Câmpia Transilvaniei (Lechința, Teaca), pe Bârgaie (Josenii Bârgăului, Prundu Bârgăului). Totuși, în anumite cazuri, se constată că gospodăriile sunt foarte apropiate sau lipite unele de altele doar în partea centrală a satelor, în vreme ce spre periferie apare o anumită distanțare între gospodării, sau chiar o răsfirare a acestora.

Satele cu o structură răsfirată se localizează în toate regiunile județului, cu precădere în jumătatea sa vestică, fiind în general sate mici și mijlocii, în Dealurile Someșului Mare sau în Câmpia Transilvaniei. În cazul acestora, se observă faptul că în intravilan, între gospodării, se interpun terenuri agricole, livezi, grădini. Astfel, gospodăriile nu mai formează un front comun la strada principală, deși uneori sunt concentrate în mici grupuri de gospodării, distanțate totuși unele față de altele.

O variantă a satului răsfirat este satul liniar. În județul Bistrița-Năsăud există numeroase sate localizate de-a lungul unor văi, care sunt predominant liniare, mai ales în aria montană, unde există puține posibilități de extindere a vetrei pe terase sau versanți (Bichigiu, Telcișor, Fiad, Poienile Zagrei), dar și în zona de dealuri (Păltineasa, Rebra, Tărpui, Cepari, Orheiu Bistriței),

unele la contactul cu muntele. În special în aria deluroasă, se întâlnesc cazuri de dublă liniaritate, respectiv sate cu două drumuri principale, paralele, de obicei de o parte și de cealaltă a cursului de apă de-a lungul căruia s-a dezvoltat satul (Dorolea, Satu Nou, Petriș).

Satele cu gospodării risipite sunt mai puține în județul Bistrița-Năsăud. Ele provin, în majoritatea cazurilor, din foste cătune, care au primit la un moment dat statutul de "sat". Ele se localizează în două regiuni distincte ale județului: în aria montană, respectiv în Câmpia Transilvaniei. Cele din aria montană sunt situate la periferia Munților Rodnei (Valea Borcutului, Gersa II) sau Țibleșului (Molișet, Șendroaia, Lunca Sătească, Cireași). Cele din Câmpia Transilvaniei sunt cunoscute cu numele de "hodăi", fiind inițial așezări temporare, rezultate în urma împrăștiării țăranilor după reformele agricole din secolul XX (Coșeriu, Valea Mare, Câmp, etc). Aceste sate sunt, în majoritatea cazurilor, foarte mici și în pericol de depopulare.

Satele au o formă de obicei neregulată. În cazul așezărilor localizate pe văi, în special în aria montană, se observă o formă alungită (Parva, Rebra, Târlișua, Dobric, Negriștești), rezultând sate predominant liniare. De altfel, multe sate cu o structură adunată sau compactă au avut inițial o dezvoltare liniară, dar au suferit ulterior modificări ale formei, prin extinderea intravilanului pe unii afluenți (văi secundare), sau pe terase și versanți, rezultând forme complexe. Astfel, forma inițial liniară a fost modificată, prin apariția a numeroase corpuri de vatră conexe, care au conferit o formă mai degrabă tentaculară în cazul multor așezări rurale din județul Bistrița-Năsăud.

Textura (modalitatea de dispunere a rețelei stradale) nu are, în mod obișnuit, regularitate geometrică. Acest fapt este explicabil, în primul rând, prin vechimea mare a majorității așezărilor, care moștenesc rețeaua stradală din perioada medievală (când nu exista o planificare riguroasă a texturii satelor), și, în al doilea rând, prin relieful colinar sau montan predominant, și care nu a permis geometrizarea rețelei stradale.

Totuși, în cazuri speciale, se poate vorbi de o textură geometrizată, mai precis liniară, precum în cazul satelor amintite (Rebra, Ghinda, Parva, Tărpui, Cepari, Purcărete, Telcișor). În alte sate, textura este de asemenea geometrizată, existând două străzi paralele mai lungi, și o mulțime de străzi perpendiculare pe acestea, mult mai scurte. Această textură este de altfel apropiată de cea din satele unde predomină dubla liniaritate, îndeosebi în aria de dealuri (Dorolea, Satu Nou, Petriș, Dobric), unde cele două drumuri principale, deși uneori au trasee nu tocmai rectilinii, ci mai degrabă impuse de direcția văii, sunt conectate între ele prin drumuri (uneori și poduri sau punți) de mici dimensiuni.

Predomină însă localitățile cu o textură neregulată, complexă, întortocheată, tendințele de geometrizare fiind specifice așezărilor situate pe principalele văi, și care au o formă relativ regulată, determinată de profilul transversal al văii.

2.5 Zone lipsite de municipii și orașe. Zone rurale defavorizate

În Legea 351/2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național – Secțiunea a IV-a Rețeaua de Localități, la articolul 4 se precizează: ” În zonele lipsite de orașe pe o rază de 25-30 km Guvernul, cu participarea autorităților administrației publice locale, va acționa în mod prioritar pentru:

- a) modernizarea unor localități rurale cu rol de servire în zona de influență;
- b) declararea de noi orașe, promovând programe speciale de coparticipare la susținerea financiară a dezvoltării instituționale, necesare în vederea înființării acestor noi orașe.”

Tot în această lege, în anexe (anexa nr. II, punctele 6.0 și 6.1), sunt precizate și care sunt acele zone lipsite de orașe pe o rază de 25-30 km, ”care necesită acțiuni prioritare pentru dezvoltarea de localități cu rol de servire intercomunală”. În zona 12, acoperind o bună parte din Câmpia Transilvaniei (îndeosebi partea centrală a acesteia) și ajungând până în Dealurile Șieului, sunt incluse comune din județele Bistrița-Năsăud, Cluj și Mureș. Astfel, din județul Bistrița-Năsăud sunt enumerate 11 comune din partea sudică a județului, acoperind o suprafață aproximativă 82187 ha (821,87 km²) și cu o populație care la momentul respectiv era estimată la 31459 de locuitori. Trebuie precizat că în prezent populația acestor comune a scăzut considerabil, ca urmare a declinului demografic accelerat pe care l-a suferit această regiune din județul Bistrița-Năsăud în ultimele decenii.

La punctul 6.1 sunt precizate toate comunele din aceste zone. Astfel, din județul Bistrița-Năsăud sunt enumerate următoarele comune:

Zona 12

Bistrița-Năsăud

1. Budești
2. Chiochiș
3. Galații Bistriței
4. Lechința
5. Matei
6. Miceștii de Câmpie
7. Milaș

8. Silivașu de Câmpie
9. Sânmihaiu de Câmpie
10. Teaca
11. Urmeniș

Pe de altă parte, prin promovarea comunei Sărmașu (în 2003) din județul Mureș la statutul de oraș, practic nu se mai poate considera că această regiune este una exclusiv rurală, iar distanța față de cel mai apropiat oraș a scăzut pentru majoritatea acestor comune sub pragul de 25-30 km menționat în lege. Fără îndoială însă că simpla promovare a acestei comune la statutul urban nu este totuși suficientă pentru a transforma aceste localități; în realitate, orașul Sărmașu din județul vecin, Mureș, încă mai păstrează destule caracteristici rurale, iar conexiunea comunelor din sudul județului Bistrița-Năsăud la acest oraș este foarte redusă, impactul teritorial al noului oraș fiind aproape nul.

Această arie, pe de altă parte, poate fi considerată și ca fiind defavorizată în raport cu restul județului. Dincolo de rezolvarea "scriptică" a problemei, prin promovarea unei comune (dintr-un alt județ) la statutul urban, localizarea majorității comunelor din listă la o oarecare depărtare de orașele și axele principale ale județului Bistrița-Năsăud a determinat și o rată mai ridicată a emigrației în ultimul secol, deoarece distanțele prea mari și infrastructura deficitară nu au permis navetismul, decât în situații rare, astfel că aceste comune au cunoscut un declin demografic mai accentuat și mai profund decât celelalte comune din județ. Reducerea contingentelor de adulți și de tineri a avut repercusiuni în privința ratei natalității, care a scăzut considerabil mai mult decât în alte părți ale județului, iar rata mortalității a crescut, ca urmare a unei ponderi tot mai semnificative a populației vârstnice, mai puțin predispusă la migrație, și care în bună măsură a rămas în aceste localități.

În plus, nu contează de fapt doar distanțele față de centrele urbane, ci și timpii de parcurs și tipul de centre urbane care sunt situate mai aproape. În aceste cazuri, se poate constata că de fapt aceste distanțe trebuie parcurse, în cele mai multe cazuri, pe drumuri secundare, mai greu practicabile și mai slab întreținute, care străbat numeroase localități, ceea ce mărește și mai mult timpii de parcurs. În plus, cele mai apropiate orașe sunt mici (Beclean, Sărmașu în județul Mureș), cu dotări și facilități specifice acestui tip de oraș, cu zone de influență reduse și oportunități socio-economice limitate. În realitate, raportarea ar trebui să se facă la municipiul Bistrița, cel mai dinamic centru urban al județului, și care se află la o distanță mult mai

mare comparativ cu cea calculată față de cel mai apropiat oraș, rezultând așadar o izolare și mai ridicată a acestor comune în raport cu restul județului.

Pe lângă aceste comune din jumătatea sudică a județului, în anexa IV, dedicată așezărilor rurale, Legea 351/2001 indică și care sunt acele comune unde s-au produs scăderi accentuate de populație în perioada 1966-1998, și care necesită acțiuni de sprijin și revitalizare. Comunele cu scăderi accentuate de populație sunt împărțite în două categorii: cu scăderi de populație între 30% și 50%, și cu scăderi de peste 50% în perioada vizată. În județul Bistrița-Năsăud există 5 comune cu scăderi între 30% și 50% din populație în perioada menționată și 4 comune cu scăderi demografice de peste 50% în perioada menționată.

Astfel, la nivelul județului Bistrița-Năsăud, sunt enumerate următoarele comune care necesită acțiuni de sprijin și revitalizare:

Județul Bistrița-Năsăud

- Comune cu scăderi de populație de 30,0-50,0%
 1. Budești
 2. Chiochiș
 3. Matei
 4. Silivașu de Câmpie
 5. Târlîșua
- Comune cu scăderi de populație de peste 50,0%
 1. Miceștii de Câmpie
 2. Milaș
 3. Sânmihaiu de Câmpie
 4. Urmeniș

Se constată că, exceptând comuna Târlîșua, majoritatea comunelor din această listă se regăsesc și printre comunele enumerate la punctul 6.1., localizate la vremea aceea în zone lipsite cu orașe pe o distanță de aproximativ 25-30 km (Budești, Chiochiș, Matei, Silivașu de Câmpie, Miceștii de Câmpie, Milaș, Sânmihaiu de Câmpie și Urmeniș). Lipsesc comunele Lechința, Teaca și Galații Bistriței, localizate mai favorabil, în zona Dealurilor Șieului, mai aproape de municipiul Bistrița și pe o cale principală de comunicație (drumul național Bistrița – Reghin). La acestea se adaugă și comuna Târlîșua de la contactul Dealurilor Someșului Mare cu Munții Țibleșului. În total, 9 comune din județul Bistrița-Năsăud, adică 15,5% din totalul comunelor din județ, sunt printre cele menționate ca necesitând acțiuni prioritare de sprijin și revitalizare. Toate aceste

localități rurale s-au confruntat cu același fenomen de emigrație, care a debutat încă din perioada comunistă și ale cărei consecințe se pot vedea mai clar astăzi, și din perspectivă demografică (natalitate scăzută, îmbătrânire demografică accelerată), dar și socio-economică. Situația cea mai dramatică se constată în comunele din extremitatea sudică a județului, în centrul Câmpiei Transilvaniei (Miceștii de Câmpie, Milaș, Silivașu de Câmpie, Urmeniș, Sânmihaiu de Câmpie).

Se poate concluziona, atât în baza situațiilor prezentate în Legea 351/2001, cât și a celor din prezent, analizate și în acest studiu, că zonele rurale defavorizate din județul Bistrița-Năsăud sunt situate în partea sudică și vestică a județului. O pondere mai mare o au comunele din Câmpia Transilvaniei (Miceștii de Câmpie, Milaș, Silivașu de Câmpie, Urmeniș, Sânmihaiu de Câmpie, Matei, Chiochiș, Budești). De asemenea, câteva comune din Dealurile Someșului Mare, la contactul cu muntele, se pot include ca parte dintr-o zonă rurală defavorizată, aici intrând comune precum Târlișua, Negriștești, Zagra, Parva.

2.6 Ierarhizarea și funcțiunile localităților. Satisfacerea indicatorilor minimali de definire conform PATN – Secțiunea a IV-a, pe categorii de localități, în ceea ce privește infrastructura socio-culturală, echiparea tehnico-edilitară și locuirea

Deși există mai multe alternative de ierarhizare a așezărilor, unele dintre ele prezentate deja (de exemplu, după dimensiunea demografică a acestora), în România există, începând cu 2001, o ierarhizare oficială a localităților, odată cu intrarea în vigoare a Legii 351/2001, respectiv Planul de Amenajare a Teritoriului Național (PATN), secțiunea a IV-a, Rețeaua de Localități.

În conformitate cu aceste lege (articolul 2, aliniatul 1), „rețeaua națională de localități este compusă din localități urbane și din localități rurale, ierarhizate pe ranguri, potrivit anexelor...”. La același articol, următorul paragraf, se prevede ierarhizarea localităților pe ranguri, și anume:

- rangul 0 – capitala țării, București;
- rangul 1 – municipii de importanță națională, cu influență potențială la nivel european;
- rangul 2 – municipii de importanță interjudețeană, județeană, sau cu rol de echilibru în rețeaua de localități;
- rangul 3 – orașe;
- rangul 4 – sate reședință de comună;
- rangul 5 – sate componente ale comunelor și sate aparținând municipiilor și orașelor.

Această ierarhizare, definită prin lege, ține cont preponderent de criteriul administrativ, respectiv cinci din cele șase ranguri pot fi decelate pe baza statutului de capitală, municipiu, oraș, reședință de comună, sat nereședință. Singura excepție este făcută în cazul rangurilor 1 și 2, unde, deși nu se specifică în mod explicit în lege, pragul de 200 000 de locuitori diferențiază municipiile de rangul 1 și municipiile de rangul 2.

De altfel, această diferențiere este și punctul slab al acestei ierarhizări, întrucât lasă o paletă prea largă de așezări incluse în rangul 2, practic de la municipii reședință de județ, precum Bistrița, până la municipii mai mici, care nu au funcția de reședință de județ.

În județul Bistrița-Năsăud, ca urmare a impunerii acestui prag de 200 000 de locuitori pentru așezările de rangul 1, există doar așezări de rangul 2, 3, 4 și 5.

Astfel, în județul Bistrița-Năsăud există o așezare de rangul 2, și anume municipiul Bistrița, care are acest statut de municipiu din 1979.

De asemenea, în județul Bistrița-Năsăud există trei așezări de rangul 3, respectiv orașele Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi.

Așezările de rangul 4 sunt cele 58 de sate reședință de comună, iar așezările de rangul 5 sunt cele 187 de așezări rurale nereședință, respectiv sate aparținătoare comunelor și orașului Beclean și localități rurale componente ale municipiului Bistrița și ale orașelor Năsăud și Sângeorz-Băi (fig. 4).

Pentru fiecare dintre aceste ranguri, legea prevede, în anexa II, o serie de elemente și nivele de dotare. În cazul localităților de rangul 2, se face o diferențiere, de data aceasta, între municipiile reședință de județ și celelalte municipii.

Astfel, municipiile reședință de județ (categorie unde se încadrează municipiul Bistrița) trebuie să aibă o populație între 50 000 și 200 000 de locuitori, o populație a zonei de influență între 200 000 și 500 000 de locuitori, o rază de servire de 60-80 km, acces direct la cel puțin două sisteme majore de căi de comunicație (cale ferată principală, drumuri naționale, aeroport), capacități de producție diversificate din sectorul secundar și al serviciilor productive, social-culturale și informative cu rază de servire prioritar județeană. Municipiul Bistrița îndeplinește toate aceste criterii.

Din punct de vedere al nivelului de dotare și echipare, municipiile reședință de județ trebuie să dețină următoarele:

- instituții de decizie politică, administrativă, juridică de importanță județeană:
 - o sedii ale administrației publice locale; sedii de servicii descentralizate în teritoriu ale ministerelor și ale altor organe centrale neguvernamentale;

- o judecătoria, tribunale, procuratură, parchet și alte instituții juridice; sedii de partid, de sindicat, sedii ale organizațiilor neguvernamentale;
- educație, cercetare științifică:
 - o institute de învățământ superior sau filiale ale acestora, colegii, institute sau filiale ale unor institute naționale de cercetare;
 - sănătate, asistență socială:
 - o spital clinic universitar sau spital general, spitale de specialitate, stație de salvare județeană, asistență de specialitate (boli cronice, persoane cu handicap, recuperări funcționale, centre psihiatrice), cămine de bătrâni, centre de recuperare, orfelinate etc.;
 - cultură:
 - o case de cultură cu săli de spectacol, eventual teatre, săli de concert, de expoziție, de conferințe, săli polivalente, cluburi, muzee, biblioteci, edituri, tipografii etc.;
 - comerț, servicii comerciale prestate populației și agenților economici:
 - o centre comerciale, camere de comerț, centre de afaceri, burse de valori și de mărfuri, magazine specializate pentru vânzări cu ridicata și cu amănuntul, magazine de prezentare, servicii diversificate de înaltă calitate; posibilități de organizare a unor târguri importante;
 - turism:
 - o hoteluri de 3 stele cu cel puțin 200 de locuri;
 - mass-media:
 - o mass-media județeană (posturi de radio și de televiziune), publicații cotidiene sau periodice;
 - finanțe, bănci, asigurări:
 - o sucursale sau filiale ale unităților financiar-bancare și de asigurări;
 - sport, agrement:
 - o zone de recreare și agrement, grădini zoologice, săli de competiții sportive de nivel național/regional, județean, stadioane și alte dotări diversificate pentru petrecerea timpului liber și sport (săli polivalente, terenuri de sport, piscine, eventual patinoare artificiale etc.);
 - protecția mediului:
 - o agenții de protecție a mediului și servicii dotate cu echipamente specifice pentru menținerea unui mediu de calitate și a igienei urbane;
 - alimentare cu apă și canalizare:

- o rețele de alimentare cu apă, sistem colector de canalizare, stație de epurare;
- culte:
- o lăcașuri de cult, episcopii, sedii eparhiale, vicariate, subcentre ale cultelor autorizate;
- transport/comunicații:
- o gări, autogări, transport în comun, centrale telefonice automate, fax, poștă etc;
- ordine, securitate:
- o instituții specifice cerințelor la nivel județean.

Din toate punctele de vedere, municipiul Bistrița deține un nivel de dotare și echipare la un nivel cel puțin egal cu cerințele formulate de lege și prezentate mai sus.

Orașele de rangul 3 trebuie să aibă o populație între 5 000 și 30 000 de locuitori, o populație a zonei de influență între 5 000 și 40 000 de locuitori, o rază de servire de circa 10-20 km, acces direct la drum național sau județean, la centrul de rang superior, și legături facile cu așezările din zona de influență. Din punct de vedere economic, aceste orașe trebuie să dețină capacități de producție din domeniul secundar (industrie prelucrătoare și construcții), terțiar (servicii sociale și comerciale) și primar (industrie extractivă, agricultură, piscicultură, silvicultură).

Toate cele trei orașe din județul Bistrița-Năsăud îndeplinesc criteriile demografice, economice și de accesibilitate stipulate de lege.

Lucrurile nu mai sunt însă atât de simple când se ia în considerare nivelul de dotare și echipare conform legii:

- administrație publică, autorități judecătorești și asociații;
- primărie, judecătorie, parchet, tribunal, notariat, sedii pentru diferite asociații;
- educație:
- învățământ preșcolar, primar, gimnazial, liceal;
- sănătate, asistență socială:
- spital general sau secție-spital, maternitate, dispensar policlinic, stație de salvare, creșă, farmacie, cămin de bătrâni;
- cultură:
- casă de cultură, cinematograful, bibliotecă publică, muzee, sală de expoziții, club etc.
- comerț, prestări de servicii:
- magazine universale și magazine specializate, piață agroalimentară;
- turism:

- hotel de două stele cu minimum 50 de locuri;
- finanțe-bănci, asigurări:
- sucursale sau filiale de bănci, instituții de credit și societăți de asigurare, C.E.C.;
- sport, agrement:
- terenuri, eventual stadion mic, săli de sport, eventual pentru competiții locale, grădini publice și alte spații verzi amenajate;
- protecția mediului:
- serviciu de protecție a mediului;
- alimentare cu apă și canalizare:
- rețele de alimentare cu apă, sistem colector de canalizare, stație de epurare;
- culte:
- lăcaș de cult;
- transport-comunicații:
- autogară, eventual gară, poștă, centrală telefonică;
- ordine, securitate:
- sedii de poliție și de jandarmerie.

Dintre dotările care lipsesc anumitor orașe de rangul 3 din județul Bistrița-Năsăud se numără: cinematografele (acestea au început să fie închise încă din anii 1990), tribunalul (de fapt, acesta este specific doar reședințelor de județ, și în consecință această cerință este o eroare a legii), spitalul (lipsește la Sângeorz-Băi), judecătoria (lipsește de asemenea la Sângeorz-Băi), creșa (nu există în niciunul din cele trei orașe), muzeul (nu există la Beclean), sala de expoziții (nu există în niciunul din orașe, cel puțin nu cu această denumire), etc.

Este evident că, pe de o parte, legiuitorul a înăsprit oarecum condițiile de dotare și echipare tehnico-edilitară în cazul orașelor. Pe de altă parte, orașele de rangul 3 din județul Bistrița-Năsăud îndeplinesc majoritatea acestor criterii, cu unele excepții în cazul orașului Sângeorz-Băi, care are și statutul de stațiune balneo-climaterică, având un rol polarizator mai puțin pronunțat din perspectiva dotărilor socio-culturale.

În anexa IV a legii sunt prezentate și dotările minime obligatorii pentru localitățile de rangul 4, respectiv satele reședință de comună, în vederea deservirii tuturor satelor din comuna respectivă. Acestea sunt:

- sediu de primărie;
- grădiniță, școală primară și gimnazială;
- dispensar medical, farmacie sau punct farmaceutic;

- poștă, servicii telefonice;
- sediu de poliție și de jandarmerie;
- cămin cultural cu bibliotecă;
- magazin general, spații pentru servicii;
- teren de sport amenajat;
- parohie;
- cimitir;
- stație/haltă C.F. sau stație de transport auto;
- dispensar veterinar;
- sediu al serviciului de pompieri;
- puncte locale pentru depozitarea controlată a deșeurilor;
- alimentare cu apă prin cișmele stradale.

Majoritatea celor 58 de reședințe de comună din județul Bistrița-Năsăud dețin dotările, instituțiile și serviciile enumerate mai sus. Există însă și mici excepții, mai ales în domeniul medical. În 8 comune, respectiv Budești, Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Leșu, Miceștii de Câmpie, Negrilești, Poiana Ilvei și Runcu Salvei, cabinetul de medicină de familie, echivalentul dispensarului medical, este de fapt un punct de lucru al unui medic dintr-o altă comună sau oraș, și nu există medic de familie în comună. Situația cea mai gravă este la Ciceu-Mihăiești, unde nu există cabinet medical de niciun fel, iar pacienții sunt înscriși la un medic de familie din altă comună (Petru Rareș). Farmaciile și punctele farmaceutice lipsesc în 4 comune (Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Dumitrița și Runcu Salvei). În comunele Runcu Salvei și Budacu de Jos nu există nicio bibliotecă. Situația terenurilor de sport este una dintre cele mai diverse, dar nu toate comunele mai dispun de un teren de sport amenajat. Situația oficiilor și agențiilor poștale este momentan una incertă la nivel național, acestea probabil urmând să dispară treptat de peste tot. În ceea ce privește managementul deșeurilor, situația s-a modificat foarte mult în ultimele decenii, iar în prezent colectarea, transportul, tratarea, reciclarea și depozitarea deșeurilor se face centralizat, la nivel județean, iar punctele locale pentru depozitarea controlată a deșeurilor nu mai sunt necesare. De asemenea, alimentarea cu apă prin cișmele stradale, deși binevenită acolo unde există, nu mai are importanța pe care o avea în trecut, având în vedere extinderea progresivă a rețelelor de alimentare cu apă potabilă, care deservește un număr tot mai ridicat de gospodării.

Rangul 5 aparține acelor sate care nu dețin funcția de reședință de comună, fiind așadar sate aparținătoare ale unei comune, oraș sau municipiu, sau localitate componentă a acestora din urmă. În aceeași anexă IV, Legea 351/2001 consideră că „existența unor dotări publice sau

comerciale și dimensiunea acestora sunt determinate de numărul de locuitori și de specificul așezării”. Pentru satele care depășesc 200 de locuitori, dotările minime necesare au fost considerate ca fiind următoarele:

- școală primară;
- punct sanitar;
- magazin pentru comerț alimentar și nealimentar.

Legea mai precizează că aceste dotări sunt obligatorii și pentru satele cu o populație sub 200 de locuitori, dacă aceste sate sunt izolate, respectiv situate la distanță mai mare de 3-5 km de satul cel mai apropiat care deține asemenea dotări.

În județul Bistrița-Năsăud, în cazul satelor care nu sunt reședință de comună, principala problemă o reprezintă punctul sanitar, în unele cazuri inexistent, și de altfel destul de ambiguu denumit. În principiu, medicul de familie din centrul de comună ar trebui să dețină (și de multe ori chiar deține) câte un sediu (fostul dispensar sau punct sanitar) în fiecare din satele aparținătoare. Aceasta nu înseamnă că medicul este acolo în fiecare zi, ci mai degrabă o dată sau de două ori pe săptămână, după cum își poate realiza programul. Astfel, putem considera că existența punctului sanitar este insuficientă, dacă nu este dublată de prezența unui cadru medical.

În cele din urmă, deși legiuitorul nu menționează, există la nivelul satelor, în mod obișnuit, și alte instituții: biserică (parohie sau filie), cimitir, bar sau bufet, magazine cu diverse bunuri, uneori chiar teren de sport, stație de transport auto sau stație/haltă C.F.

2.7 Densitatea populației. Zone cu densitate scăzută a populației

La nivelul anului 2025, luând în considerare datele demografice publicate de INS pe platforma TEMPO-ONLINE, densitatea populației județului Bistrița-Năsăud este de 60,26 loc./km², o valoare destul de scăzută în raport cu media națională.

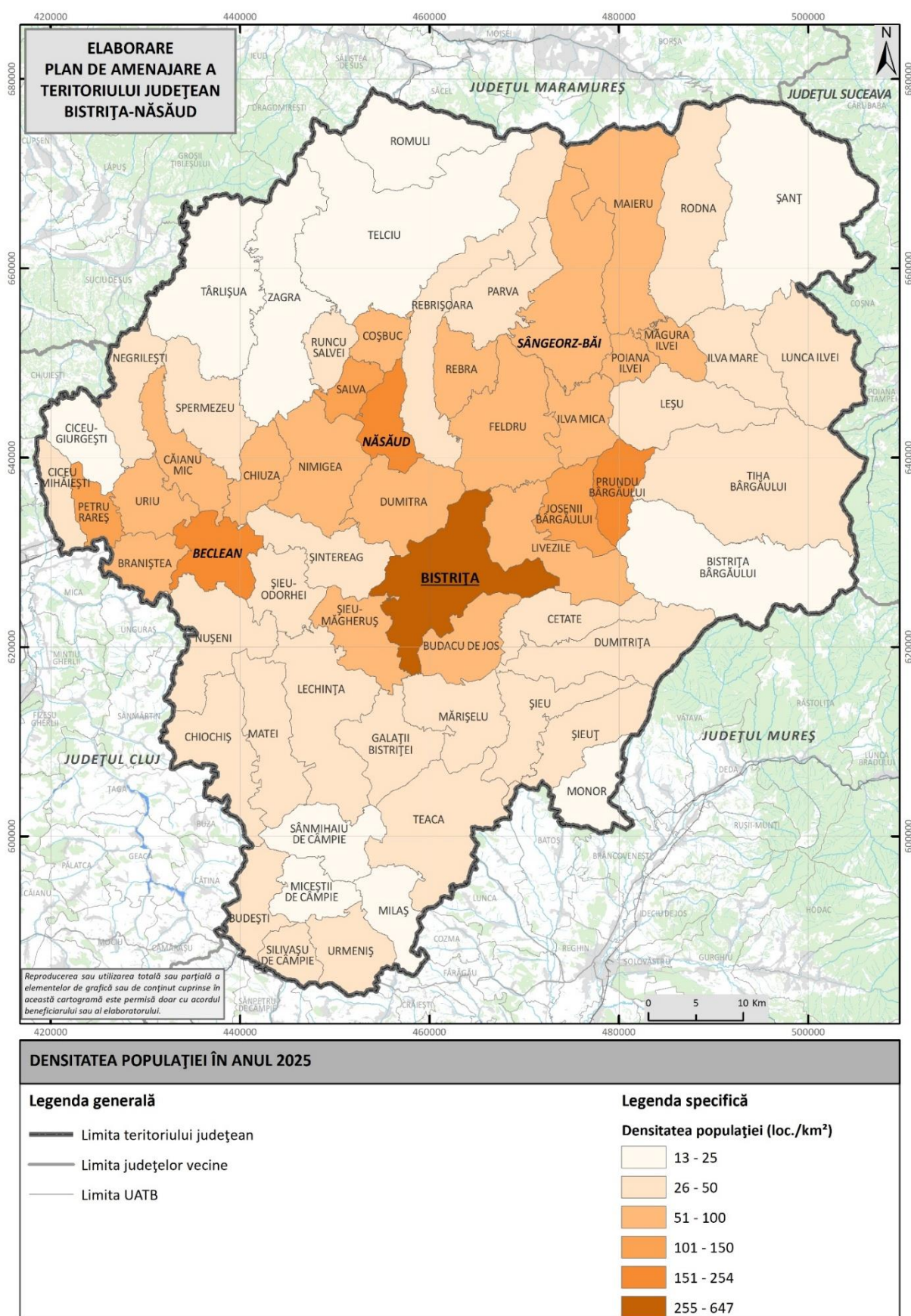

Fig. 7. DENSITATEA POPULAȚIEI DIN JUDEȚUL BISTRIȚA-NĂȘĂUD LA NIVEL DE UAT ÎN 2025
Sursă: INS TEMPO-ONLINE (2025)

În profil teritorial se pot observa diferențieri semnificative în privința densității populației (fig. 7). Cele mai mari valori se înregistrează în zona centrală a județului, unde sunt concentrate mare parte din orașe (Bistrița, Năsăud, Beclean, Sângeorz-Băi) și în apropierea lor (Prundu Bârgăului, Petru Rareș, Josenii Bârgăului, Salva, Șieu-Măgheruș, Uriu, Căianu Mic, Dumitra, Coșbuc, Feldru, Poiana Ilvei). Cea mai mare valoare o înregistrează municipiul Bistrița (646,87 loc/km²), urmat de orașul Năsăud (254,47 loc/km²) și Beclean (206,5 loc/km²). Valori mari se mai înregistrează și în arealele apropiate municipiului Bistrița (Șieu-Măgheruș, Dumitra), în apropierea orașului Năsăud (Salva, Coșbuc), dar și a orașului Beclean (Uriu, Căianu Mic, Braniștea).

Valorile cele mai mici se remarcă pe măsură ce ne îndepărtăm de regiunea centrală, în zona periferică județului. În regiunea sudică, în special în Câmpia Transilvaniei, se înregistrează cele mai mici valori ale densității populației, sub 30 loc/km²: Urmeniș (29,2 loc/km²), Chiochiș (28,05 loc/km²), Silivașu de Câmpie (28,01 loc/km²), Matei (27,75 loc/km²), Monor (23,83 loc/km²), Milaș (23,09 loc/km²), Miceștii de Câmpie (21,56 loc/km²), Sânmihaiu de Câmpie (20,13 loc/km²). Această densitate redusă se datorează emigrației populației din regiunea Câmpiei Transilvaniei începând cu perioada comunistă, fapt care a determinat o depopulare tot mai severă a satelor din această parte a județului.

Valori mici ale densității se înregistrează și în regiunea montană, îndeosebi din partea nordică a județului (Munții Rodnei și Munții Țibleșului, și la contactul acestora cu Dealurile și valea Someșului Mare), cu relief accidentat și teritorii extinse ale comunelor: Telciu (20,1 loc/km²), Târlișua (19,46 loc/km²), Romuli (18,07 loc/km²) și Șanț (13,08 loc/km²). În partea de est, o densitate mai scăzută se înregistrează în comuna Bistrița Bârgăului, tot ca urmare a extensiunii acesteia în aria montană (a Munților Călimani).

2.8 Unități administrativ-teritoriale deficitare, respectiv cu perspective de promovare în categorii superioare

Deocamdată, nu este recomandabil ca vreuna din unitățile administrativ-teritoriale din județul Bistrița-Năsăud să fie promovată într-o categorie superioară. De altfel, se poate spune că multe din unitățile administrativ-teritoriale la limită din perspectiva îndeplinirii criteriilor stipulate de lege pentru a corespunde rangului lor. Astfel, orașele Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi abia depășesc pragul demografic minimal pentru un oraș, care, odată cu modificarea Legii 351/2001 prin Legea 100/2007, este de 10000 de locuitori. Cu atât mai puțin, niciunul dintre orașe nu atinge pragul demografic necesar pentru a fi promovat la statutul de municipiu, care

este de 40000 de locuitori în momentul de față. În plus, orașele din județul Bistrița-Năsăud sunt deficitare și din perspectiva dotărilor specifice unui oraș. Așa cum s-a punctat și mai sus, dintre dotările care lipsesc orașelor din județul Bistrița-Năsăud se numără: cinematografele (acestea au început să fie închise încă din anii 1990), tribunalul (de fapt, acesta este specific doar reședințelor de județ, și în consecință această cerință este o eroare a legii), spitalul (lipsește la Sângeorz-Băi), judecătoria (lipsește de asemenea la Sângeorz-Băi), creșa (nu există în niciunul din cele trei orașe), muzeul (nu există la Beclean), sala de expoziții (nu există în niciunul din orașe, cel puțin nu cu această denumire), etc.

O situație asemănătoare se înregistrează și în cazul comunelor. În momentul de față, nici o comună din județul Bistrița-Năsăud nu atinge (și nici nu se apropie) de pragul demografic de 10000 de locuitori prevăzut de Legea 351/2001 (modificată de Legea 100 din 2007) pentru a putea promova la statutul de oraș (cea mai populată comună este Maieru, cu puțin peste 8200 de locuitori). Pe de altă parte însă, există nu mai puțin de 9 comune (15,5% din numărul total de comune) care nu ating pragul demografic minimal de 1500 de locuitori stipulat de Legea 351/2001 pentru comune. Dintre aceste comune, Silivașu de Câmpie și Miceștii de Câmpie au coborât chiar și sub pragul de 1000 de locuitori. Pe lângă aceste 9 comune, alte câteva comune au cu puțin peste 1500 de locuitori, iar în contextul declinului demografic caracteristic acestei perioade este posibil ca și acestea să ajungă sub pragul menționat pe termen scurt sau mediu.

În plus, unele comune nu dețin nici dotările prevăzute de lege. În 8 comune, respectiv Budești, Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Leșu, Miceștii de Câmpie, Negrilești, Poiana Ilvei și Runcu Salvei, cabinetul de medicină de familie, echivalentul dispensarului medical, este de fapt un punct de lucru al unui medic dintr-o altă comună sau oraș, și nu există medic de familie în comună. Situația cea mai gravă este la Ciceu-Mihăiești, unde nu există cabinet medical de niciun fel, iar pacienții sunt înscrși la un medic de familie din altă comună (Petru Rareș). Farmaciile și punctele farmaceutice lipsesc în 4 comune (Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Dumitrița și Runcu Salvei). În comunele Runcu Salvei și Budacu de Jos nu există nicio bibliotecă. Situația terenurilor de sport este una dintre cele mai diverse, dar nu toate comunele mai dispun de un teren de sport amenajat. Situația oficiilor și agențiilor poștale este momentan una incertă la nivel național, acestea probabil urmând să dispară treptat de peste tot.

3. EVIDENȚIEREA DISFUNȚIONALITĂȚILOR ȘI PRIORITĂȚI DE INTERVENȚIE

3.1 Disfunționalități

Analiza situației existente a reliefat existența unui număr de disfuncționalități din perspectiva rețelei de localități din județul Bistrița-Năsăud.

Poate cea mai importantă disfuncționalitate este reprezentată de dezvoltarea inegală a localităților județului, contrastele dintre urban și rural continuând să se accentueze, iar disparitățile regionale continuă să crească. Municipiul Bistrița și zona sa periurbană reprezintă o arie de polarizare la nivelul întregului județ, cu o dezvoltare accelerată în ultimele decenii, care se reflectă și într-un nivel de trai superior și standarde de viață mai ridicate ale locuitorilor. Chiar dacă municipiul Bistrița nu a crescut atât de mult, localitățile limitrofe au cunoscut o creștere demografică semnificativă în ultimii ani (comunele Livezile, Josenii Bârgăului, Șieu-Măgheruș, Dumitra, Budacu de Jos, Cetate, Dumitrița), pe fondul generalizării fenomenului de suburbanizare și periurbanizare, specific de altfel la nivelul întregului județ, fiind prezent și în jurul celorlalte orașe (Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi). În contrast cu regiunea Bistriței și a principalelor axe de dezvoltare, regiunile sudice (Câmpia Transilvaniei, în special) și vestice (Dealurile Ciceului, Dealurile Suplaiului, Dealurile Năsăudului) au înregistrat un declin demografic în ultimele decenii. Politica de urbanizare și industrializare din perioada comunistă a avut drept rezultat o creștere demografică semnificativă a centrelor urbane, în paralel cu dezvoltarea urbanistică a acestora, implicând noi cartiere cu blocuri de locuințe, dotări și servicii specifice mediului urban. În schimb, cu excepția comunelor din apropierea centrelor urbane și a celor de pe principalele axe de comunicație, localitățile rurale nu au beneficiat de aceeași atenție din partea autorităților, rezultatul fiind o emigrație masivă spre mediul urban, ceea ce a condus la o contracție semnificativă a resurselor de muncă în mediul rural, la instalarea proceselor demografice de declin și îmbătrânire demografică, care au început astfel în unele sate încă din perioada comunistă. Declinul este cu atât mai accelerat cu cât acestea sunt mai izolate, mai depărtate de un centru urban sau de axă majoră de transport, fiind afectate și de procesul de îmbătrânire demografică. Regiunile cele mai afectate sunt cele de la periferia județului, atât în sud (regiunea Câmpia Transilvaniei), cât și în nord-vest (Dealurile Someșului Mare și contactul cu Munții Țibleșului și Rodnei).

Astfel, principalele disfuncționalități sunt de natură demografică, fiind cauzate de declinul semnificativ al populației dintr-o bună parte a localităților în ultimele trei decenii.

Situația este foarte gravă, reflectând declinul economic din județ din perioada post-socialistă și, cel puțin deocamdată, această tendință de scădere va continua pe termen scurt și mediu, având în vedere că județul se confruntă cu rate negative ale sporului natural și migratoriu. Astfel, aproape jumătate din satele din județul Bistrița-Năsăud (117 sate, 47,8% din totalul satelor) sunt sate mici și foarte mici, având sub 500 de locuitori. Se poate așadar afirma că dimensiunea demografică redusă a așezărilor rurale reprezintă una dintre caracteristicile de bază ale rețelei de localități din județul Bistrița-Năsăud, în ciuda faptului că în județ există și numeroase comune mari și foarte mari. Dimensiunea demografică redusă a acestor sate reprezintă un motiv serios de îngrijorare, deoarece aceste așezări se află la limita inferioară a subzistenței, fiind, în majoritatea cazurilor, supuse unor fenomene de risc, precum îmbătrânirea demografică, declinul demografic asociat cu cel socio-economic, infrastructura precară, lipsa celor mai elementare dotări, care toate împreună contribuie la o evoluție (sau mai degrabă involuție) de tip spirală negativă, fără oportunități reale de dezvoltare în sistem pe termen scurt. Ele sunt distribuite destul de uniform pe teritoriul județului, însă cu o mai mare pondere în Câmpia Transilvaniei (Miceștii de Câmpie, Visuia, Fântânița, Beudiu, Jimbor, Malin, Chețiu, Feleac, Țăgșoru, Apatiu, Zoreni), Dealurile Bistriței și Șieului (Gledin, Chiraleș, Cristur-Șieu, Archiud, Dumbrava, Sântioana, Ragla, Țigău, Blăjenii de Sus, Blăjenii de Jos, Lunca), Dealurile Someșului Mare (Dobricel, Perișor, Hășmașu Ciceului, Răcăteșu, Alunișul, Poderei, Gersa II). Cu toate acestea, astfel de sate se întâlnesc și în aria montană (Piatra Fântânele, Fiad, Valea Vinului, Ciosa, Colibița, Valea Mare, etc). Satele foarte mici (sub 100 de locuitori), aflate în cea mai gravă situație, sunt situate majoritar în Câmpia Transilvaniei, regiunea care a suferit și suferă cel mai mult din punct de vedere demografic în cadrul județului, unele fiind provenite din foste cătune, promovate forțat la statutul de sat în perioada comunistă, precum: Scoabe, Podenii, Valea, Valea Mare, Coșeriu, Câmp (toate din comuna Urmeniș), Porumbenii, Draga, Fânațele Silivașului (comuna Silivașu de Câmpie), La Curte, Brăteni, Stupini (comuna Sânmihaiu de Câmpie), După Deal, Hirean, Ghemeș (comuna Milaș), Dumbrava (comuna Nușeni), Țentea (comuna Chiochiș), Budurleni (comuna Teaca), deși astfel de exemple se regăsesc și mai aproape de aria montană, precum în cazul satului Cireași (comuna Târlisua), sau în Dealurile Bistriței și ale Șieului (Bungard, comuna Lechința; Jeica și Nețeni, comuna Mărișelu).

Declinul demografic se reflectă și în neîndeplinirea criteriilor minimale definite de Legea 351/2001 pentru diferitele ranguri, completată cu Legea 100/2007. Astfel, orașele Beclean, Năsăud și Sânegorz-Băi abia depășesc pragul demografic minimal pentru un oraș, care, odată cu modificarea Legii 351/2001 prin Legea 100/2007, este de 10000 de locuitori. Totodată, orașele

din județul Bistrița-Năsăud nu au nivelul de dotare și echipare specific, prevăzut în aceeași lege. Dintre dotările care lipsesc orașelor din județul Bistrița-Năsăud se numără: cinematografele (acestea au început să fie închise încă din anii 1990), tribunalul (de fapt, acesta este specific doar reședințelor de județ, și în consecință această cerință este o eroare a legii), spitalul (lipsește la Sângeorz-Băi), judecătoria (lipsește de asemenea la Sângeorz-Băi), creșa (nu există în niciunul din cele trei orașe), muzeul (nu există la Beclean), sala de expoziții (nu există în niciunul din orașe, cel puțin nu cu această denumire).

Nu mai puțin de 9 comune (15,5% din totalul comunelor) intră în categoria comunelor mici și foarte mici, având în prezent mai puțin de 1500 de locuitori, care este pragul demografic necesar pentru ca o comună nouă să poată fi înființată. Dintre aceste comune, Silivașu de Câmpie și Miceștii de Câmpie au coborât chiar și sub pragul de 1000 de locuitori. Pe lângă aceste 9 comune, alte câteva comune au cu puțin peste 1500 de locuitori, iar în contextul declinului demografic caracteristic acestei perioade este posibil ca și acestea să ajungă sub pragul menționat pe termen scurt sau mediu. Se observă că aceste comune mici sau foarte mici sunt localizate în general la distanță față de principalele axe și coridoare de transport, dar și față de principalele centre urbane, având astfel o conectivitate și o accesibilitate mai redusă, o infrastructură deseori deficitară, o populație îmbătrânită și în declin. Aceste comune și-ar putea pierde statutul în viitor, în contextul unei posibile reforme administrative.

Din punct de vedere al nivelului de dotare și echipare prevăzut de lege, se constată că, de exemplu, în 8 comune, respectiv Budești, Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Leșu, Miceștii de Câmpie, Negrilești, Poiana Ilvei și Runcu Salvei, cabinetul de medicină de familie, echivalentul dispensarului medical, este de fapt un punct de lucru al unui medic dintr-o altă comună sau oraș, și nu există medic de familie în comună. Situația cea mai gravă este la Ciceu-Mihăiești, unde nu există cabinet medical de niciun fel, iar pacienții sunt înscrși la un medic de familie din altă comună (Petru Rareș). Farmaciile și punctele farmaceutice lipsesc în 4 comune (Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Dumitrița și Runcu Salvei). În comunele Runcu Salvei și Budacu de Jos nu există nicio bibliotecă. Situația terenurilor de sport este una dintre cele mai diverse, dar nu toate comunele mai dispun de un teren de sport amenajat. Situația oficiilor și agențiilor poștale este momentan una incertă la nivel național, acestea probabil urmând să dispară treptat de peste tot.

Situația echipării tehnico-edilitare a orașelor și comunelor s-a îmbunătățit considerabil în ultimii ani, prin implementarea a numeroase proiecte de introducere, extindere sau reabilitare a unor rețelele tehnico-edilitare, dar, în special în mediul rural, se constată că rețelele tehnico-edilitare nu acoperă toată lungimea străzilor, populația este reticentă în a se bransa la rețelele

nou-introduse, costurile mari fiind de natură să sperie populația sărăcită și îmbătrânită din satele de la periferia județului.

În sens exact opus, unele localități periurbane, în special cele din apropierea municipiului Bistrița, au beneficiat de o creștere demografică în ultimii ani, așa cum este cazul comunelor Livezile, Budacu de Jos, Dumitra, Cetate, Șieu-Măgheruș, fără ca aceasta să se reflecte și într-o îmbunătățire la fel de semnificativă a gradului de dotare și echipare edilitară a acestor localități. De altfel, fenomenul de periurbanizare nu este vizibil doar în cazul așezărilor periurbane, care au cunoscut o dezvoltare imobiliară accelerată, ci chiar și la periferia centrelor urbane (mai ales a municipiului Bistrița), fapt concretizat prin expansiunea constantă și uneori chiar spectaculoasă a suprafețelor incluse în intravilan, inclusiv în unele din localitățile componente ale municipiului (Unirea, Viișoara). Dezvoltarea imobiliară nu a fost însă mereu însoțită și de dotările sociale și comerciale obișnuite în cazul unor noi cartiere de locuințe, astfel că, de multe ori, fenomenul de navetism s-a accentuat și datorită faptului că locuitorii din noile arii rezidențiale au fost nevoiți să se deplaseze în centrul localității sau în alte cartiere pentru cele mai elementare necesități, pe lângă deplasarea zilnică la și de la locul de muncă. De asemenea, noile cartiere rezidențiale nu au beneficiat de fiecare dată de o infrastructură adecvată și nu sunt toate deservite de mijloacele de transport în comun, rezultând o utilizare aproape exclusivă a transportului individual cu mașina, ceea ce generează noi probleme privind traficul (cu ambuteiajele aferente) și poluarea excesivă.

3.2 Priorități de intervenție

Principală prioritate o reprezintă inversarea tendinței de declin demografic, social și economic la nivelul tuturor localităților din județ. În acest sens, o atenție deosebită trebuie acordată centrelor urbane, în primul rând municipiului Bistrița, a cărei dezvoltare ar trebui să antreneze și restul județului pe o pantă ascendentă. Deocamdată, declinul demografic trebuie în primul rând atenuat, înainte de o inversare a tendinței, prin aducerea de investitori, crearea unui climat economic sănătos, stimularea mediului de afaceri, care să atragă forță de muncă sau cel puțin să oprească emigrația resurselor de muncă. Centrele urbane din județul Bistrița-Năsăud dețin unele dotări și servicii, dar acestea trebuie permanent îmbunătățite și adaptate la standarde tot mai înalte, iar procesele de revitalizare și regenerare urbană ar fi absolut necesare în viitor. O altă prioritate o reprezintă dezvoltarea echilibrată a centrelor urbane din județ, prin

investiții în infrastructura conectivă, dar și prin creșterea gradului de cooperare între centrele urbane.

În mediul rural, Legea 351/2001 a identificat o serie de comune care au înregistrat scăderi demografice semnificative și care ar trebui să beneficieze de acțiuni de sprijin și revitalizare. Acestea sunt împărțite în două categorii, în funcție de procentul în care populația comunei a fost afectată. La nivelul județului Bistrița-Năsăud, sunt enumerate următoarele comune care necesită acțiuni de sprijin și revitalizare:

- Comune cu scăderi de populație de 30,0-50,0%
 1. Budești
 2. Chiochiș
 3. Matei
 4. Silivașu de Câmpie
 5. Târlîșua
- Comune cu scăderi de populație de peste 50,0%
 1. Miceștii de Câmpie
 2. Milaș
 3. Sânmihaiu de Câmpie
 4. Urmeniș

O reactualizare a acestei liste într-un act normativ în conformitate cu datele demografice de la ultimele recensăminte (2002, 2011, 2021) ar fi necesară pentru elaborarea de strategii și politici de redresare și revitalizare a acestor comune, sau a altor măsuri care s-ar putea impune. Chiar și mai important ar fi ca guvernul să acorde într-adevăr prioritate acelor proiecte care vizează în primul rând aceste comune, cele mai afectate de declinul demografic și socio-economic din ultimele decenii.

Tot în această lege, în anexe (anexa nr. II, punctele 6.0 și 6.1), sunt precizate și care sunt acele zone lipsite de orașe pe o rază de 25-30 km, "care necesită acțiuni prioritare pentru dezvoltarea de localități cu rol de servire intercomunală". În zona 12, acoperind o bună parte din Câmpia Transilvaniei (îndeosebi partea centrală a acesteia) și ajungând până în Dealurile Șieului, sunt incluse comune din județele Bistrița-Năsăud, Cluj și Mureș. Astfel, din județul Bistrița-Năsăud sunt enumerate 11 comune din partea sudică a județului, acoperind o suprafață aproximativă 82187 ha (821,87 km²) și cu o populație care la momentul respectiv era estimată la 31459 de locuitori. Trebuie precizat că în prezent populația acestor comune a scăzut considerabil,

ca urmare a declinului demografic accelerat pe care l-a suferit această regiune din județul Bistrița-Năsăud în ultimele decenii. Este adevărat, pe de altă parte, că prin trecerea de la statutul de comună la cel de oraș al unității administrativ-teritoriale Sărmașu (județul Mureș) în 2003, situația s-a schimbat din punct de vedere al distanței față de cel mai apropiat oraș pentru unele comune din listă, iar această zonă nu mai poate fi numită ca fiind "lipsită de orașe".

Zona 12

Bistrița-Năsăud

1. Budești
2. Chiochiș
3. Galații Bistriței
4. Lechința
5. Matei
6. Miceștii de Câmpie
7. Milaș
8. Silivașu de Câmpie
9. Sânmihaiu de Câmpie
10. Teaca
11. Urmeniș

Fără îndoială însă că simpla promovare a acestei comune la statutul urban nu este totuși suficientă pentru a transforma aceste localități; în realitate, orașul Sărmașu din județul vecin, Mureș, încă mai păstrează destule caracteristici rurale, iar conexiunea comunelor din sudul județului Bistrița-Năsăud la acest oraș este foarte redusă, impactul teritorial al noului oraș fiind aproape nul.

Această arie, pe de altă parte, poate fi considerată și ca fiind defavorizată în raport cu restul județului. Dincolo de rezolvarea "scriptică" a problemei, prin promovarea unei comune (dintr-un alt județ) la statutul urban, localizarea majorității comunelor din listă la o oarecare depărtare de orașele și axele principale ale județului Bistrița-Năsăud a determinat și o rată mai ridicată a emigrației în ultimul secol, deoarece distanțele prea mari și infrastructura deficitară nu au permis navetismul, decât în situații rare, astfel că aceste comune au cunoscut un declin demografic mai accentuat și mai profund decât celelalte comune din județ. Reducerea contingentelor de adulți și de tineri a avut repercusiuni în privința ratei natalității, care a scăzut considerabil mai mult decât în alte părți ale județului, iar rata mortalității a crescut, ca urmare a

unei ponderi tot mai semnificative a populației vârstnice, mai puțin predispusă la migrație, și care în bună măsură a rămas în aceste localități.

În plus, nu contează de fapt doar distanțele față de centrele urbane, ci și timpii de parcurs și tipul de centre urbane care sunt situate mai aproape. În aceste cazuri, se poate constata că de fapt aceste distanțe trebuie parcurse, în cele mai multe cazuri, pe drumuri secundare, mai greu practicabile și mai slab întreținute, care străbat numeroase localități, ceea ce mărește și mai mult timpii de parcurs. În plus, cele mai apropiate orașe sunt mici (Beclean, Sărmașu în județul Mureș), cu dotări și facilități specifice acestui tip de oraș, cu zone de influență reduse și oportunități socio-economice limitate. În realitate, raportarea ar trebui să se facă la municipiul Bistrița, cel mai dinamic centru urban al județului, și care se află la o distanță mult mai mare comparativ cu cea calculată față de cel mai apropiat oraș, rezultând așadar o izolare și mai ridicată a acestor comune în raport cu restul județului.

4. ANALIZA SWOT

Puncte tari	Puncte slabe
- Localizarea municipiului reședință de județ Bistrița în partea centrală a județului, acesta fiind relativ ușor accesibil tuturor locuitorilor județului; - Județul se caracterizează prin prezența mai multor axe de dezvoltare cu conectivitate ridicată, cea mai importantă fiind cea pe direcție vest-est, la care se adaugă cea pe direcție nord-sud (spre Maramureș, respectiv spre județul Mureș); - Centrele urbane și comunele localizate de-a lungul axelor de dezvoltare și în apropierea acestora se caracterizează printr-un reviriment demografic, care se materializează și prin investiții în dotările socio-economice și tehnico-edilitare, menite să ridice standardele de viață ale locuitorilor; - Aproape jumătate din comune (28 din totalul de 58 de comune) se încadrează în categoria comunelor mari și foarte mari, deținând dotări și facilități diverse pentru rangul lor, și chiar peste cerințele specifice ale legii; - Majoritatea comunelor din județul Bistrița-Năsăud îndeplinesc criteriile din lege asociate rangului lor;	- Prezența a doar 4 unități administrativ-teritoriale cu statut urban (un municipiu și 3 orașe), cu mult sub media națională; - Cele trei orașe (Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi) sunt incluse în categoria centrelor urbane mici, depășind cu foarte puțin pragul demografic de 10000 de locuitori, specific orașelor; - La nivelul acestor trei orașe, lipsesc anumite dotări specificate de lege: spitalul și judecătoria nu se găsesc la Sângeorz-Băi, muzeul la Beclean, creșele sau cinematografele în niciunul dintre orașe; 9 comune (15,5% din totalul comunelor) intră în categoria comunelor mici și foarte mici, având în prezent mai puțin de 1500 de locuitori, care este pragul demografic necesar pentru ca o comună nouă să poată fi înființată. Dintre aceste comune, Silivașu de Câmpie și Miceștii de Câmpie au coborât chiar și sub pragul de 1000 de locuitori; 16 comune, respectiv Târlișua, Runcu Salvei, Uriu, Braniștea, Ciceu-Mihăiești, Chiochiș, Sânmihaiu de Câmpie, Miceștii de Câmpie, Silivașu de Câmpie, Budești, Șintereag, Poiana Ilvei, Leșu, Ilva Mare, Lunca Ilvei și Monor, nu dețin cabinet de medicină de familie; - Farmaciile și punctele farmaceutice lipsesc în 5 comune (Chiochiș, Ciceu-Mihăiești, Dumitrița, Poiana Ilvei și Runcu Salvei); - În comunele Runcu Salvei și Budacu de Jos nu există nicio bibliotecă; - Aproape jumătate din satele din județul Bistrița-Năsăud (117 sate, 47,8% din totalul satelor) sunt sate mici și foarte mici, având sub 500 de locuitori, fiind supuse riscului de depopulare.

Oportunități	Amenințări
• Construcția viitoarei autostrăzi A14 (Autostrada Nordului) prin județul Bistrița-Năsăud va consolida principala axă de dezvoltare a județului pe direcție vest-est și va întări rolul municipiului Bistrița la nivel regional și național; • Fenomenul de periurbanizare (suburbanizare) va conduce la o dezvoltare treptată a localităților din apropierea municipiului Bistrița și a celorlalte orașe din județ; • Investițiile în infrastructură și în dezvoltarea tehnico-edilitară a localităților vor continua și vor contribui la ridicarea nivelului de trai și a standardelor de viață în majoritatea așezărilor din județ;	• Declinul demografic accelerat va determina o depopulare tot mai accentuată a unor sate foarte mici din județ, în special din Câmpia Transilvaniei, Dealurile Someșului Mare și Munții Țibleșului; • Dezvoltarea imobiliară din noile cartiere de locuințe și din așezările rurale periurbane nu este asociată cu un nivel de dotare și echipare tehnico-edilitară adecvat noilor investiții; • O posibilă reformă administrativă va reduce semnificativ numărul unităților administrativ-teritoriale din județ, în special al comunelor, unele putând fi comasate, ca urmare a neîndeplinirii criteriilor specifice rangului lor; • Infrastructura precară din anumite zone rurale a generat fenomene de depopulare, iar populația actualmente redusă din aceste zone nu justifică investițiile în îmbunătățirea infrastructurii, deși aceasta este singura șansă de ieșire din izolare;

5. PROPUNERI DE ELIMINARE / DIMINUARE A DISFUNȚIONALITĂȚILOR

Pentru o dezvoltare echilibrată a rețelei de localități din județul Bistrița-Năsăud, mai multe propuneri de eliminare sau diminuare a disfuncționalităților prezentate pot fi luate în considerare.

În momentul de față, municipiul Bistrița și zona sa periurbană reprezintă polul principal de atracție și totodată de dezvoltare al întregului județ, la care se adaugă axa Someșului Mare. Această dezvoltare trebuie încurajată, susținută și consolidată și în viitor, cu efecte benefice pentru întreg județul. Obiectivul de a crea un sistem de așezări policentric, coeziv, cu o dezvoltare echilibrată în teritoriu și cu poli urbani bine definiți și interconectați între ei rămâne unul realizabil pe termen mediu și lung, luând în considerare actuala matrice teritorială și tendințele care se manifestă în special de-a lungul principalelor axe de dezvoltare. Pe de o parte, infrastructura conectivă este în stare foarte bună și ar putea fi consolidată, prin proiectarea autostrăzii A14 Satu Mare – Baia Mare – Dej – Bistrița – Suceava, care urmează în linii mari traseul actualului drum european E58. Astfel, județul Bistrița-Năsăud este pe principala cale rutieră care va lega nord-vestul României de Maramureș, Transilvania, Bucovina și Moldova, conectând totodată toate aceste regiuni (și județul Bistrița-Năsăud) la centrul și vestul Europei. Municipiul Bistrița și localitățile din zona sa de influență, precum și orașele Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi, se vor afla pe această axă magistrală de transport sau în imediata sa apropiere. O astfel de localizare favorabilă trebuie să rezulte într-o dezvoltare pe termen lung a municipiului Bistrița și a orașelor Beclean, Năsăud și Sângeorz-Băi, precum și a regiunilor periurbane ale acestora, care sunt deja atractive, dar vor deveni și mai atrăgătoare pentru potențialii investitori. O infrastructură conectivă adecvată va putea determina extinderea acestor avantaje competitive și spre partea de nord, respectiv cea de sud a județului, de-a lungul celor două axe majore ale județului de pe direcție nord-sud, cea de pe valea Sălăuța, spre Maramureș, și cea spre Reghin și valea Mureșului, spre sud, care și în prezent joacă un rol foarte important, prin conectarea la infrastructura rutieră din județul Mureș (autostrăzile A3, A8 – aceasta din urmă în construcție).

Pe de altă parte, asistăm la un proces amplu de periurbanizare, care s-a și accelerat în ultimii ani, și care va tinde să se generalizeze și să implice arii tot mai extinse, pe măsură ce infrastructura conectivă se va dezvolta, iar dotările și facilitățile se vor înmulți în mediul rural și chiar a urbanului mic. Deocamdată, procesul de periurbanizare pare să fi implicat doar localitățile componente ale municipiului Bistrița (mai ales Unirea și Viișoara) și comunele din primul inel periurban al municipiului Bistrița (Livezile, Dumitra, Budacu de Jos, Șieu-Măgheruș, Cetate), dar

deja se resimt influențe ale dezvoltării periurbane și în comunele din al doilea inel, în special în zona Bârgaielor (Bistrița Bârgăului, Josenii Bârgăului, etc). Pe termen mediu, se poate anticipa că această dezvoltare periurbană se va extinde și mai departe, până la 20-25 km de municipiul Bistrița. O tendință asemănătoare de periurbanizare, de mai mică intensitate, se observă și în cazul comunelor din apropierea orașelor Beclean, Năsăud și chiar Sângeorz-Băi. Dezvoltarea centrelor urbane mici ar răspunde și obiectivului de a decongestiona și deconcentra serviciile din municipiul reședință de județ, Bistrița, având drept consecință și o echilibrare a dezvoltării în teritoriu față de reședința de județ.

În mediul rural, există mai multe posibile soluții și măsuri care să vizeze dezvoltarea și pentru reducerea decalajului de dezvoltare dintre urban și rural. Printre acestea se numără investițiile în infrastructura conectivă, deoarece conectarea la oportunitățile oferite de un oraș dinamic și cu funcții complexe reprezintă cea mai viabilă alternativă de supraviețuire și chiar de dezvoltare a localităților rurale, în vederea diversificării profilului funcțional. Investițiile în infrastructura de comunicații și cea tehnico-edilitară ar determina o creștere a nivelului de trai și ar face localitățile rurale mai atractive, chiar și pe cele mai depărtate de centrele urbane. Un obiectiv firesc este și dezvoltarea localităților rurale care ar putea întruni condiții de a deveni centre în teritoriu cu rol intercomunal. Accentul va trebui pus pe dezvoltarea acelor comune situate la o oarecare distanță de centrele urbane, care să poată să își dezvolte propria lor de arie de influență, polarizând astfel un număr mai ridicat de comune înconjurătoare. În baza datelor existente, din perspectivă demografică, socio-economică și a localizării, comunele care s-ar preta cel mai bine pentru a avea un astfel de rol de deservire intercomunală sunt Rodna, Prundu Bârgăului și Lechința. Comuna Rodna este situată pe cursul superior al Someșului Mare, având deja unele dotări cu rol supracomunal (liceul, de exemplu), fiind o localitate cu tradiție urbană ca centru minier încă din Evul Mediu. În mod firesc, această comună polarizează deja o bună parte din așezările mari situate în acest bazin hidrografic (comunele Maieru și Șanț), iar acest rol polarizator trebuie consolidat și sprijinit, având în vedere și localizarea optimă, tradiția care-i conferă și unele avantaje competitive și unele dotări. Comuna Prundu Bârgăului este localizată în partea centrală a zonei "Bârgaielor", respectiv pe cursul superior și mijlociu al Bistriței și al afluenților acesteia, în primul rând Bârgăul, o regiune aflată în plină expansiune din punct de vedere demografic, dar și economic și social, de-a lungul principalei axe de comunicație a județului (drumul european E58 spre pasul Tihuța). Această comună deservește deja toate comunele din această regiune (unde încă nu există niciun oraș), având dotări specifice (liceu) și un potențial de dezvoltare deosebit, materializat și prin prezența unor unități economice

importante. Comuna Lechința are al rândul său deja un rol de deservire la nivel supracomunal și este cea mai importantă comună de la contactul Dealurilor Șieului cu Câmpia Transilvaniei, având și o anumită tradiție viticolă, într-o arie lipsită de orașe pe distanțe destul de mari. Toate aceste trei comune sunt localizate în regiuni periferice ale județului, unde trebuie intervenit cu prioritate, deoarece aici se constată prezența a numeroase fenomene de risc din punct de vedere social și economic, pe fondul unei infrastructuri deficitare și a unei calități mai scăzute a standardelor de locuire, precum și un nivel de trai mai redus decât media județeană.

Dintre obiectivele pe termen scurt și mediu, se pot aminti satisfacerea indicatorilor minimali de definire a localităților după rang, prezentate anterior, de către toate localitățile, precum și reabilitarea, completarea și implementarea în localități a dotărilor cu unități publice cu rol teritorial și a echipării tehnico-edilitare. În viitor, standardele de viață vor depinde tot mai mult de existența acestor infrastructuri tehnico-edilitare și de comunicație, a dotărilor cu rol de servire în teritoriu, a oportunităților sociale și economice din localități.

O amplă reformă administrativă la nivel național ar putea avea drept efecte schimbarea statutului unor unități administrativ-teritoriale care nu mai corespund rangului lor, și care ar putea fi "retrogradate" la un statut inferior, în vederea eficientizării furnizării serviciilor publice. O astfel de reformă ar fi necesară, dar totodată ea trebuie să primească acordul autorităților, dar și al populației locale, ca urmare a voinței exprimate prin referendum local. Alternativ, se pot aplica măsuri care să crească nivelul de dezvoltare și să inverseze trendul demografic negativ actual. În cazul unor comune, una din soluții ar putea fi unificarea administrativă a unor comune învecinate, pentru a depăși pragul demografic stabilit de lege.

Principalele măsuri ar trebui să vizeze modernizarea căilor de comunicație și de acces, în special pentru ariile rurale mai izolate, și menținerea acestora la standarde acceptabile, pentru a permite o bună conectivitate la principalele axe de dezvoltare ale județului și la principalele centre urbane, a căror dezvoltare să antreneze în dinamica lor și spațiile rurale conexe. În felul acesta, în condițiile unei mobilități tot mai ridicate a populației, asigurarea unor condiții de confort și facilități similare cu cele din mediul urban ar putea atrage mai mulți migranți dinspre ariile urbane spre cele rurale, fenomen care este deja vizibil în apropierea municipiului Bistrița. Suburbanizarea ar putea avea drept efect o revitalizare a spațiilor rurale din județ pe termen mediu și lung, pe măsură ce acest fenomen va cuprinde spații rurale tot mai largi.

Ținând cont de evoluția pe o pantă ascendentă a prețurilor locuințelor și a chiriilor din municipiul Bistrița și din zona sa periurbană, și de limitele care apar cu privire la sustenabilitatea financiară a locuirii în această parte a județului comparativ cu alte regiuni din județ, tinerii ar

putea opta pentru o locuință dintr-o localitate mai îndepărtată de municipiul reședință de județ, dacă economiile rezultate din achiziționarea locuinței sau din plata chiriei în aceste localități ar compensa în mod evident cheltuielile de transport spre și dinspre locul de muncă. Telemunca, dezvoltată mai ales în perioada pandemiei, ar putea oferi oportunități nebănuite localităților situate la distanțe mai mari de centrele urbane, în condițiile în care unii angajați nu mai trebuie să fie prezenți fizic (decât în anumite situații sau în anumite zile) la locul de muncă, și pot lucra de acasă. Cu toate acestea, pentru ca un astfel de angajat să fie dispus să se mute într-o localitate situată la distanță mai mare de locul său de muncă, ar fi absolut necesar ca și condițiile de locuire să fie la standarde ridicate, accesul spre și dinspre locul de muncă, dar și spre serviciile de bază, să fie unul facil, iar conexiunea la internet să fie rapidă și eficientă. Totodată, autoritățile locale ar trebui să vină în întâmpinarea unor astfel de tineri cu oferte concrete și palpabile, deoarece în prezent tinerii au rețele de comunicare foarte bine puse la punct, și convingerea unui număr oarecare de persoane ar atrage după sine alte persoane.

Îmbunătățirea condițiilor de locuit și creșterea calității locuirii reprezintă așadar și soluții, dar și condiții pentru atragerea unei populații tinere, eventual din alte județe, sau și din zona periurbană a municipiului Bistrița, care s-ar putea confrunta cu un fenomen de supraaglomerare.

6. PROGNOZE, SCENARII SAU ALTERNATIVE DE DEZVOLTARE

5.1 Prognoze

Tendențele actuale la nivelul rețelei de localități din județul Bistrița-Năsăud sunt contrastante. Pe de o parte, în municipiul Bistrița și zona sa periurbană (în special comunele Livezile, Dumitra, Budacu de Jos, Șieu-Măgheruș, Cetate) și de-a lungul Culoarului Someșului Mare se înregistrează fenomene de urbanizare și suburbanizare accelerată, cauzate de o dezvoltare economică și socială semnificativă în ultimii ani, cu efecte vizibile în teritoriu, unele pozitive, altele negative (expansiunea de tip *sprawl*). Pe de altă parte, cu mici excepții, în restul județului se înregistrează fenomene de dezurbanizare, depopulare și îmbătrânire demografică. Din păcate, aceste tendințe s-ar putea menține și în viitor, conducând la propagarea unui model de dezvoltare inegală la nivelul județului, dacă nu vor exista intervenții în vederea sprijinului și revitalizării ariilor rurale profund afectate în ultimele decenii, în special din Câmpia Transilvaniei și Dealurile Someșului Mare.

Municipiul Bistrița, important centru urban al Regiunii de Nord-Vest – Transilvania de Nord, va reprezenta și în viitor principalul nod polarizator al județului, dezvoltarea sa socială și economică fiind esențială pentru întreaga regiune, prin efectele pe care le poate genera la nivelul întregii societăți. Teritorial, municipiul Bistrița este într-o etapă de expansiune urbană, mai greu vizibilă la nivel administrativ, dar care este cât se poate evidentă prin accelerarea și extinderea procesului de suburbanizare dincolo de primul inel de comune din jurul municipiului. Acest proces de suburbanizare are drept efect o creștere mai redusă a populației în centru (municipiul Bistrița, în special localitatea urbană Bistrița), care emite populație spre zonele periurbane, dar o creștere semnificativă a populației din comunele din zona periurbană, precum Budacu de Jos, Dumitra, Livezile, Șieu-Măgheruș, Cetate, ajungând până în zona Bârgaielor, la care se adaugă localitățile rurale componente ale municipiului Bistrița (Îndeosebi Unirea și Viișoara). Practic, acest fenomen spontan, neplanificat, va conduce pe termen mediu și lung la o unificare a acestor localități cu municipiul reședință de județ, într-o aglomerare urbană de dimensiuni mari, și în care actualele comune periurbane vor funcționa ca niște cartiere. În funcție și de viitoarele acte normative care vor viza organizarea administrativ-teritorială în România, această comasare *de facto* a unităților administrative de bază din aria periurbană a municipiului Bistrița cu acesta va fi transpusă (sau nu) și într-o viitoare organizare administrativ-teritorială.

Fenomenul de suburbanizare se va extinde însă tot mai mult și spre inelele exterioare, ajungând să cuprindă, pe termen lung, și alte comune, situate la 20-25 km de municipiul Bistrița,

în special în zona Bârgaielor. Practic, viitoarea aglomerație urbană Bistrița va cuprinde toate aceste comune din jurul municipiului reședință de județ.

În afara zonei centrale a județului, dominată de municipiul Bistrița și zona sa de influență, o contribuție importantă vor avea și orașele Beclean (în vest), Năsăud (în nord) și Sângeorz-Băi (în nord-est). Toate aceste centre urbane vor avea un rol important în menținerea unui echilibru în dezvoltarea policentrică a județului și realizarea coeziunii teritoriale. Se va contura un sistem de așezări cu axele majore de dezvoltare dispuse în "cruce", având municipiul Bistrița și aglomerația sa urbană în partea centrală a județului, axa Someșului Mare pe direcție vest-est (dublată de valea Bistriței pe aceeași direcție), iar perpendicular pe aceasta o axă nord-sud, cu două segmente distincte, unul pe valea Sălăuța spre Maramureș (nord) și unul prin Dealurile Șieului spre Reghin și județul Mureș (sud). Acest al doilea segment, sudic, ar putea avea o importanță tot mai mare în viitor, pe măsură ce și infrastructura conectivă din județul Mureș se va dezvolta, conturând o alternativă de acces la alte axe de comunicație din partea centrală și estică a Transilvaniei.

Practic, pe termen mediu și lung se poate prognoza o dezvoltare policentrică, având în centru municipiul Bistrița cu zona sa de influență tot mai largă, orașul Beclean în vest, orașul Năsăud în nord și orașul Sângeorz-Băi în nord-est, aceste trei orașe fiind localizate de-a lungul axei Someșului Mare, formând împreună polii de creștere ai unui sistem coerent de așezări, care va reprezenta motorul de dezvoltare al județului în următoarele decenii. Singura regiune mai problematică a acestui sistem va rămâne, probabil, cea sudică și sud-vestică, respectiv regiunea Câmpiei Transilvaniei, care va fi greu de conectat la principalele "linii de forță" ale teritoriului. De asemenea, aceste axe de dezvoltare nu vor atinge, cel puțin într-o primă fază, extremitățile județului (din toate punctele cardinale), cărora va fi nevoie ca și în continuare să li se acorde o atenție specială, pentru ca și acestea să beneficieze de o dezvoltare similară și echilibrată, în armonie și coeziune cu restul sistemului de așezări.

În afara zonelor aflate direct sub influența acestor centre urbane, este esențial ca unele comune să devină centre cu rol de deservire intercomunal în acele areale lipsite de orașe pe distanțe destul de mari. Deși în acest moment cele mai mari comune (sub aspect demografic) sunt Maieru, Feldru și Tiha Bârgăului, accentul va trebui pus pe dezvoltarea acelor comune care dețin deja anumite dotări și facilități, au o anumită tradiție ca centre supracomunale, și care să poată astfel să își dezvolte propria lor arie de influență, polarizând astfel un număr mai ridicat de comune înconjurătoare. În baza datelor existente, din perspectivă demografică, socio-economică și a localizării, comunele care s-ar preta cel mai bine pentru a avea un astfel de rol de

deservire intercomunală sunt Rodna, Prundu Bârgăului și Lechința. Fără a avea parte de intervenții prioritare din partea statului, comunele situate la distanțe mai mari față de centrele urbane importante și față de axele de dezvoltare vor continua să se depopuleze și vor deveni adevărate "pungi de sărăcie", fiind axate pe activități din sfera sectorului primar (agricultură, pastoralism, silvicultură) sau prelucrare primară a lemnului. Satele mici și foarte mici, cu o populație preponderent vârstnică, își vor continua procesul de depopulare, și doar în viitorul mai îndepărtat se poate spera la o revitalizare a unora dintre ele, în măsura în care anumiți locuitori din mediul urban vor căuta să se stabilească cât mai "departe de lumea dezlănțuită", în locații relativ izolate.

5.2 Scenarii / alternative de dezvoltare

Deocamdată, nu este recomandabil ca vreuna din unitățile administrativ-teritoriale din județul Bistrița-Năsăud să fie promovată într-o categorie superioară.

Dacă promovarea la un statut superior nu este recomandată sau posibilă în actualul context, sunt în schimb destule unități administrativ-teritoriale de bază din județul Bistrița-Năsăud care ar putea fi "retrogradate" în cazul promulgării unei legi mai stricte, care să vizeze o amplă reformă administrativă la nivel național. Astfel, nu mai puțin de 9 comune (15,5% din totalul comunelor) intră în categoria comunelor mici și foarte mici, având în prezent mai puțin de 1500 de locuitori, care este pragul demografic necesar pentru ca o comună nouă să poată fi înființată. Dintre aceste comune, Silivașu de Câmpie și Miceștii de Câmpie au coborât chiar și sub pragul de 1000 de locuitori.

Pentru multe spații rurale, o alternativă viabilă de dezvoltare o reprezintă o bună infrastructură conectivă, mai ales către centrele urbane importante din județ, a căror dinamică pozitivă ar putea antrena și spațiile rurale din vecinătate. Astfel, municipiul Bistrița și zona sa periurbană își vor consolida statutul de pol atractor al întregului județ, beneficiind de o localizare optimă, la intersecția principalelor axe de dezvoltare ale județului, axa vest-est pe direcția Dej – Beclean – Bistrița – pasul Tihuța – Vatra Dornei și axa nord-sud pe direcția Maramureș (Vișeu de Sus) – valea Sălăuța – Salva – Năsăud – Bistrița – Teaca – Reghin – Târgu Mureș. Cele două axe majore de dezvoltare trebuie să antreneze în dinamica lor și spațiile rurale înconjurătoare și să vitalizeze și alte axe, secundare, precum cea de pe cursul superior al Someșului Mare sau cea din Câmpia Transilvaniei.

Deja se poate constata că localitățile din primul inel periurban al municipiului Bistrița sunt foarte bine conectate la municipiul reședință de județ, și beneficiază din plin de un aport semnificativ de populație tânără și înalt calificată, care poate accesa cu relativă ușurință serviciile din municipiu, aducând un plus de dinamism și comunităților în care se integrează. Fenomenul de periurbanizare va continua și în viitor, și va antrena spații tot mai largi, pe măsură ce infrastructura conectivă se va dezvolta și va facilita accesul spre polii atractori (Bistrița, în principal), și din spațiile rurale mai îndepărtate de acestea. De altfel, o "emigrare" a procesului de periurbanizare din primul inel periurban înspre al doilea inel periurban al municipiului Bistrița și chiar spre alte zone ale județului se face deja simțită, având în vedere impactul tot mai pronunțat al telemuncii și al posibilității accesării unor servicii de la distanță. Cu toate acestea, atragerea unei populații tinere în mediul rural nu poate fi posibilă fără asigurarea unui nivel de dotare și echipare tehnico-edilitară similar sau măcar apropiat cu cel din mediul urban. Astfel, se consolidează necesitatea ridicării permanente a standardelor de locuire și a nivelului de dotare și echipare tehnico-edilitară a localităților rurale, inclusiv acces facil spre și dinspre locul de muncă, servicii de bază în localitate, conexiune rapidă la internet, servicii de telefonie mobilă.

Se creionează așadar, pe termen lung, un model policentric echilibrat de dezvoltare a rețelei de localități din județul Bistrița, având drept efect coeziunea teritorială de durată a teritoriului județean.

SURSE BIBLIOGRAFICE

*** (1954), Indicatorul alfabetic al localităților din R.P.R., Edit. de Stat pentru Literatură Științifică, București.

Academia Română (2003), Istoria Românilor, vol. I-VIII, Edit. Enciclopedică, București.

Decret-lege nr. 38 din 22 ianuarie 1990 privind abrogarea Legii nr. 2/1989 referitoare la organizarea administrativă a teritoriului țării.

Decretul 331 din 19 septembrie 1952 privind modificarea Legii nr. 5 din 1950 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române.

Institutul Național de Statistică (2025), Baza de date TEMPO ONLINE.

Legea nr. 5 din 7 septembrie 1950 pentru raionarea administrativ-economică a teritoriului Republicii Populare Române.

Legea nr. 3 din 24 decembrie 1960 pentru îmbunătățirea împărțirii administrative a teritoriului Republicii Populare Române.

Legea nr. 2 din 16 februarie 1968 privind organizarea administrativă a teritoriului Republicii Socialiste România.

Legea nr. 2 din 18 aprilie 1989 privind îmbunătățirea organizării administrative a teritoriului Republicii Socialiste România.

Legea nr. 151 din 15 iulie 1998 privind dezvoltarea regională în România.

Legea 351/2001 privind aprobarea Planului de Amenajare a Teritoriului Național – Secțiunea a IV-a – Rețeaua de localități.

Pascu, Șt. (1989), Voievodatul Transilvaniei, vol. I-IV, Edit. Dacia, Cluj-Napoca.

Pop, I.A. (2003), Transilvania în secolul al XIV-lea și în prima jumătate a secolului al XV-lea (cca 1300-1456), în Pop, I.A., Năgler, T. - coordonatori, Istoria Transilvaniei. Vol. I (până la 1541), Institutul Cultural Român, Centrul de Studii Transilvane, Cluj-Napoca.

Pușcariu, I.S. (1864), Disertațiune despre împărțirea politică a Ardealului, Sibiu.

Recensământul Populației și Locuințelor (2011), www.recensamant.ro

Recensământul Populației și Locuințelor (2021), www.recensamant.ro

Suciu, C. (1968), Dicționar istoric al localităților din Transilvania, Edit. Academiei, București.

ANEXE

Localitățile din județul Bistrița-Năsăud, populația la nivel de localitate (în conformitate cu datele de la Recensământul din 2021) și rangul fiecărei localități

DENUMIRE	SIRUTA	SIRUT A_SUP	DEN_SUPERI	TIP	RANG	Populație (2021)
Bistrița Bârgăului	32642	32633	BISTRITA BARGAULUI	Sat resedinta de comuna	IV	3877
Colibița	32651	32633	BISTRITA BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	316
Braniștea	32679	32660	BRANISTEA	Sat resedinta de comuna	IV	1046
Cireșoaia	32688	32660	BRANISTEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1198
Măluț	32697	32660	BRANISTEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	536
Budacu de Jos	32713	32704	BUDACU DE JOS	Sat resedinta de comuna	IV	942
Buduș	32722	32704	BUDACU DE JOS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	537
Jelna	32731	32704	BUDACU DE JOS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1071
Monariu	32740	32704	BUDACU DE JOS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	521
Simionești	32759	32704	BUDACU DE JOS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	218
Budești	32777	32768	BUDESTI	Sat resedinta de comuna	IV	551
Budești- Fânațe	32786	32768	BUDESTI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	283
Țăgșoru	32802	32768	BUDESTI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	284
Țagu	32795	32768	BUDESTI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	662
Căianu Mare	32839	32811	CAIANU MIC	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	526
Căianu Mic	32820	32811	CAIANU MIC	Sat resedinta de comuna	IV	1431
Ciceu-Poieni	32848	32811	CAIANU MIC	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	572

Dobric	32857	32811	CAIANU MIC	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1583
Orheiu Bistriței	32928	32884	CETATE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	859
Petriș	32937	32884	CETATE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1147
Satu Nou	32893	32884	CETATE	Sat resedinta de comuna	IV	611
Apatiu	33033	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	266
Bozieș	33042	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	625
Buza Cătun	33051	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	114
Chețiu	33060	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	294
Chiochiș	33024	33015	CHIOCHIS	Sat resedinta de comuna	IV	330
Jimbor	33079	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	420
Manic	33088	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	210
Sânnicoară	33097	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	96
Strugureni	33104	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	187
Țentea	33113	33015	CHIOCHIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	87
Chiuza	33131	33122	CHIUZA	Sat resedinta de comuna	IV	864
Mireș	33140	33122	CHIUZA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	122
Piatra	33159	33122	CHIUZA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	458
Săsarm	33168	33122	CHIUZA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	623
Ciceu-Giurgești	32964	32955	CICEU-GIURGESTI	Sat resedinta de comuna	IV	811
Dumbrăveni	32982	32955	CICEU-GIURGESTI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	524

Ciceu-Corabia	34208	17995 3	CICEU - MIHAIEȘTI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	145
Ciceu- Mihăiești	34217	17995 3	CICEU - MIHAIEȘTI	Sat resedinta de comuna	IV	904
Lelești	34226	17995 3	CICEU - MIHAIEȘTI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	126
Coșbuc	33186	33177	COSBUC	Sat resedinta de comuna	IV	1738
Cepari	33220	33202	DUMITRA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1184
Dumitra	33211	33202	DUMITRA	Sat resedinta de comuna	IV	3117
Tărpiu	33239	33202	DUMITRA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	963
Budacu de Sus	32900	17968 6	DUMITRITA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1877
Dumitrița	32919	17968 6	DUMITRITA	Sat resedinta de comuna	IV	870
Ragla	32946	17968 6	DUMITRITA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	398
Feldru	33257	33248	FELDRU	Sat resedinta de comuna	IV	5409
Nepos	33266	33248	FELDRU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1969
Albeștii Bistriței	33293	33275	GALATII BISTRITEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	150
Dipșa	33300	33275	GALATII BISTRITEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	779
Galații Bistriței	33284	33275	GALATII BISTRITEI	Sat resedinta de comuna	IV	634
Herina	33319	33275	GALATII BISTRITEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	511
Tonciu	33328	33275	GALATII BISTRITEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	183
Ilva Mare	33346	33337	ILVA MARE	Sat resedinta de comuna	IV	1868
Ivăneasa	33355	33337	ILVA MARE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	470
Ilva Mica	33373	33364	ILVA MICA	Sat resedinta de comuna	IV	3164
Josenii Bârgăului	33391	33382	JOSENI BARGAULUI	Sat resedinta de comuna	IV	2102
Mijlocenii Bârgăului	33408	33382	JOSENI BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1601

Rusu Bârgăului	33417	33382	JOSENII BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	881
Strâmba	33426	33382	JOSENII BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	495
Bungard	33453	33435	LECHINTA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	47
Chiraleș	33462	33435	LECHINTA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	476
Lechința	33444	33435	LECHINTA	Sat resedinta de comuna	IV	2644
Sângeorzu Nou	33471	33435	LECHINTA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	884
Sâniacob	33480	33435	LECHINTA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	198
Țigău	33499	33435	LECHINTA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	389
Vermeș	33505	33435	LECHINTA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	831
Leșu	33523	33514	LESU	Sat resedinta de comuna	IV	1528
Lunca Leșului	33532	33514	LESU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1098
Cușma	33569	33541	LIVEZILE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	676
Dorolea	33578	33541	LIVEZILE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	683
Dumbrava	33587	33541	LIVEZILE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	447
Livezile	33550	33541	LIVEZILE	Sat resedinta de comuna	IV	2980
Valea Poenii	33596	33541	LIVEZILE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	166
Lunca Ilvei	33612	33603	LUNCA ILVEI	Sat resedinta de comuna	IV	3152
Arșița	33747	33729	MAGURA ILVEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	414
Măgura Ilvei	33738	33729	MAGURA ILVEI	Sat resedinta de comuna	IV	1543
Anieș	33649	33621	MAIERU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1904
Maieru	33630	33621	MAIERU	Sat resedinta de comuna	IV	5675

Bârla	33783	33765	MARISELU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	294
Domnești	33792	33765	MARISELU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	927
Jeica	33809	33765	MARISELU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	92
Măgurele	33818	33765	MARISELU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	207
Mărișelu	33774	33765	MARISELU	Sat resedinta de comuna	IV	312
Nețeni	33827	33765	MARISELU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	9
Sântioana	33836	33765	MARISELU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	405
Bidiu	33676	33658	MATEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	141
Corvinești	33685	33658	MATEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	613
Enciu	33694	33658	MATEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	156
Fântânele	33701	33658	MATEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	563
Matei	33667	33658	MATEI	Sat resedinta de comuna	IV	671
Moruț	33710	33658	MATEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	188
Fântânița	33863	33845	MICESTII DE CAMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	296
Miceștii de Câmpie	33854	33845	MICESTII DE CAMPIE	Sat resedinta de comuna	IV	310
Visuia	33872	33845	MICESTII DE CAMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	309
Comlod	33907	33881	MILAS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	134
După Deal	33916	33881	MILAS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	21
Ghemeș	33925	33881	MILAS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	74

Hirean	33934	33881	MILAS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	46
Milaș	33890	33881	MILAS	Sat resedinta de comuna	IV	565
Orosfaia	33943	33881	MILAS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	350
Gledin	33970	33952	MONOR	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	490
Monor	33961	33952	MONOR	Sat resedinta de comuna	IV	741
Bistrița	32401	32394	MUNICIPIUL BISTRITA	Localitate componenta, resedinta de municipiu	II	68108
Ghinda	32410	32394	MUNICIPIUL BISTRITA	Localitate componenta a unui municipiu, alta decât resedinta de municipiu	V	664
Sărata	32429	32394	MUNICIPIUL BISTRITA	Localitate componenta a unui municipiu, alta decât resedinta de municipiu	V	1144
Sigmir	32438	32394	MUNICIPIUL BISTRITA	Localitate componenta a unui municipiu, alta decât resedinta de municipiu	V	1038
Slătinița	32447	32394	MUNICIPIUL BISTRITA	Localitate componenta a unui municipiu, alta decât resedinta de municipiu	V	587
Unirea	32456	32394	MUNICIPIUL BISTRITA	Localitate componenta a unui municipiu, alta decât resedinta de municipiu	V	3932
Viișoara	32465	32394	MUNICIPIUL BISTRITA	Localitate componenta a unui municipiu, alta decât resedinta de municipiu	V	3404
Breaza	32973	17965 9	NEGRILESTI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	904
Negrilești	32991	17965 9	NEGRILESTI	Sat resedinta de comuna	IV	1010
Purcărete	33006	17965 9	NEGRILESTI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	157
Florești	34002	33989	NIMIGEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	592
Mintiu	34011	33989	NIMIGEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	456
Mititei	34020	33989	NIMIGEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	659
Mocod	34039	33989	NIMIGEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	599

Mogoșeni	34048	33989	NIMIGEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	406
Nimigea de Jos	33998	33989	NIMIGEA	Sat resedinta de comuna	IV	1709
Nimigea de Sus	34057	33989	NIMIGEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	608
Tăure	34066	33989	NIMIGEA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	405
Beudiu	34093	34075	NUSENI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	475
Dumbrava	34100	34075	NUSENI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	21
Feleac	34119	34075	NUSENI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	292
Malin	34128	34075	NUSENI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	392
Nușeni	34084	34075	NUSENI	Sat resedinta de comuna	IV	1035
Rusu de Sus	34137	34075	NUSENI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	254
Vița	34146	34075	NUSENI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	345
Beclean	32492	32483	ORAS BECLEAN	Localitate componenta resedinta a orasului	III	9565
Coldău	32508	32483	ORAS BECLEAN	Sat ce apartine unui oras	IV	825
Figa	32517	32483	ORAS BECLEAN	Sat ce apartine unui oras	IV	553
Rusu de Jos	32526	32483	ORAS BECLEAN	Sat ce apartine unui oras	IV	317
Liviu Rebreanu	32562	32544	ORAS NASAUD	Localitate componenta a unui oras, alta decât resedinta de oras	V	694
Lușca	32571	32544	ORAS NASAUD	Localitate componenta a unui oras, alta decât resedinta de oras	V	620
Năsăud	32553	32544	ORAS NASAUD	Localitate componenta resedinta a orasului	III	8901
Cormaia	32615	32599	ORAS SANGEORZ-BAI	Localitate componenta a unui oras, alta decât resedinta de oras	V	1039
Sângeorz-Băi	32606	32599	ORAS SANGEORZ-BAI	Localitate componenta resedinta a orasului	III	8234

Valea Borcutului	32624	32599	ORAS SANGEORZ-BAI	Localitate componenta a unui oras, alta decât resedinta de oras	V	1658
Parva	34164	34155	PARVA	Sat resedinta de comuna	IV	2476
Bața	34191	34173	PETRU RARES	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	780
Reteag	34182	34173	PETRU RARES	Sat resedinta de comuna	IV	2619
Poiana Ilvei	33756	17972 0	POIANA ILVEI	Sat resedinta de comuna	IV	1353
Prundu Bârgăului	34244	34235	PRUNDU BARGAULUI	Sat resedinta de comuna	IV	4596
Susenii Bârgăului	34253	34235	PRUNDU BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1328
Rebra	34271	34262	REBRA	Sat resedinta de comuna	IV	2785
Gersa I	34306	34280	REBRISOARA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	620
Gersa II	34315	34280	REBRISOARA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	166
Poderei	34324	34280	REBRISOARA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	280
Rebrișoara	34299	34280	REBRISOARA	Sat resedinta de comuna	IV	3143
Rodna	34342	34333	RODNA	Sat resedinta de comuna	IV	5795
Valea Vinului	34351	34333	RODNA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	208
Dealul Ștefăniței	34388	34360	ROMULI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	470
Romuli	34379	34360	ROMULI	Sat resedinta de comuna	IV	1244
Runcu Salvei	34413	17994 4	RUNCU SALVEI	Sat resedinta de comuna	IV	1229
Salva	34404	34397	SALVA	Sat resedinta de comuna	IV	2491
Brăteni	34495	34477	SANMIHAIU DE CIMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	50
La Curte	34501	34477	SANMIHAIU DE CIMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	70
Sălcuța	34510	34477	SANMIHAIU DE CIMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	111
Sânmihaiu de Câmpie	34486	34477	SANMIHAIU DE CIMPIE	Sat resedinta de comuna	IV	623
Stupini	34529	34477	SANMIHAIU DE CIMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	89

Zoreni	34538	34477	SANMIHAIU DE CIMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	224
Șanț	34627	34618	SANT	Sat resedinta de comuna	IV	2924
Valea Mare	34636	34618	SANT	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	323
Ardan	34663	34645	SIEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	708
Posmuș	34672	34645	SIEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	734
Șieu	34654	34645	SIEU	Sat resedinta de comuna	IV	1361
Șoimuș	34681	34645	SIEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	129
Arcalia	34716	34690	SIEU- MAGHERUS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1011
Chintelnic	34725	34690	SIEU- MAGHERUS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	544
Crainimăt	34734	34690	SIEU- MAGHERUS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1105
Podirei	34743	34690	SIEU- MAGHERUS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	130
Sărățel	34752	34690	SIEU- MAGHERUS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	558
Șieu- Măgheruș	34707	34690	SIEU- MAGHERUS	Sat resedinta de comuna	IV	1103
Valea Măgherușului	34761	34690	SIEU- MAGHERUS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	89
Agrișu de Jos	34798	34770	SIEU-ODORHEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	328
Agrișu de Sus	34805	34770	SIEU-ODORHEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	133
Bretea	34814	34770	SIEU-ODORHEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	117
Coasta	34823	34770	SIEU-ODORHEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	180
Cristur-Șieu	34832	34770	SIEU-ODORHEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	467
Șieu-Odorhei	34789	34770	SIEU-ODORHEI	Sat resedinta de comuna	IV	742

Șirioara	34841	34770	SIEU-ODORHEI	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	252
Lunca	34878	34850	SIEUT	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	387
Ruștior	34887	34850	SIEUT	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	555
Sebiș	34896	34850	SIEUT	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	795
Șieuț	34869	34850	SIEUT	Sat reședința de comuna	IV	680
Draga	34440	34422	SILIVASU DE CIMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	18
Fânațele Silivașului	34459	34422	SILIVASU DE CIMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	63
Porumbenii	34468	34422	SILIVASU DE CIMPIE	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	9
Silivașu de Câmpie	34431	34422	SILIVASU DE CIMPIE	Sat reședința de comuna	IV	751
Blăjenii de Jos	34921	34903	SINTEREAG	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	363
Blăjenii de Sus	34930	34903	SINTEREAG	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	389
Caila	34949	34903	SINTEREAG	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	324
Cociu	34958	34903	SINTEREAG	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	1067
Șieu-Sfântu	34967	34903	SINTEREAG	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	416
Șintereag	34912	34903	SINTEREAG	Sat reședința de comuna	IV	1008
Șintereag-Gară	34976	34903	SINTEREAG	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	170
Dobricel	32866	34547	SPERMEZEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	487
Dumbrăvița	32875	34547	SPERMEZEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	630
Hălmășău	34565	34547	SPERMEZEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât reședința de comuna	V	263

Lunca Borlesei	34574	34547	SPERMEZEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	101
Păltineasa	34583	34547	SPERMEZEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	95
Șeșuri Spermezeu-Vale	34609	34547	SPERMEZEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	118
Sita	34592	34547	SPERMEZEU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	293
Spermezeu	34556	34547	SPERMEZEU	Sat resedinta de comuna	IV	1458
Agrieș	35170	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	643
Agrieșel	35189	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	161
Borleasa	35198	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	310
Cireăș	35205	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	85
Lunca Săteasca	35214	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	141
Molișet	35223	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	180
Oarzina	35232	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	126
Răcăteșu	35241	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	204
Șendroaia	35250	35152	TARLISUA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	154
Târlisua	35161	35152	TARLISUA	Sat resedinta de comuna	IV	888
Archiud	35009	34985	TEACA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	467
Budurleni	35018	34985	TEACA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	73
Ocnita	35027	34985	TEACA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	786
Pinticu	35036	34985	TEACA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	747

Teaca	34994	34985	TEACA	Sat resedinta de comuna	IV	1769
Viile Tecii	35045	34985	TEACA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1149
Bichigiu	33195	35054	TELCIU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	678
Fiad	35072	35054	TELCIU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	152
Telcișor	35081	35054	TELCIU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1038
Telciu	35063	35054	TELCIU	Sat resedinta de comuna	IV	3630
Ciosa	35116	35090	TIHA BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	129
Mureșenii Bârgăului	35125	35090	TIHA BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1704
Piatra Fântânele	35134	35090	TIHA BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	281
Tiha Bârgăului	35107	35090	TIHA BARGAULUI	Sat resedinta de comuna	IV	1630
Tureac	35143	35090	TIHA BARGAULUI	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	2699
Cristeștii Ciceului	35287	35269	URIU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	1131
Hășmașu Ciceului	35296	35269	URIU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	218
Ilișua	35303	35269	URIU	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	666
Uriu	35278	35269	URIU	Sat resedinta de comuna	IV	1399
Câmp	35330	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	80
Coșeriu	35349	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	48
Delureni	35358	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	178
Fânațe	35367	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	149
Podenii	35376	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	22

Scoabe	35385	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	35
Șopteriu	35394	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	319
Urmeniș	35321	35312	URMENIS	Sat resedinta de comuna	IV	790
Valea	35401	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	21
Valea Mare	35410	35312	URMENIS	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	35
Alunișul	35447	35429	ZAGRA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	228
Perișor	35456	35429	ZAGRA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	475
Poienile Zagrei	35465	35429	ZAGRA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	953
Suplai	35474	35429	ZAGRA	Sat ce apartine de comuna, altul decât resedinta de comuna	V	673
Zagra	35438	35429	ZAGRA	Sat resedinta de comuna	IV	1025